

LEVÍTICO

Jegeb'al re

Sa' ke'elawi rub'i' ri libro

Wa libro re Levítico e urox libro xutz'ib'aj ri Moisés ri rajchak ri Qaqaw che ri kab'i'x che ri Pentateuco. Rub'i' pa hebreo e *Wayiqrá*, ke'eloq *Yey xusik'ij*, wa' e nab'e ch'a'teem k'o che ri libro. E k'u wa' wub'i' Levítico jela' kariqitaj pa Septuaginta laj ruma ri pamilia re Leví e xesik'ix rike che kakiq'atisaj qasa'n chwach ri Dios, yey jujun chik chike wa' wa pamilia xesik'ix re kechakun chupa ri Rocho ri Dios.

Sa' puwi' kach'a't wi wa libro

Che ronoje wa libro e kariqitaj chupa uk'iyal taqanik re su'anik kayak uq'iij ri QAJAWAL JEHOVÁ, su'anik kaya' taq ri qasa'n chwach ri Dios, ma wa' e jun k'utub'al re ri yab'al kib' ri tinamit Israel puq'ab' ri Dios. Ronoje wa' wa taqanik kaki'an rike e uk'u'xib'al ronoje ri kib'inik kisilab'ik ri tinamit.

Ri ch'a'teem k'utunik kuya ri libro re Levítico

Lik choom ri k'o wara, ma k'o ri k'utunik ch'a'teem kuya chiqe. Ma ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS ke raj Israel e jun DIOS Lik Loq'olaj uwach Uq'iij. E k'u karaj Rire rutinamit Israel xew puq'ab' Rire kekanaj wi. Wa' ke'eloq xew kekanaj puq'ab' Rire yey xew Rire kakiloq'nimaj, ma jewa' kub'i'ij chupa wa' wa libro: Lik e chichomaj ri k'aslemal ri'ix, ma Ri'in lik loq'olaj uwach nuq'iij,^a ri In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix —kacha wa' (19.2). Ruk' wa' e k'u kilitajik e rutinamit ri Dios ri Israel lik junwi chikiwa ri jujun chik tinamit che ruwachulew. Ri Dios xeb'usik'ij raj Israel re keb'u'an junwi yey chirajawaxik kakiloq'nimaj rub'i' Rire.

Taq ruchola'j wa libro re Levítico

Wa libro re Levítico oxib' ujachik upa u'anom chwi ri tzijob'al ku'ano:

- I. Wara kach'a't puwi ruk'iyal uwach taq qasa'n xtz'onox chike ri tinamit Israel kakiq'atisaj chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. (1-7)
- II. Wara k'owi ri tzijob'al puwi sa' taq ri kiq'uu' yey ri kichak konoje raj q'atisan qasa'n chupa ri Rocho DIOS. (8-10)
- III. Wara k'owi ronoje ri pixab'anik puwi ri jun chomilaj k'aslemal ri lik kuk'ul uk'u'x ri DIOS kutz'onoj chike ri tinamit. (11-27)

Levítico 1

Taq rawaj re ri qasa'n kaporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xusik'ij ri Moisés yey xch'aw lo che chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ² Xub'i'ij k'u che ri Moisés cha' kuya taq wa' wa pixab'anik chike ri tinamit Israel: «Echiri' k'o junuq kuk'am lo uqasa'n re awaj chinuwach Ri'in,

utz chuk'ama lo wa' chikixo'lib'al taq ruchikop o chikixo'lib'al taq rub'exex yey taq rukaprox.

³ We ri qasa'n re kaporoxik^b kaya'i' chinuwach Ri'in e juna chikop, ri' chirajawaxik e juna toro lik choom uwach; cha' Ri'in lik kuk'ul nuk'u'x. Chirajawaxik k'u ri' kaq'atisax chinuwach Ri'in che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'.

⁴ E ri kaya'w rawaj re kaporox chinuwach Ri'in, karuxlanisaj ruq'ab' puwi rujolom rawaj, ruk' wa' e Ri'in kank'ul ruqasa'n re tojob'al re rumak

^b1:3 Wa jun qasa'n re awaj e asu kak'atisax ronoje, (Lv. 6.9) xew rutz'u'malil yey ri retzelal kesax che. Ka'an wa' che ma e rusib'ol ri qasa'n kopon chwach ri Dios (Jue. 13.19-20). Yey ri ke'elawi kaki'an ri tinamit Israel e re uluq'nimaxik uq'iij ri Dios (1Cr. 29.20-21), re tyoxib'al (Salmos. 66.13-15) yey re kachomax taq janipa ri kaya' puq'ab' ri Dios (Lv. 12.6-7).

yey jela' Ri'in kankuy umak.^{c 5} Kutoq' k'u uqul ri toro chinuwach Ri'in yey e taq ruk'ajol ri Aarón, wa' e taq raj q'atisan qasa'n; rike kakiq'atisaj ri kik',^d tek'uchiri' kakimak'ama' pa taq ronoje utzal raltar, wa' e raltar k'o chupa ri okib'al che ri Tabernáculo re Molob'al ib'.⁶ E ri kaya'w rawaj re kaporoxik chinuwach Ri'in, kuch'ol rutz'u'malil rawaj yey ku'an k'u chi pera'j ri ti'ij.⁷ Yey e taq ruk'ajol ri Aarón, taq raj q'atisan qasa'n, e rike kakikoj q'aaq' puwi raltar yey kakinuk' ri si' puwi'.⁸ Tek'uchiri' puwi wa', kakilem ri ti'ij 'anom chipera'j, junam ruk' rujolom rawaj yey rumanteki'il taq ri rixkolob'.⁹ E ri kaya'w re rawaj kuk'am taq ri rixkolob', ruk' taq ri raqan, wa' kuch'aj ruk' ya' yey e raj q'atisan qasa'n kuporoj ronoje puwi raltar. Wa' e jun qasa'n re kaporoxik, jun qasa'n kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁰No'j we ri qasa'n re kaporox chinuwach k'amatal lo chikixo'l taq ri b'exex o chikixo'l taq ri kaprux, ri' chirajawaxik e jun b'exex ma' o jun kaprux ma' lik choom uwach.¹¹ E ri kaya'w ri qasa'n, kutoq' uqul rawaj chinuwach Ri'in putzal puwikip'ab' che raltar; yey e taq k'u ruk'ajol ri Aarón, taq raj q'atisan qasa'n, kakimak'ama' ri kik' re rawaj pa taq ronoje utzal raltar.¹² E ri kaya'w ri qasa'n ku'an chi pera'j rawaj, tek'uchiri' e taq raj q'atisan qasa'n kakilem taq ri ti'ij 'anom chipera'j puwi ri si' kaqa'w chwi raltar; wa' junam ruk' rujolom rawaj yey rumanteki'il taq ri rixkolob'.¹³ E ri kaya'w re rawaj, kuk'am taq ri rixkolob' ri chikop yey ruk' taq ri raqan, wa' kuch'aj ruk' ya' yey e raj q'atisan qasa'n kuporoj ronoje puwi raltar. Wa' e jun qasa'n re kaporoxik, e jun qasa'n kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁴Yey we ri qasa'n re kaporox chinuwach e jun tz'ikin, ri' chirajawaxik e jun xmukur o juna ralko palomax.¹⁵ Ek'u raj q'atisan qasa'n kuk'am b'i ri tz'ikin puwi raltar yey kuk'oqij rujolom, tek'uchiri' kuporoj wa' puwi raltar, ek'u rukik'el kuyitz' pa jun utzal raltar.¹⁶ Karesaj k'u ri' rub'uch ri tz'ikin ruk' ronoje ri retzelal yey kuk'aq b'i pa releb'al q'ij che raltar; wa' e pa kumol wi rib' ri ch'ulilaj chaaj.¹⁷ Tek'uchiri' kuchap che

ruxik' ri tz'ikin, kujaq upa, no'j na ku'an ta keb' pera'j che. E k'u ri ku'an che e kuporoj chwi taq ri si' kaqa'w puwi raltar. Wa' e jun qasa'n re kaporoxik, e jun qasa'n kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

Levítico 2

Taq ri qasa'n re trigo re chomilaj harina

¹Echiri' k'o junoq kuk'am lo uqasa'n re trigo^e chinuwach Ri'in, wa' chirajawaxik e kuk'am lo ri chomilaj harina, puwi k'u ri' wa' kuq'ej aceite yey kujopopej incienso puwi'.² Tek'uchiri' kuk'am b'i chike taq ruk'ajol ri Aarón, taq raj q'atisan qasa'n yey jun k'u chike wa' kuk'am junoq' che ri chomilaj harina k'o chi aceite che, junam ruk' ronoje ri incienso jopopem puwi'. Kuporoj k'u ri' puwi raltar yey wa' e jun qasa'n re kuxtab'al re ri kan'an Ri'in iwuk'. Wa' e jun qasa'n kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.³ Ek'u ri qasa'n re ri chomilaj harina kakanaj kanoq, wa' xew taqalik kaya' che ri Aarón kuk' taq ruk'ajol. E wa' wa' juch'ob' qasa'n e más loq'olaj uq'ij chwa taq ri qasa'n kaya' chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

⁴We k'o junoq kuya juna uqasa'n re chaq'isam pa orna, ri' chirajawaxik e ku'an ri pam ketekaq piim ruk' chomilaj harina yoq'om aceite chupa yey na junta levadura kukoj che; o ku'an pam xax watz'atz', kusoq' aceite puwi' no'j na junta levadura kukoj che.

⁵We raqasa'n kaya'o e chaq'isam pa xaltiin, ri' chirajawaxik e ka'ani' ruk' chomilaj harina yoq'om aceite chupa no'j na junta levadura che.⁶ Ka'an k'u ch'aqa'ta'q che yey kakoj aceite puwi', ma wa' e jun qasa'n re trigo.

⁷We raqasa'n kaya'o e chaq'isam pa xun, ri' chirajawaxik e ka'ani' ruk' chomilaj harina yey kojotal aceite ruk'.⁸ Echiri' yijb'ital chi raqasa'n ruk' ronoje wa', ri' kak'am b'i chinuwach Ri'in yey kaya' che raj q'atisan qasa'n, e k'u ri' rire kuq'atisaj puwi raltar.⁹ E raj q'atisan qasa'n kuk'am k'enoq che ri qasa'n yey kuporoj k'u puwi raltar. Wa' e jun qasa'n kaya'ik re kuxtab'al re ri kan'an Ri'in iwuk'. Ek'u jun qasa'n ri' lik kuk'ul

^c1:4 Wa jun qasa'n ke'elawi: E ri kaya'w re e ruk' wa' kuk'utub'ej uwach rire chwach ri Dios, ruk' rawaj kamisam e pacha' e kuya rib' rire chwach ri Dios, jek'ula' kakuytaj umak yey kak'oji' chi utzil k'oleem chwach ri Dios. Kil ri kub'i'ij puwi' wa' pa 1 Jn. 2.2; 4.10

^d1:5 Raj hebreos ojertan kakik'utub'ej uwach ri kik' ruk' ri k'aslemal (Gn. 9.4). Echiri' kakiq'atisaj wa' chwach ri Dios e kakiq'alajisaj uwach e ri Dios ri rajaw ri k'aslemal yey e ri kaya'w re wa'.

^e2:1 Wa' e jun qasa'n na rachb'ilam ta kik' kaya'ik ma xew re trigo.

nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ¹⁰Yey e ri qasa'n re trigo kakanaj kanoq, ruma e ruk'il ri qasa'n lik loq'olaj uq'iij chinuwach Ri'in, wa' xew taqalik kaya' che ri Aarón kuk' taq ruk'ajol.

¹¹Na jinta juna qasa'n re trigo kaq'atisax chinuwach Ri'in we kojotal levadura ruk', ma e ri levadura yey ruwa'al kab' na ub'e taj kaporoxik re qasa'n chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ¹²E ri levadura yey ruwa'al kab', utz kaya'i' chinuwach Ri'in pa qasa'n re ri nab'e taq ujq'ob'alil tiko'n no'j wa' na utz taj kaporox puwi raltar re qasa'n kaya'i' chinuwach Ri'in^f In IWAJAWAL JEHOVÁ. ¹³Che taq k'u ronoje riqasa'n kiya chinuwach Ri'in re trigo, chirajawaxik kikoj atz'aam che. Lik mik'ow chik'u'x kikoj ratz'aam re tzij nujikib'am uwach Ri'in, che taq riqasa'n re trigo. Che k'u ronoje ri riqasa'n kiya'o lik chirajawaxik kikoj ratz'aam che.^g

¹⁴We k'o junoq kuya juna uqasa'n chinuwach Ri'in re trigo o re cebada re nab'e taq uwach ri tiko'n, ri' chirajawaxik e kuk'am taq lo ruwach ri trigo o re cebada k'a rax uxe', chaqom uwi' yey k'ilital chwi q'aaq'. E k'u uqasa'n ri' re nab'e taq uwach tiko'n.^h ¹⁵Puwi k'u ri' wa' chirajawaxik kaq'ej aceite yey incienso, ma wa' e uqasa'n re trigo. ¹⁶Ek'u ri' raj q'atisan qasa'n kuporox k'enoq che ri trigo k'ak' yey chaqom uwi', wa' junam ruk' ronoje ri incienso yey raceite; ku'ana k'u jun qasa'n kuxtab'al taq re ri kan'an Ri'in iwuk'. Wa' e jun qasa'n kaya'i' chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

Levítico 3

Ri qasa'n kaya'ik re ri utzil k'oleem

¹Echiri' k'o junoq kuya uqasa'n re utzil k'oleemⁱ chinuwach Ri'in yey ku'an ruk' juna chikop: wa' e juna b'aka o juna toro, ri' chirajawaxik e jun awaj lik choom uwach. ²Ek'u ri kaya'w rawaj re qasa'n karuxlanisaj ruq'ab' puwi rujolom, yey kutoq' k'u uqul ri' rawaj chiri' che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Yey taq ruk'ajol ri Aarón, raj q'atisan qasa'n, kakimak'ama' ri kik'

pa taq ronoje utzal raltar. ³E ri kaya'w re rawaj re ri qasa'n re utzil chomal, chirajawaxik e taq karesaj wa' che ruqasa'n re kuya chinuwach Ri'in: rumanteki'il k'o puwi taq ri rixkolob' yey ri k'o che taq ri uchapom rib' che wa'. ⁴Jenela', ri keb' urinyoon yey rumanteki'il k'o chirij wa', ruk' taq rumanteki'il ruwi ra' yey rumanteki'il ruseseb'; wa' kesax junam ruk' taq rurinyoon. ⁵E taq k'u ruk'ajol ri Aarón kikiporox ronoje wa' chwi raltar, puwi rawaj katajin uporoxik chwi taq ri si' kaqa'w puwi raltar. Wa' e jun qasa'n re kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

⁶No'j we ri qasa'n re utzil k'oleem kaya' chinuwach Ri'in, e jun b'exex ma' o ati', ri' chirajawaxik e kaya'i' jun awaj lik choom uwach. ⁷We e jun q'apoj b'exex ri kaya' chinuwach Ri'in re qasa'n, ⁸ri' e ri kaya'w re karuxlanisaj ruq'ab' puwi rujolom rawaj, tek'uchiri' kutoq' uqul chwach ri Tabernáculo re Molob'al ib'. E taq k'u ri' ruk'ajol ri Aarón, taq raj q'atisan qasa'n, kakimak'ama' ri kik' re rawaj pa taq ronoje rutzal raltar. ⁹E ri kaya'w re rawaj re ri qasa'n re utzil chomal, chirajawaxik e taq karesaj wa' che ruqasa'n re kuya chinuwach Ri'in: wa' e ruje' ruk' ronoje rumanteki'il k'o che, kuq'ata lo wa' che rutzam riij rawaj, ruk' rumanteki'il k'o puwi taq ri rixkolob' yey ri k'o che taq ri uchapom rib' che wa'. ¹⁰Jenela', kesax ri keb' urinyoon yey rumanteki'il k'o chirij wa', ruk' taq rumanteki'il ruwi ra' yey rumanteki'il k'o che ruseseb'; wa' kesax junam ruk' taq rurinyoon. ¹¹Ek'u raj q'atisan qasa'n kuporox ronoje wa' puwi raltar, ek'u jun qasa'n ri' re katijik lik kuk'ul nuk'u'x kaya'i' chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹²No'j we rawaj re qasa'n kaya'i' chinuwach Ri'in e jun kaprux ati', ¹³ri kaya'w re e karuxlanisaj ruq'ab' puwi rujolom rawaj, tek'uchiri' kutoq' uqul chwach ri Tabernáculo re molob'al ib'. E taq k'u ri' ruk'ajol ri Aarón, taq raj q'atisan qasa'n, kakimak'ama' ri kik' re rawaj pa taq ronoje rutzal raltar. ¹⁴E ri kaya'w re rawaj, chirajawaxik e taq karesaj wa' re ruqasa'n kuya chinuwach Ri'in: rumanteki'il k'o puwi taq ri rixkolob' yey ri k'o che taq ri uchapom rib'

^f2:12 E ronoje taq ri kakoj levadura yey uwa'al kab' ruk', wa' kujal uwi'; ruma la' na utz taj kachapab'ex taq wa' che taq ri qasa'n kaya' chwach ri Dios.

^g2:13 Ratz'aam e ka'anaw che cha' kakowin ri sa' che kakoj wi. Ek'u ke'ela ri', lik kakowin ri Tzij kajikib'ax chwach ri Dios echiri' ruk' ri qasa'n ka'an chwach, kachapab'ex ratz'aam.

^h2:14 Wa jun qasa'n e junam ruk' ri kaya' ri nab'e k'ajolaxel che ri Dios, ma lik e kutz'onoj ri' Rire.

ⁱ3:1 E ri kaya'w wa jun qasa'n ku'an jun loq'laj nimanik yey junam kuk' ri ralk'o'al yey taq ri ramigo kakitij ke ri ti'ij re ri chikop kakamisaxik.

che wa'. ¹⁵Jenela' kesax ri keb' urinyoon yey rumanteki'il k'o chirij wa', ruk' taq rumanteki'il ruwi raa', yey rumanteki'il k'o che ruseseb', wa' kesax junam ruk' taq rurinyoon. ¹⁶Tek'uchiri' raj q'atisan qasa'n kuporoj ronoje wa' puwi raltar, e k'u jun qasa'n ri' re katijik lik kuk'ul nuk'u'x kaya' chinuwach Ri'in. Ronoje rumanteki'il wa' lik we Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁷Wa' e jun taqanik katiki' kanoq chike riwalk'o'al ri'ix e chirij taq ri kilema'j e teran lo chiwij. Tob' pa taq k'u ix jeqel wi ri', mitij rumanteki'il rawaj yey mitij ne ti'ij k'o kik' che» xcha'.

Levítico 4

Taq ri qasa'n kaya'i' puk'axel ri mak

¹Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey xub'i'ij che: ²«Chab'i'ij wa' chike ri tinamit Israel: We k'o junoq e la' na u'anikil taj kamakun chirij junoq che taq ri nutaqanik Ri'in yey ku'an k'u ri lik na ub'e taj, ri' jewa' ri ka'an che: ³We ri xmakunik e ri ajwach ke raj q'atisan qasa'n, ri q'ejom aceite chwi ujolom, e ri' rumak kakeqelej ri tinamit, yey chirajawaxik kukamisaj jun toro choom uwach chinuwach Ri'in re qasa'n re tojob'al re rumak rire. ⁴Kuk'am k'u b'i ri' ri toro chinuwach, che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', chiri' k'u ri' karuxlanisaj ruq'ab' puwi rujolom rawaj, ek'uchiri' kutoq' uqul chinuwach Ri'in. ⁵Ek'u ri ajwach ke raj q'atisan qasa'n, ri q'ejom aceite chwi ujolom, kuk'am jub'iq' che rukik'el ri toro yey kuk'am k'u b'i che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁶Chiri' k'u ri' e kumu' ruwi uq'ab' chupa ri kik' yey wuqub' (7) laj k'ut kukitzika' chinuwach Ri'in, wa' e chwa pana ri cortina ch'uquyum re ri loq'olaj Luwar. ⁷Yey kusoq' ne jub'iq' kik' che taq ri uk'a' k'o che raltar, e pa kab'uqix wi ri incienso lik ki' ruxlab'. Wa' e ri k'o chinuwach Ri'in chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib', e k'u ri kik' re ri toro kakanaj kanoq, kuq'ej chiraqan raltar pa kaya'i' wi taq rawaj re ri qasa'n kaporox chinuwach Ri'in; wa' k'o pa okib'al che ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁸Ek'uchiri', che ri toro re ri qasa'n kakamisax re tojob'al rumak rire, karesaj taq rumanteki'il k'o puwi taq ri

rixkolob' yey ri k'o che taq ri uchapom rib' che wa', ⁹jenela', ri keb' urinyoon yey rumanteki'il k'o chirij wa', ruk' taq rumanteki'il ruwi ra' yey rumanteki'il ruseseb'; wa' kesax junam ruk' taq rurinyoon, ¹⁰jela' pacha' ri ka'an che ri chikop echiri' kaya'i' ri qasa'n re utzil k'oleem chwi raltar. Ek'u raj q'atisan qasa'n, kuporoj wa' puwi raltar pa kaya'i' wi taq rawaj re keporox chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ¹¹No'j ek'u rutz'u'malil ri toro, ruk' ronoje ruti'jil, junam ruk' rujolom yey taq ri raqan, ruk' taq ri rixkolob' yey ri rachaq, ¹²wa' ke'elawi e ronoje ri toro, kesax b'i chirij ri tinamit cha' ke'yo'q pa jun luwar yijb'italik lik e uwach re wa', e pa kaya'i' wi ri ch'ulilaj chaaj. Kaporox k'u ri' pa q'aaq' puwi uk'iyal si'.

Rukamisaxik rawaj kaya' puk'axel ri kik'aslem ri tinamit

¹³Yey we e konoje ri tinamit e aj Israel ri kemakunik, yey na u'anikil taj kemakun chirij ri nutaqanik Ri'in, jela' k'u ri' e keqelem ri mak ruma wa'. ¹⁴Maji chi k'u ri' kaketa'maj ri kimak ki'anom, chirajawaxik e la' chi konoje kakikamisaj jun toro re ri qasa'n re tojob'al re ri kimak. Wa' kakik'am b'i chwach ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ¹⁵Chiri' k'u ri', e konoje ri nimaq winaq re ri tinamit kakuxlanisaj ri kiq'ab' puwi rujolom ri toro e la' chinuwach Ri'in yey chiri' k'u ri' katoq' wi uqul ri toro. ¹⁶Yey ek'u ri' ri k'amal kiwach raj kaq'atisan qasa'n, ri q'ejom aceite chwi ujolom, kuk'am b'i k'enoq che rukik'el ri toro chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ¹⁷Kumu' k'u ruwi uq'ab' chupa ri kik', yey wuqub' (7) laj kukitzika' chinuwach Ri'in, wa' e chwach pana ri cortina ch'uquyum uwach ri loq'olaj Luwar. ¹⁸Kusoq' k'u jub'iq' kik' che taq ri uk'a' k'o che raltar, wa' e ri k'o chinuwach chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Yey e k'u ri kik' re ri toro kakanaj kanoq, kuq'ej chiraqan raltar pa kaya'i' wi taq rawaj re keporox chinuwach Ri'in; wa' k'o pa okib'al che ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ¹⁹Yey karesaj k'u ronoje rumanteki'il ri toro, cha' kuporoj puwi raltar. ²⁰Jela' ka'an che ri toro pacha' ri ka'ani' che ri toro re ri qasa'n kakamisax re ri tojob'al re ri mak. Jek'ula' e raj q'atisan qasa'n, kukamisaj rawaj re ri tojob'al re ri mak re ri tinamit, yey jela'

kankuy kimak.^{k 21} Tek'uchiri' karesaj b'i ri toro chirij ri tinamit yey kuporoj, jela' pacha' ri xu'an che ri nab'e toro; ma e ukamisaxik wa' rawaj re kakamisax re ri tojob'al ri kimak ri tinamit.

Rukamisaxik rawaj puk'axel ruk'aslemal juna ajwach

²² Yey we e juna aj k'amal wach ri kamakun chirij taq ri nutaqanik Ri'in, jela' k'u ri' kareqelej ri mak ruma wa', tob' na u'anikil taj kamakunik. ²³ Maji chi k'u ri' kareta'maj rumak u'anom, chirajawaxik kuk'am b'i re uqasa'n, jun kaprux ma' lik choom uwach. ²⁴ Karuxlanisaj k'u ruq'ab' puwi rujolom rawaj chinuwach Ri'in, yey kutoq' uqul pa kekamisax wi rawaj re ri qasa'n re keporox chwi raltar; ma wa' e ukamisaxik rawaj re kakamisax re ri tojob'al re rumak juna aj k'amal wach. ²⁵ Tek'uchiri', e raj q'atitan qasa'n kumu' ruwi uq'ab' ruk' jub'iq' kik' re rawaj, ri xkamisax re ri tojob'al re rumak raj mak yey kusoq' che ri uk'a' k'o che raltar, pa kaya'i' wi taq rawaj re ri qasa'n re kaporoxik; e k'u ri kik' re ri toro kakanaj kanoq, kuq'ej chiraqan wa' wa altar. ²⁶ Kuporoj k'u ronoje rumanteki'il rawaj puwi raltar, jela' pacha' ri ka'an che rumanteki'il rawaj kakamisaxik re utzil chomal. Jek'uri'la', raj q'atitan qasa'n ku'an jun tojob'al re ri mak re raj k'amal wach yey jela' Ri'in kankuy umak.

Rukamisaxik rawaj puk'axel ruk'aslemal junoq che ri tinamit

²⁷ Yey we junoq chike ri tinamit kamakun chirij taq ri nutaqanik, jek'uri'la' kareqelej ri mak ruma wa', tob' na u'anikil taj kamakunik. ²⁸ Maji chi k'u ri' kareta'maj ri mak u'anom, chirajawaxik wi kuk'am b'i re uqasa'n ruma ri mak, jun kaprux ati' lik choom uwach, ruma ri mak u'anom. ²⁹ Karuxlanisaj k'u ruq'ab' puwi rujolom rawaj re ri qasa'n re kakamisax puk'axel ruk'aslemal rire, tek'uchiri' kutoq' uqul pa kekamisax wi rawaj re ri qasa'n re kaporoxik. ³⁰ Ek'u raj q'atitan qasa'n, kumu' ruwi uq'ab' ruk' jub'iq' kik' re rawaj yey kusoq' che taq ri uk'a' k'o che raltar re ri qasa'n kaporoxik. Ek'u ri kik' kakanaj kanoq kuq'ej chiraqan wa' wa altar. ³¹ Chirajawaxik k'ut karesaj ronoje rumanteki'il rawaj, jela' pacha' ri x'an che rawaj re ri qasa'n re utzil k'oleem yey kuporoj k'u puwi raltar. Wa' e jun qasa'n re

kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. Jek'uri'la', raj q'atitan qasa'n ku'an jun tojob'al re ri mak re ri xmakunik yey jela' Ri'in kankuy umak.

³² Yey we ri tikawex kuk'am lo jun q'apoj b'exex re kukamisaj re ri qasa'n re ri josq'inik re ri mak, ri' chirajawaxik wi kuk'am lo jun b'exex ati', lik choom uwach. ³³ Karuxlanisaj k'u ruq'ab' puwi rujolom rawaj, ri kakamisax re ri tojob'al re rumak rire, tek'uchiri' kutoq' uqul rawaj pa kekamisax wi rawaj re ri qasa'n re kaporoxik. ³⁴ Tek'uchiri' raj q'atitan qasa'n, kumu' ruwi uq'ab' ruk' jub'iq' kik' re rawaj kakamisax re ri tojob'al re rumak raj mak; yey kusoq' che taq ri uk'a' k'o che raltar re ri qasa'n kaporoxik yey ek'u ri kik' kakanaj kanoq kuq'ej chiraqan wa' wa altar. ³⁵ Yey karesaj k'u ronoje rumanteki'il rawaj, jela' pacha' ri x'an che ri b'exex re ri qasa'n re utzil chomal. Yey kuporoj k'u rumanteki'il puwi raltar, wa' ku'an puwi ri qasa'n porotal chinuwach Ri'in. Jek'uri'la', raj q'atitan qasa'n ku'an jun tojob'al re ri mak re ri xmakunik yey jela' Ri'in kankuy umak.

Levítico 5

Taq rawaj kekamisax ruma ri josq'inik re ri mak

¹ We ek'u la' k'o junoq na karaj taj kuq'alajisaj janipa ri xrilo o xuto, ri' kareqelej mak ruma wa'.

² Jenela' we k'o junoq na kape ta che k'o xuchina'aj yey wa' lik na utz ta uwach kachina'axik; ruma ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in yey kareqelej mak ruma ri xu'ano. Wa' e pacha' ri kuchap juna awaj kaminaq; aj uwaja o aj upa taq che' yey e kuk'il ri na ketij taj; o rawaj kapoq' kiwach chikik'iyal.

³ We e la' k'o junoq na kape ta che k'o xuchina'aj che juna tikawex na utz taj kaqib' chinuwach, e ri' wa' rire na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. Yey we xunab'ej sa' ri xu'ano, ri' kareqelej mak ruma wa'.

⁴ We k'o junoq ruk' ruch'a'teem kujikib'a' uwach ku'an ri utz o ri na utz taj, e pacha' taq ri jujun tzij kajikib'ax uwach xa pa ch'u'jilal yey laj na xuch'ob' ta chi utz ri xub'i'ij. No'j we xunab'ej na ub'e ta ri xujikib'a' uwach, ri' kareqelej mak ruma ri xu'ano.

^{k4:20} Wa' wa jun qasa'n kaya'ik e re kakam rawaj puk'axel ri tikawex k'o umak. Cha' jela' ri tikawex kak'oji' chi utzil k'oleem chwach ri Dios. Kil ri kub'i'ij puwi' wa' pa 1 Jn. 2.2; 4.10

⁵ Ek'u ri kareqelej junoq che taq wa' wa na utz taj ka'anik, ri' chirajawaxik kuq'alajisaj sa' puwi' xmakun wi. ⁶ E k'u ri ku'ano e kuk'am b'i jun awaj re kakamisaxik, re ri qasa'n re ri tojob'al re rumak, kuya wa' ruma ri mak xu'ano yey ri' e juna b'exex ati' o juna kaprux ati', kuk'am lo chikixo'l taq ri rawaj. Jek'ula' ku'an raj q'atisan qasa'n che utojik rumak wa tikawex.

Taq rawaj kekamisax ruma ri josq'inik re rumak ri nib'a'

⁷ We k'o k'u junoq na katz'aqat ta rurajil re kuloq' juna ralko q'apoj b'exex, e ri ku'ano e kuk'am b'i chinuwach Ri'in ruqasa'n re tojob'al re rumak; yey wa' e keb' (2) xmukur o keb' (2) raltaq ko palomax. Jun chike rawaj, kukamisaj ruma ri josq'inik re ri mak yey ri jun chik e re ri qasa'n kaporoxik. ⁸ Chirajawaxik k'u ri' kuk'am b'i wa' ruk' raj q'atisan qasa'n, cha' nab'e kuk'am b'i rawaj kakamisax re ri tojob'al re ri mak chinuwach Ri'in. Ek'u ru'anik ku'ano e kub'aq'atij ruqul ri tz'ikin no'j na asu ta kuch'upij rujolom. ⁹ Tek'uchiri' ruk' jub'iq' kik' re rawaj xkamisax re ri tojob'al re rumak raj mak, kukitzika' che jun utzal raltar yey ek'u ri kik' kakanaj kanoq, kuyitz' chiraqan raltar, ma wa' e jun awaj xkamisax chinuwach Ri'in re ri tojob'al re rumak re raj mak. ¹⁰ Ruk' ruka'm tz'ikin, wa' e jun qasa'n re kuporoj chinuwach Ri'in, e pacha' ri xex ka'an wi. Jek'uri'la' raj q'atisan qasa'n, kuya ri qasa'n re ri tojob'al re rumak raj mak yey jela' e Ri'in kankuy umak.

¹¹ Yey we e wa tikawex na katz'aqat tane ruk' rurajil re keb'uloq' juk'ulaj xmukur o juk'ulaj raltaq ko palomax, ek'u ri' ri ku'ano e kuk'am b'i re uqasa'n kajib' libra¹ che ri chomilaj harina, ma e jun qasa'n wa' re kaya' ruma ri qasa'n re ri tojob'al re rumak raj mak; yey wa' na kakoj ta aceite ruk' yey na kakoj tane incienso ruk'. ¹² Kuk'am k'u b'i wa harina ruk' raj q'atisan qasa'n yey kuk'am jumoq' che, ek'u kuxtab'al re ri kan'an Ri'in iwuk', kuporoj k'u puwi' raltar junam ruk' ri qasa'n kaya'i' chinuwach Ri'in. Wa' e jun qasa'n re ri tojob'al re rumak raj mak. ¹³ Jek'uri'la', raj q'atisan qasa'n kuya ri qasa'n re ri tojob'al re ri mak, xa tob' sa' ri mak u'anom, yey jela' e Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ kankuy umak. E taq k'u ruqax ri qasa'n, wa' re kaya' che

raj q'atisan qasa'n, jela' pacha' ri ka'an ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina» xcha'.

Rawaj kakamisax ruma ri josq'inik re rumak raj mak

¹⁴ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés cha' kub'i'ij wa' chike ri tinamit: ¹⁵ «E juna tikawex ku'an ri lik na ub'e taj yey kamakun chirij taq ri ya'tal panuq'ab' Ri'in, tob' na u'anikil taj ku'ano; ri' chirajawaxik kuk'am lo chikixo'l rub'exex, jun b'exex ma' lik choom uwach. Kuya k'u ri' re uqasa'n chinuwach Ri'in ruma ri xreqelej. Kakoji' k'u rajil rawaj ruk' saqapwaq, wa' e chirij ri pwaq^m kachapab'ex chupa ri Tabernáculo, e k'u jun qasa'n ri' kaya' ruma ri mak xreqelej. ¹⁶ Ek'u ri' wa tikawex chirajawaxik kutoj ri rajil janipa ri ya'tal panuq'ab' Ri'in, ma xu'an ri lik na ub'e taj, yey k'a k'o ne jun uro' (5^a) parte che wa' wa qasa'n kuya puwi', cha' kuya puq'ab' raj q'atisan qasa'n. Ek'u raj q'atisan qasa'n, kukamisaj ri b'exex ma' re ri qasa'n re tojob'al rumak ri xreqelej mak, yey jela' Ri'in kankuy umak.

¹⁷ We k'o junoq na u'anikil taj kamakunik yey ku'an ri na utz taj che junoq che taq ri nutaqanik Ri'in, ri' wa' e mak yey kareqelej k'u ri'. ¹⁸ Ruk' k'u raj q'atisan qasa'n, kuk'am b'i rawaj kakamisax ruma ri mak xreqelej; yey ri rajil kojotalik, e re jun b'exex ma' lik choom uwach, kak'am lo chikixo'l taq ri b'exex. Ek'u raj q'atisan qasa'n, kuya jun qasa'n re tojob'al ruma ri xreqelej ri jun x'anaw ri palajinik chirij ri taqanik, tob' na u'anikil taj xu'ano yey jela' Ri'in kankuy umak. ¹⁹ Wa' e jun qasa'n ruma ri mak xreqelej, ma e wa' wa tikawex pa qatzij wi e xreqelej ri palajinik xu'an chinuwach Ri'in» xcha'.

Levítico 6

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ² «We k'o junoq ku'an ri na utz taj yey kamakun chwij Ri'in, ruma ku'an raq'ub'al che ri ratz-uchaq', ruk' taq ri uya'om kan rire puq'ab' re kuchajij o kuchiq'imaj, o ku'an eleq' che o na kuya ta chi che janipa ri taqal che rire; ³ o e pacha' junoq k'o xusik'o yey reta'am re ri ratz-uchaq' yey na kub'i'ij taj we k'o ruk' sa' ri xusik'o, o kujikib'a' uwach ruch'a'teem panub'i' Ri'in lik chakojo' are' ri kub'i'ij yey na qatzij taj,

¹5:11 Wa' wa ch'a'teem pa hebreo e ri 1/10 re jun efa. E ri jun efa k'o 44 libra che.

^m5:15 Wa' e siclo: Ri jun siclo che ri qapajb'al ri'oj wo'ora k'o mey onza che.

ri' wa' e ruk'il taq ri kamakun wi ri tikawex.
⁴ Kareqelej k'u mak ri' ruma wa'. E k'u ri ku'ano e kutzelej janipa ri releq'am, o janipa ri umajom che junoq chik; kutzelej ne janipa ri ya'tal kan puq'ab' kuchajij, yey kutzelej ne sa' ri usik'om tob' na ub'i'im taj we ruk' rire k'owi. ⁵ O tob' ne sa' ri ujikib'am uwach yey wa' na qatzij taj. Ri' kutzelej ronoje che ri rajaw yey k'a k'o ne jun uro' (5^a) parte kuya puwi wa'. Kuya wa' chupa ruq'ijol, echiri' kuya rawaj re kakamisax re ruqasa'n re tojob'al re ri xreqelej chinuwach Ri'in. ⁶ E k'u ri' kuk'am b'i chinuwach Ri'in e jun b'exex ma' lik choom uwach, kuk'am lo chikixo'lib'al rub'exex; wa' kakamisax uqasa'n re tojob'al re ruma ri xreqelej. Yey ri rajil wa' at katkojow re. Yey raj mak ku'ya'a che raj q'atisan qasa'n cha' kukamisaj wa' chinuwach, ruma ri mak xreqelej. ⁷ Jek'uri'la', raj q'atisan qasa'n kukamisaj rawaj, re ku'an jun tojob'al ruk' uqasa'n re raj mak yey tob' sa' taq k'u ri' ri mak reqelem, e Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ kankuy umak» xcha'.

Pixab'anik puwi taq ri qasa'n re kaporox chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ

⁸ Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ⁹ «E taq pixab'anik wa' chaya'a chike ri Aarón kuk' taq ruk'ajol, puwi su'anik kaya'i' ri qasa'n re kaporox chinuwach Ri'in: Rawaj re kaporox chwi raltar, wa' kaya'i' kan chwi ri q'aaq' re raltar ronoje la jun aq'ab' k'a aniim chuka'm q'iij, yey ri q'aaq' e la' kajumuw chuxe' ronoje la jun aq'ab'. ¹⁰ E k'u raj q'atisan qasa'n kukoj rukotoon naj raqan, ruk' taq ri wexaaj re kukoj lo chupa, 'anatal ronoje taq wa' ruk' chomilaj k'ul re lino. Kujok k'u ri chaaj re rawaj xporox chwi ri q'aaq' re raltar yey kuya k'u wa' putzal che raltar. ¹¹ Tek'uchiri' raj q'atisan qasa'n ku'jala ruq'uu', kukoj b'i jujun chik k'ul, cha' kuk'am b'i ri chaaj pa jun luwar yijb'italik lik e uwach re wa'. ¹² Lik k'u chirajawaxik ri' e ri q'aaq' puwi raltar e la' xaqi kajumuwik, na utz taj we kaya' luwar che kachupik. Chirajawaxik ronoje anim, e raj q'atisan qasa'n kukoj más si' puwi raltar, cha' puwi wa' kuya rawaj re kaporoxik, yey kuporoj rumanteki'il rawaj xkamisaxik, re qasa'n re utzil k'oleem chinuwach Ri'in. ¹³ Lik k'u chirajawaxik ri' e ri q'aaq' puwi raltar e la' xaqi kajumuwik, na utz taj we kaya' luwar che kachupik.

Ri qasa'n re chomilaj harina

¹⁴ E k'u taq pixab'anik wa' puwi taq ri qasa'n re ri chomilaj harina: E taq raj q'atisan qasa'n, e kakiya ri qasa'n chwach raltar chinuwach Ri'in. ¹⁵ Jun k'u chike raj q'atisan qasa'n kuk'am jumoq' che ri chomilaj harina ya'tal chi pa qasa'n, wa' k'o aceite che yey ruk' ronoje ri incienso, ri k'o puwi ri qasa'n re ri chomilaj harina. Ronoje k'u ri' wa' kuporoj puwi raltar, cha' e jun qasa'n re kuxtab'al re ri kan'an Ri'in iwuk' yey e jun qasa'n re kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ¹⁶ Yey e k'u ruqax ri qasa'n kakanaj kanoq, wa' kakitij ri Aarón junam kuk' ruk'ajol, xew k'u ri' ma na kakikoj ta levadura ruk'; yey ke'kitija chupa juna luwar ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, che ruwaja re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ¹⁷ Wa' wa qasa'n na katzak ta ruk' levadura, ma e qasa'n wa' porotalik yey e ri taqalik kakitij taq raj q'atisan, ma wa' e lik loq'olaj uq'ij. E jela' pacha' ri qasa'n re rawaj kakamisax ruma ri josq'inik re rumak raj mak yey e pacha' ri qasa'n ruma ri mak keqelexik. ¹⁸ Konoje ri ralk'o'al ri Aarón e achijab', taqal chike kakitij wa' wa qasa'n kaya' chinuwach Ri'in. Wa' e jun taqanik katiki' kan chike taq ri kilema'j riwalk'o'al ketajin lo chiwij. E wa' wa jun qasa'n xa tob' sa' ri xchina'an re, wa' ku'an lik ya'tal panuq'ab' Ri'in» xcha'.

Ri qasa'n ke raj q'atisan qasa'n

¹⁹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xuya wa' wa pixab'anik che ri Moisés: ²⁰ «E qasa'n wa' kakiya chinuwach, ri Aarón junam kuk' taq ruk'ajol; wa' kaki'an chupa ri q'iij echiri' kaq'ej raceite chwi kijolom re keya' panuq'ab' Ri'in. Ri qasa'n e wa': Kajib' (4) libra re ri chomilaj harina, wa' chirajawaxik lik e ri chomilaj harina. Panik'aj kakiya aniim yey ri panik'aj chik kakiya b'enaq q'iij, yey wa' na jinta utaqexik kaki'ano. ²¹ Kakiyijib'a' k'u ri' wa qasa'n pa juna xaltiin yey lik tukum aceite xo'lib'al, kaki'an k'u chi ch'aqa'ta'q echiri' kakiya chinuwach puwi raltar, ma wa' e jun qasa'n re kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ²² E ri kakanaj kan puk'axel ri Aarón, ri q'ejom aceite chwi ujolom; e ri' ri kayijib'an re wa' wa jun qasa'n. Yey wa' e jun taqanik kakanajik na jinta utaqexik. E k'u ri' wa qasa'n chirajawaxik asu kaporox ronoje. ²³ Ronoje taq ri qasa'n ke raj q'atisan qasa'n, wa' na katiji' ta k'enoq, ronoje asu kaporoxik» xcha'.

²⁴ Ri QAJAWAL JEHOVÁ jetanchi wa' xub'i'ij che ri Moisés: ²⁵ «Chab'i'ij che ri Aarón yey chike taq ruk'ajol, e pixab'anik wa' puwi su'anik kekamisax rawaj re ri qasa'n kaya' puk'axel ruk'aslem raj mak: Che ri luwar pa katoq' wi uqul rawaj re ri qasa'n kaporoxik, chiri' katoq' wi uqul rawaj re ri qasa'n kaya' ruma ri josq'inik re rumak raj mak yey e jun loq'olaj qasa'n. ²⁶ E ri kaq'atisan wa jun qasa'n re ri josq'inik re rumak raj mak, utz kutij re che wa qasa'n, no'j lik chirajawaxik ku'tija chupa juna luwar loq'olaj uwach, che ruwaja re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ²⁷ E wa' wa jun qasa'n, xa tob' sa' ri xchina'an re, ri' ku'ana ya'tal panuq'ab' Ri'in, yey we kamak'lin ri kik' che ruq'uu' raj q'atisan qasa'n, ri' kajawaxik kach'aji' pa juna luwar ya'tal panuq'ab' Ri'in. ²⁸ Yey e ri ulew xun pa kachaq'isax wi ri ti'ij re wa qasa'n re ri josq'inik re ri mak, ri' asu kapaxix ri xun; no'j we kachaq'isax pa juna k'olib'al re bronce, ri' lik kaq'uy upa yey kach'aj chi utz ruk' ya'. ²⁹ E wa' wa jun qasa'n re ri josq'inik re ri mak, lik loq'olaj uq'ij, xew taq raj q'atisan qasa'n taqal chike kakitijo. ³⁰ No'j na utz ta ne katij juna qasa'n re tojob'al re rumak raj mak, we rukik'el rawaj k'amom b'i chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey we xajawax wa' chupa ri loq'olaj luwar, che ri qasa'n re tojob'al re rumak raj mak. E k'u ri' wa' wa qasa'n chirajawaxik asu ronoje kaporoxik.

Levítico 7

Rawaj re ri qasa'n re ri mak keqelexik

¹ E k'u taq pixab'anik wa' puwi ru'anik kakamisax rawaj re ri qasa'n ruma ri mak keqelexik yey wa' e lik loq'olaj uq'ij: ² Chupa ri luwar pa katoq' wi uqul rawaj re ri qasa'n kaporoxik, chiri' katoq' wi uqul rawaj re ri qasa'n ruma ri mak keqelexik; yey e k'u rukik'el wa' kamak'amo'x pa taq ronoje utzal raltar. ³ Kaya'i' k'u ri' puwi raltar ronoje rumanteki'il rawaj, wa' e ri k'o che ruje' yey ri k'o che taq ri rixkolob', ⁴ ukab'ichal rurinyoon yey rumanteki'il k'o che wa', ruk' taq rumanteki'il ruwi ra' yey rumanteki'il ruseseb', wa' junam kesax ruk' rurinyoon. ⁵ Tek'uchiri' raj q'atisan qasa'n kuporoj ronoje wa' puwi raltar, e k'u jun awaj ri' kakamisax chinuwach Ri'in re ri qasa'n ruma ri mak keqelexik. ⁶ Konoje k'u raj q'atisan qasa'n lik taqal chike kakitij ke wa', tob' lik chirajawaxik ke'kitija pa juna luwar ya'tal panuq'ab', ma wa' e jun qasa'n lik loq'olaj uq'ij.

⁷ Pacha' ri qasa'n re awaj kakamisax re uqasa'n re tojob'al re rumak raj mak, wa' xaqi junam ruk' rawaj kakamisax re qasa'n re tojob'al re ri mak keqelexik. Xa jun chi pixab'anik ya'tal puwi wa'. E raj q'atisan qasa'n, kakanaj kan rawaj che, wa' e ri kukamisaj ruma ri tojob'al re ri mak. ⁸ Jeneri'la', e ri kaq'atisan rawaj re ri qasa'n re kaporoxik, kakanaj kan ruk' rutz'u'malil rawaj xporoxik. ⁹ Yey e ronoje qasa'n re chomilaj harina, e pacha' ri chaq'isam pa horna o chaq'isam pa xun o k'ilim pa xaltiin, wa' kakanaj kan che ri xq'atisan ri qasa'n chinuwach Ri'in. ¹⁰ No'j e ronoje taq ri qasa'n re chomilaj harina, e pacha' ri tukum aceite chupa o ri na junta aceite ruk', ronoje wa' kajachi' chike chikijujunal ruk'ajol ri Aarón, e la' jujun parte xaqi junam kaya' chike.

Pixab'anik uwi' chik puwi ri qasa'n re utzil k'oleem

¹¹ E pixab'anik wa' puwi rukamisaxik rawaj re utzil k'oleem kaya'i' chinuwach Ri'in: ¹² We ri qasa'n kaq'atisax chinuwach e re tyoxib'al, ri' junam ruk' rawaj kakamisaxik, ka'ani' pam ketekaq yoq'otal aceite chupa no'j na junta levadura ruk'; ka'ani' ri pam watz'atz' na junta levadura ruk' soq'otal aceite puwi', yey pam 'anatal ruk' chomilaj harina yoq'otal aceite chupa; ¹³ yey junam k'ut ruk' rawaj kakamisax chinuwach Ri'in re tyoxib'al yey re utzil chomal, kaya'i' b'i jun qasa'n re pam kojotal levadura che. ¹⁴ Chujujunal taq ri qasa'n, kak'am jujun pam che, wa' e jun qasa'n re kaya' chinuwach Ri'in; yey wa' e re kaya' che raj q'atisan qasa'n, ri xmak'amo'n ri kik' re rawaj xkamisaxik re utzil chomal. ¹⁵ Ruti'jil rawaj xkamisaxik re utzil k'oleem yey re tyoxib'al, chirajawaxik wi katij chupa ri q'ij echiri' kaq'atisax chinuwach Ri'in yey na junta k'o kak'ol kanoq re chuka'm q'ij. ¹⁶ No'j we rukamik rawaj chinuwach Ri'in e ruma juna qasa'n re b'i'tisinik 'anom o e jun qasa'n kalax pa ranima' ri tikawex, ri' chirajawaxik katiji' chupa wa' wa q'ij echiri' kaya' chinuwach Ri'in yey e k'u ri kakanaj kanoq, utz katij k'a chuka'm q'ij. ¹⁷ No'j we churox q'ij k'a k'o ri ti'ij re rawaj xkamisaxik, ri' asu kaporox ronoje. ¹⁸ Yey we churox q'ij k'a k'o junoq xutij ri ti'ij re rawaj xkamisaxik re utzil chomal, e ri' wa tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, yey na junta chi ne ke'elawi ruqasa'n, ma na e ta xu'an janipa ri b'i'talik. Yey e ri' wa tikawex kareqelej mak ruma wa'.

¹⁹ E ri ti'ij we xuchina'aj juna sa'ch lik na utz ta uwach kachina'axik yey wa' na utz taj kaya'i' chinuwach Ri'in, ri' na katij ta chik, asu kaporoxik. Xew junoq utz kaqib' chinuwach Ri'in utz kutij ri ti'ij.

²⁰ E ri tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, we kutij ri ti'ij re awaj kamisam chinuwach re utzil chomal; ri' asu kesax b'i chikixo'l rutinamit. ²¹ Yey e ri tikawex kuchina'aj ri na utz ta uwach kachapik, e pacha' juna tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, o juna awaj na utz ta uwach kachina'axik o ri lik xab'ib'al uwach chinuwach Ri'in yey kutij k'u ri ti'ij re rawaj kamisam re utzil k'oleem ya'tal chinuwach Ri'in; ri' wa' wa tikawex asu kesax b'i chikixo'l rutinamit» xcha'.

Pixab'anik puwi rumanteki'il rawaj yey ri kik'

²² Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ²³ «Kab'i'ij wa' chike ri tinamit Israel: Makitij k'ana umanteki'il chikop o umanteki'il q'apoj b'exex o umanteki'il kaprox. ²⁴ Yey rumanteki'il taq rawaj ekaminaq o ekamisam kan kuma awaj e b'iq'onel, wa' utz kachapab'ex che juna chik sa'ch no'j na katij taj.

²⁵ E junoq kutij rumanteki'il juna awaj re ri qasa'n kaprox chinuwach Ri'in, ri' wa' wa tikawex asu kesax b'i chikixo'l rutinamit.

²⁶ Tob' pa taq k'u ix jeqel wi, mitij k'ana ti'ij k'o kik' che; tob' ne ke awaj k'o kixik' o juna chik awaj. ²⁷ Ek'u junoq kutij xa tob' sa'chi ti'ij k'o kik' che, ri' wa' wa tikawex asu kesax b'i chikixo'l rutinamit»ⁿ xcha'.

Ri taqal chike raj q'atitan qasa'n

²⁸ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey xub'i'ij che, ²⁹ cha' kub'i'ij wa' chike ri tinamit Israel: «E junoq kukamisaj awaj re ri qasa'n re utzil k'oleem chinuwach Ri'in, chirajawaxik e ne ri' rire, kuk'am b'i juna parte re ruqasa'n chinuwach Ri'in. ³⁰ Yey e la' ruk' ruq'ab' rire kuya chinuwach Ri'in taq ri qasa'n: re rumanteki'il ri k'o chirij ruwa uk'u'x rawaj yey junam ruk' ruwa uk'u'x kuyak chinuwach, ma wa' e jun qasa'n re kayak chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ³¹ Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n, kuporoj rumanteki'il rawaj puwi raltar, no'j e ruwa uk'u'x e re kakitij ri Aarón, junam kuk' taq ruk'ajol. ³² Yey e ri

ra' puwikip'ab' che rawaj, wa' e re ri qasa'n re utzil chomal, e taqalik kaya' che raj q'atitan qasa'n. ³³ Jek'uri'la' e ri ra' rawaj puwikip'ab', re raj q'atitan qasa'n, wa' e ri kaya'w rukik'el yey rumanteki'il rawaj puwi raltar, ek'u awaj wa' kakamisaxik re utzil chomal. ³⁴ Ma che taq rawaj kamisam, re ri qasa'n re utzil k'oleem kakiya ri tinamit Israel, Ri'in wesam kan ruwa uk'u'x rawaj. Wa' e ri kayak chinuwach; ma e jun qasa'n wa' re kayak chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ; junam ruk' ri ra' puwikip'ab' nuya'om chike raj q'atitan qasa'n, ri Aarón junam kuk' taq ruk'ajol. Ek'u jun taqanik wa' kakanaj kanoq na jinta utaqexik chike ri tinamit Israel» xcha'.

³⁵ Che taq k'u ri' ri qasa'n kaya' chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e taq wa' ri taqal chike kakik'ul ri Aarón junam kuk' taq ruk'ajol; xujeq kakik'ul wa' chupa lo ri q'ij echiri' xeya' puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, cha' keb'u'ana e aj q'atitan qasa'n chwach Rire. ³⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xeb'utaq ri tinamit Israel che cha' kaki'an wa' chike raj q'atitan qasa'n. Ka'an wa' chike chupa lo ri q'ij echiri' xq'ej aceite chwi kijolom. Wa' e jun taqanik katiki' kanoq kaki'an konoje ri kilema'j ri tinamit ketajin loq.

³⁷ Ek'u pixab'anik wa' puwi taq rawaj re ri qasa'n kaprox chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ, taq ri qasa'n re ri chomilaj harina, taq rawaj re ri qasa'n kekamisax puk'axel ri kik'aslem raj makib', taq rawaj re ri qasa'n kekamisax ruma ri mak equelem; taq ri qasa'n re echiri' keya' raj q'atitan qasa'n chupa ri kichak yey puwi taq rawaj re ri qasa'n re utzil chomal. ³⁸ E taqanik wa' xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés che ruwi juyub' Sinaí echiri' e k'o ri tinamit chupa ri luwar katz'intz'otik yey echiri' xeb'utaq che cha' kakik'am lo qasa'n chwach Rire.

Levítico 8

Ri Aarón kuk' ruk'ajol keya' puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ² «Cheb'ak'ama b'i ri Aarón junam kuk' ruk'ajol yey chak'ama taq b'i ri k'ul lik e uwach kakikoj raj q'atitan qasa'n, ruk' raceite kaq'ej puwi taq ri kaya'i' panuq'ab'

^{17:27} E taq ri nab'e tikawex aj Israel xkich'ob' raqan e ri kik' e kaya'w k'aslemal che ri rawaj yey ri tikawex. E uwari'che na utz taj katij ti'ij k'o kik' che; yey ruk' wa' kaq'alajisaxik e ri k'aslemal puq'ab' ri Dios k'owi ma e Rire xya'w ri k'aslemal (Gn. 9.4; Dt. 12.16,23).

Ri'in. Chak'ama b'i ri toro, ri kakamisaxik re ri qasa'n re uqasa'n re tojob'al re rumak ri tikawex. Cheb'ak'ama b'i ri juk'ulaj b'exex e mama'ib' yey chak'ama b'i ri chakach k'o pam chupa na junta levadura ruk', ³yey chamolo k'u kichi' konoje ri tinamit Israel che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'» xcha'.

⁴Ek'u ri Moisés e xu'ano janipa ri xtaq che ruma ri QAJAWAL JEHOVÁ. Yey ri tinamit xkimol kib' che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁵Tek'uchiri' ri Moisés jewa' xub'i'ij chike ri tinamit: «¡E taq wa' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che cha' ka'anik!» xcha'.

⁶Ek'uchiri' ri Moisés xu'an chike cha' xeqib' pan ri Aarón junam kuk' ruk'ajol yey xeratinisaj. ⁷Tek'uchiri' che ri Aarón, xukoj rukotoon naj raqan yey xuxim rupaas che rupa, xurip ri manta chirij, tek'uchiri' xukoj ri efod che,^o yey ruk' ruximab'al wa' xuxim che rupa. ⁸Yey xukoj k'u ri' ri k'ul re uwa uk'u'x^p che ri Aarón, yey chupa k'u wa' xukoj ri Urim yey ri Tumim,^q kecha che. ⁹Xukoj k'u ri' ri k'ul re ch'uqub'al re rujolom,^r yey chwach wa' xukoj ri ralko perepik re oro ya'tal puq'ab' ri DIOS, jela' pacha' ri taqom ri Moisés che.

¹⁰Tek'uchiri', ri Moisés xuk'am raceite, ri kakoj puwi taq ri kaya'i' puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ yey xusoq' che ri Tabernáculo yey xusoq' che taq ronoje ri k'o chupa, jek'ula' xuya puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ ronoje wa'. ¹¹Ruk' k'u raceite, wuqub' (7) laj xu'ano e ri' kukitzika' puwi raltar, yey jela' xusoq' che raltar junam ruk' taq ri kajawax che wa'. Yey jenela' xu'an che ri ch'ajab'al q'ab'aaj ruk' ri chapab'al lo re chuxe', jek'ula' xuya taq wa' puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ.

¹²Ek'u ri xu'an ri Moisés che ri Aarón e xuq'ej wa aceite chwi rujolom. Jek'ula' e xuya ri Aarón puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ. ¹³Tek'uchiri' ri Moisés xeb'usik'ij ruk'ajol ri Aarón cha' keqib' pan ruk', yey xukoj k'u ri kikotoon naj raqan, xuxim ri kipaas che ri kipa yey xub'olq'atij ri k'ul re kuch'uq ri kijolom, jela' pacha' ri taqaninaq ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

¹⁴Ek'uchiri' xutaq uk'amik ri toro, ri kakamisaxik re ri qasa'n re tojob'al re ri kimak rike. Ek'u ri Aarón kuk' ruk'ajol xkuxlanisaj ri kiqu'ab' puwi rujolom wa toro. ¹⁵Ek'u ri Moisés xutoq' uqul rawaj yey xumu' k'u ruwi taq uq'ab' chupa ri kik', xusoq' k'u che taq ri uk'a' k'o che raltar yey xusoq' pa taq ronoje utzal, jela' xujosq'ij raltar yey ri kik' xkanaj kanoq xuq'ej chiraqan raltar. Ek'u u'anik ri' xuya raltar puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ cha' chirij ka'an wi taq ri tojob'al re ri mak. ¹⁶Tek'uchiri' ri Moisés xuk'am rumanteki'il k'o chirij ri rixkolob' rawaj, ruk' ri k'o chirij ruseseb' yey ri k'o chirij ri keb' urinyoon, xuporoj k'u ronoje puwi raltar. ¹⁷E taq k'u ruqax xkanaj kanoq che ri toro, e pacha' rutz'u'malil, ri ti'ij yey taq ri rachaq; wa' xuporoj pa q'aaq' chirij lo ri tinamit, jela' pacha' ri taqanik xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

¹⁸Ek'u ri Moisés xutaq uk'amik ri b'exex ma', wa' e re ri qasa'n re kaporoxik yey ri Aarón junam kuk' ruk'ajol xkuxlanisaj ri kiqu'ab' puwi rujolom ri b'exex ma', ¹⁹yey ri Moisés xutoq' uqul, ek'u rukik'el xumak'ama' pa taq ronoje utzal raltar. ²⁰Xu'an k'u chi ch'aaq'ta'q ruti'jil ri b'exex ma' yey xuporoj rujolom, junam ruk' ri ch'aaq'ta'q xuq'ato yey rumanteki'il. ²¹Tek'uchiri' ruk' ya', xuch'aj chi utz taq ri rixkolob' rawaj, junam ruk' taq ri raqan yey xuporoj k'u ronoje puwi raltar. Ma wa' e jun qasa'n re kaya'ik lik kuk'ul uk'u'x ri QAJAWAL JEHOVÁ, ka'an k'u ri' e jela' pacha' ri taqanik xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

²²Ek'u ri' ri Moisés xutaq uk'amik ri jun chik b'exex ma', wa' e rawaj kakamisaxik re echiri' keya' raj q'atitan qasa'n chupa ri kichak, yey ri Aarón kuk' ruk'ajol xkuxlanisaj ri kiqu'ab' puwi rujolom ri b'exex ma'. ²³Tek'uchiri' ri Moisés xutoq' uqul rawaj yey xuk'am k'u jub'iq' kik', xusoq' chutza'm ruxikin puwikip'ab' che ri Aarón, xusoq' ne che ri nimalaj uwi uq'ab' puwikip'ab' yey che ri nimalaj uwi raqan puwikip'ab'. ²⁴Yey xtaqan che cha' keqib' pan ruk'ajol ri Aarón ruk' rire yey jela' xu'an chike, xusoq' kik' chutza'm ri kixikin puwikip'ab', xusoq' che ri nimalaj uwi kiqu'ab' puwikip'ab' yey che ri nimalaj uwi

^o8:7 Wa' e keb' rab'aj' k'ul karab'ab' jujun kordoon pach'uum chutza'm yey e ri kurip chwi ruteleb' raj q'atitan qasa'n.

^p8:8 Wa' e ri kab'i'x pectoral che. Wa' e jun k'ul junwi taq katzu'n uwach ri chii'j jikom chupa, yey wa' e kuch'uq ruwa uk'u'x yey ruwa rachaq raj q'atitan qasa'n.

^q8:8 Urim yey Tumim: Wa' keb' raltaq ko chomilaj ab'aj re 'anab'al sorteo cha' kaq'alajinik sa' ri karaj ri Dios ka'anik. Kil ri k'o pa Ex. 28.30

^r8:9 Wa' e ri kab'i'x mitra che.

kaqan puwikip'ab'. Ek'u ruqax kik' xkanaj kanoq xumak'ama' pa taq ronoje utzal raltar.

²⁵ Xuk'am k'u ri Moisés rumanteki'il k'o che ruti'o'jil ruje' rawaj, ruk' taq rumanteki'il ri k'o puwi ri rixkolob', rumanteki'il ruseseb', ri keb' urinyoon ruk' rumanteki'il yey ri ra' uwikip'ab' rawaj. ²⁶ Chupa k'u ri chakach, pa k'owi taq ri pam na jinta levadura che re kaya'i' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ; ri Moisés xuk'am jun pam ketekik na jinta levadura che yey jun pam ketekik yoq'otal aceite chupa yey jun che ri pam watz'atz'; xuya k'u ri' junam pa k'owi taq rumanteki'il yey ri ra' uwikip'ab' rawaj. ²⁷ Xuya k'u ronoje wa' pakiq'ab' ri Aarón yey taq ruk'ajol, cha' e rike keq'atisan wa qasa'n yey kaki'an k'u che e jun qasa'n re kayakik, ma wa' e jun qasa'n re kayak chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. ²⁸ Ek'u ri Moisés xuk'am pakiq'ab' rike yey xuporoj puwi raltar, junam ruk' ri qasa'n re kaporoxik. Xu'an wa' che ma e jun qasa'n re echiri' keya' raj q'atisan qasa'n chupa ri kichak, yey wa' e jun qasa'n re kaya'ik lik kuk'ul uk'u'x ri QAJAWAL JEHOVÁ. ²⁹ Tek'uchiri' ri Moisés xuk'am ruwa uk'u'x rawaj, wa' e ri xajawaxik echiri' xeya' raj q'atisan qasa'n chupa ri kichak yey xuyak k'u chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ ma e jun qasa'n wa' re kayak chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. Ruwa uk'u'x ri b'exex ma' e qasa'n wa' taqal che ri Moisés kuk'amo, ma e taqanik ri' uya'om ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

³⁰ Ek'u ri Moisés xuk'am jub'iq' aceite che ri kakoj puwi taq ri kaya'i' puq'ab' ri QAJAWAL; yey xuk'am jub'iq' kik' che ri k'o puwi raltar yey wa', e la' junam xukitzika' pakiwi ri Aarón junam kuk' ruk'ajol, yey xumak'ama' ne puwi ri kiqu'uu' kikojom. Ek'u ri' wa xu'ano, e xeb'uya ri Aarón junam kuk' ruk'ajol puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, junam ruk' taq ri kiqu'uu' kikojom.

³¹ Xub'i'ij k'u ri Moisés chike ri Aarón yey taq ruk'ajol: «Chitzaka' la ti'ij che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey kitij chiri', junam ruk' ri pam k'o pa ri chakach xajawaxik echiri' xeya' raj q'atisan qasa'n chupa ri kichak. Chi'ana k'u ri' e pacha' rub'i'ixkil u'anom ri QAJAWAL JEHOVÁ, yey pacha' ri xintaqan che echiri' ximb'i'ij chiwe: “Ri ketijow re wa' e ri Aarón junam kuk' taq ruk'ajol”. ³² Kiporoj k'u pa q'aaq' ruqax ri ti'ij yey ri pam kakanaj kanoq. ³³ Yey chixkanaj k'u kan wuqub' (7) q'ij che wa okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', ma e uq'ijol wa' kuk'am b'i echiri' kixya' chupa richak re aj q'atisan qasa'n. ³⁴ Ma e ri QAJAWAL

JEHOVÁ ya'yom re ri taqanik re rukamisaxik rawaj re tojob'al re rimak yey jela' rire kukuy imak ri'ix yey jela' ri xi'an ri'ix waq'ij. ³⁵ Ruma k'u ri', chirajawaxik wuqub' (7) q'ij kixkanaj kan chipaq'ij chichaq'ab', che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Lik k'u chi'ana' janipa ri kataqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che, cha' jela' na kixkam taj. Ek'u taqanik wa' xink'ul che ri QAJAWAL JEHOVÁ cha' kanya chiwach» xcha ri Moisés.

³⁶ Ek'u ri' ri Aarón junam kuk' ruk'ajol xki'an ronoje janipa ri taqanik xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ yey xkita k'u ri' chuchi' ri Moisés.

Levítico 9

E taq raj q'atisan qasa'n kakijeq ri kichak

¹ Ek'u chupa ruwajxaq (8º) q'ij, ri Moisés xeb'usik'ij ri Aarón junam kuk' taq ruk'ajol yey xeb'usik'ij k'u ri nimaq winaq re ri tinamit Israel. ² Xub'i'ij k'u che ri Aarón: «Chak'ama juna ralko meq' re ri qasa'n re tojob'al re rumak raj mak yey kak'am chi jun b'exex ma' re ri qasa'n kaporoxik, wa' lik choom kiwach, yey cheb'aq'atisaj k'u chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ. ³ Tek'uchiri' chab'i'ij wa' chike ri tinamit Israel: “Chik'ama lo jun kaprox ma' re kaq'atisax re uqasa'n re tojob'al re rumak raj mak, yey ek'u rawaj re ri qasa'n re kaporoxik e jun ralko toro yey jun q'apoj b'exex, wa' k'o jun junab' chike yey lik choom kiwach. ⁴ Jenela' kakik'am lo jun toro yey jun b'exex ma', wa' e awaj kaq'atisax chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri qasa'n re ri utzil chomal. Yey kakik'am lo jun qasa'n re chomilaj harina yoq'om aceite chupa. Ma waq'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ kuq'alajisaj rib' chiwach ri'ix”» xcha'.

⁵ Ek'u ri' ri tinamit Israel xkik'am b'i chwach ri Tabernáculo re Molob'al ib' janipa taq ri xtaqan ri Moisés che yey konoje k'u ri tinamit xeqib'ik yey xek'o'ji' chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁶ Xub'i'ij k'u ri Moisés chike: «E taq wa' ri kataqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che ki'ano, cha' kuq'alajisaj rib' Rire chiwach ruk' runimal uchomalil» xcha'.

⁷ Tek'uchiri' ri Moisés jewa' xub'i'ij che ri Aarón: «Chatqib' chwach raltar yey chakamisaj rawaj re ri josq'inik re ri mak yey rawaj re ri qasa'n re kaprox chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ, cha'ana wa' re tojob'al re ri mak awe ri'at yey ri mak ke ri tinamit. Jenela' chakamisaj rawaj re ri qasa'n re ri tinamit yey wa' e re tojob'al ri kimak rike, jela' pacha' rub'i'im ri QAJAWAL JEHOVÁ» xcha'.

⁸Xqib' k'u ri' ri Aarón chwach raltar yey xutoq' uqul ri toro, wa' e awaj xukamisaj re tojob'al re rumak rire. ⁹E taq ruk'ajol ri Aarón xe'kiya'a ri kik' che yey rire xumu' ruwi uq'ab' chupa ri kik' yey xusoq' k'u che taq ri uk'a' k'o che raltar, ek'u ri kik' xkanaj kanoq xuq'ej chiraqan raltar. ¹⁰Tek'uchiri' xuporoj puwi raltar taq rumanteki'il rawaj, rurinyoon ruk' rumanteki'il ruseseb'. E awaj wa' xkamisaxik re tojob'al rumak raj mak, jela' pacha' rub'i'im ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés. ¹¹No'j e taq k'u ruti'jil junam ruk' rutz'u'malil xuporoj pa q'aaq' chirij lo ri tinamit.

¹²Yey ri Aarón xutoq' uqul rawaj re ri qasa'n re kaporoxik, ek'u ruk'ajol xkik'am b'i ri kik' che yey rire xumak'ama' wa' pa taq ronoje utzal raltar. ¹³Tek'uchiri' xkiq'atisaj pan chujujunal ch'aaq'ta'q, ruti'jil rawaj re ri qasa'n re kaporoxik, junam ruk' rujolom. Ek'u ri' ri Aarón xuporoj ronoje wa' puwi raltar. ¹⁴Xuch'aj taq ri rixkolob', junam ruk' taq ri raqan, tek'uchiri' xuporoj ronoje puwi raltar pa xporox wi rawaj.

¹⁵Jenela' ri Aarón xuk'am ri qasa'n re ri tinamit, wa' e ri kaprux ma' re kakamisax ruma ri josq'inik re ri kimak. Xutoq' k'u uqul ri' yey xuya wa' re ri ruqasa'n re tojob'al re rumak. Jela' xu'an che pacha' ri xu'an che ri nab'e qasa'n. ¹⁶Xuya k'u rawaj re ri qasa'n re kaporoxik puwi raltar, yey e xu'an che pacha' ri pixab'anik ya'tal puwi wa'. ¹⁷Yey xuq'atisaj ne ri qasa'n re chomilaj harina, xuk'am k'u jumoq' ri' che yey xuporoj puwi raltar; wa' xaqi uwi chik xu'an puwi ri qasa'n re kaporox chujujunal anim.

¹⁸Ek'u ri' ri Aarón xutoq' uqul ri toro yey ri b'exex ma', wa' e awaj xekamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri qasa'n re utzil k'oleem ke ri tinamit. E taq k'u ruk'ajol ri Aarón xkiya pan ri kik' che yey rire xumak'ama' che raltar, pa taq ronoje utzal. ¹⁹Jek'ula' xkiya pan rumanteki'il ri toro yey ri b'exex ma', xkiya taq pan ri kije' wa' yey ruk' taq rumanteki'il k'o che, ruk' taq rumanteki'il ri kixkolob', ri ki-riñon yey rumanteki'il taq ri kiseseb'. ²⁰Xkiya taq k'u

rumanteki'il chwi taq ruwa kik'u'x rawaj, ek'u ri Aarón xuporoj puwi raltar. ²¹No'j taq ruwa uk'u'x rawaj ruk' ri ra' puwikip'ab', xuyak ri Aarón chwach raltar, ma e jun qasa'n wa' re kayak chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, jela' pacha' ri taqanik uya'om che ri Moisés.

²²Xuyak taq k'u ruq'ab' ri Aarón pakiwi ri tinamit yey xutz'onoj rutzil chomalil re ri QAJAWAL JEHOVÁ pakiwi'. Echiri' xuk'is uq'atisaxik taq rawaj, wa' e ri xeb'ukamisaj re taq ri qasa'n re tojob'al re rumak raj mak, ri qasa'n re kaporoxik yey ri qasa'n re utzil chomal, xel k'u chiri' pa k'owi raltar. ²³Xeb'ok k'u b'i ri Moisés junam ruk' ri Aarón chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Ek'uchiri' xeb'el loq, xkitz'onoj rutzil chomalil re ri QAJAWAL JEHOVÁ pakiwi ri tinamit. Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xuk'utub'ej rib' ruk' unimal uchomalil chikiwa konoje ri tinamit. ²⁴Chiri' k'ut pa k'owi ri QAJAWAL JEHOVÁ, xel lo jun q'aaq' kajumuwik^s yey wa' xuriq' b'i rawaj porotalik, ruk' rumanteki'il k'o puwi raltar. Echiri' ri tinamit Israel xkil wa', konoje xkijeq kakiyak uq'iiij ri QAJAWAL JEHOVÁ yey xkixukub'a' kib' ruk' rukurusil ri kipalaj k'a pulew.

Levítico 10

Ri mak xekam wi ri Nadab ruk' ri Abiú^t

¹Ek'u ri Nadab ruk' ri Abiú,^u wa' eb'uk'ajol ri Aarón, e rike xkik'am ri porob'al incienso chikijujunal yey xkikoj q'aaq'a'l ruk' incienso chupa, xkijeq k'u ri' kakiq'atisaj chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ q'aaq'a'l kaqa'wik lik junwi yey wa' na e ta pacha' janipa ri kub'i'ij rutaqanik^v ri QAJAWAL JEHOVÁ. ²Ruma k'u ri' xel lo jun q'aaq' kajumuwik^w pa k'owi ri QAJAWAL JEHOVÁ, jela' xeb'uporoj yey kikab'ichal k'u ri' asu xekam chiri' pa k'owi raltar.

³E k'u ri Moisés jewa' xub'i'ij che ri Aarón: «Puwi wa' xch'a't wi ri QAJAWAL JEHOVÁ echiri' xub'i'ij:

^{9:24} Ri q'aaq' ke'elawi, e ri QAJAWAL JEHOVÁ lik xuk'ul ri qasa'n re awaj xya'i' chwi raltar (Jue. 6. 21; 1 R. 18. 38).

^{10:0} Wa' wa xkik'ulumaj wa keb' alab'o e pacha' jun yab'al na'oj re kach'ab'ex kipa raj q'atisan qasa'n cha' na kaki'an ta ri na ub'e taj chirij ri taqanik re ri QAJAWAL JEHOVÁ.

^{10:1} Wa' e keb' nab'e uk'ajol ri Aarón, kil Ex. 6.23.

^{10:1} K'ayew kamajtaj usuk' sa' ri mak che wa xki'an wa keb' achijab', k'o ri kakib'i'ij e ruma na xkik'am ta ri q'aaq' puwi raltar yey jujun chik kakib'i'ij e ri incienso na yijb'ital taj e chirij ri ub'i'im ri Dios, tob' pachike k'u ri' che wa' ri xki'an wa'lab'o, na xki'an ta ri kub'i'ij rutaqanik ri Dios.

^{10:2} Wa' wa ch'a'teem k'o pa Lv. 9.24, ek'u ri q'aaq' kajumuwik kub'i'ij chiri' ke'elawi e ri Dios lik kuk'ul uk'u'x ri x'anik; no'j ri kub'i'ij wara e jun k'utub'al re q'atb'al tzij re ri Dios.

“Kuk' taq ri keqib^x lo wuk',
e kank'utub'ej uwach ri loq'olaj nuwach Ri'in
cha' lik kaloq'nimax nuq'iij chi jusuk',
yey chikiwach konoje ri tinamit
kank'utub'ej uwach runimal nuchuq'ab'”
xcha'.

Ri Aarón xa xuta wa'.

⁴Ek'u ri Moisés xutaq kisik'ixik ri Misael yey ri Elzafán, wa' eb'uk'ajol ri Uziel; e ri Uziel e rikan ri Aarón; xub'i'ij k'u chike: «Chixpetoq, cheb'iwesaj b'i chupa wa Loq'olaj Luwar wa iwatz-ichaq', cheb'ik'ama b'i chirij ri tinamit» xcha'. ⁵Ek'u ri rike xeqib' apanoq yey e ri xekamik e la' ruk' ri kikotoon naj raqan k'a kikojom, xeb'esax b'i chirij ri tinamit jela' pacha' ri xtaqan ri Moisés che.

Pixab'anik chike raj q'atiskan qasa'n echiri' k'o kakamik

⁶Ek'u ri Moisés xub'i'ij che ri Aarón junam kuk' ruk'ajol Eleazar yey ri Itamar: «Mikiyib'a' riwi' yey mirich'ij ne riq'uu' ruma k'utub'al re rib'iis chike ri xekamik, cha' jela' na kixkam ta ri'ix yey na kape tane ri royowal ri QAJAWAL JEHOVÁ pakiwi konoje ri tinamit. No'j e taq riwatz-ichaq' e aj Israel, ri ek'o chux chiwe, e rike ri kakik'ut ri kib'iis ruma ri kamik xu'an ri q'aaq' xutaq lo ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁷Ek'u ri'ix mixel ne b'i che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', cha' jela' na kixkam taj ma e ri'ix kojotal raceite piwi' re taq ri kaya'i' puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ» xcha'.

Ek'u rike jela' xki'ano pacha' ri xub'i'ij ri Moisés chike.

Pixab'anik puwi ri kib'inik raj q'atiskan qasa'n

⁸Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Aarón yey xub'i'ij che: ⁹«E ri'at kuk' rak'ajol, na jinta k'ana vino yey ya' re q'ab'arik kitijo echiri' kixok pa ri Tabernáculo re Molob'al ib', yey we na xinimaj ta k'u nutzij che wa', ri' kixkamik. Wa' e jun taqanik katiki' kanoq chike taq ri kilema'j awalk'o'al ketajin loq, ¹⁰cha' jela' kaq'alajin chiwach sa' ri loq'olaj uwach chinuwach Ri'in yey sa' ri na jinta uwach uq'iij chinuwach Ri'in; sa' ri utz kaqib' chinuwa Ri'in yey sa' ri na utz taj kaqib' chinuwa Ri'in. ¹¹Yey utz k'u ri' keb'ipixab'aj ri

tinamit Israel puwi ronoje taq ri taqanik tz'ib'ital kan chiwach ri'ix ruma ri Moisés» xcha'.

Ri taqal chike kakik'ul raj q'atiskan qasa'n

¹²Ri Moisés xub'i'ij chike ri Aarón junam kuk' ri Eleazar yey ri Itamar, wa' e ri keb' chik uk'ajol ek'o kanoq: «Chik'ama ri qasa'n re ri chomilaj harina xkanaj kanoq, wa' e ruk'il ri xporox chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ, chitija k'u chwach raltar e la' na jinta lewadura ruk', ma wa' e jun qasa'n lik ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ. ¹³Chitija k'u ri' chupa ri luwar ya'tal puq'ab' ri DIOS, ma e qasa'n wa' ya'tal chawe ri'at katij junam kuk' rak'ajol, wa' e che taq ri qasa'n kaprox puwi raltar chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ; e wa' ri in taqom che kamb'i'ij chiwe. ¹⁴Yey e ruwa uk'u'x rawaj, ri qasa'n kayak chwach raltar, ruk' ri raa'; ma wa' e qasa'n re kayak chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e qasa'n wa' ya'tal chawe ri'at katij junam kuk' rami'al-awalk'o'al chupa juna luwar ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ; ukab'ichal wa' e ruk'il ri qasa'n re utzil k'oleem kaki'an ri tinamit Israel. ¹⁵E k'u ri ra' rawaj, ruk' ruwa uk'u'x, wa' kaq'atisax junam ruk' ri qasa'n re taq rumanteki'il kaprox puwi raltar. Yey ruq'atisaxik wa' ka'anik e ri kayak chwach raltar, ma e qasa'n wa' re kayak chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. E k'u ri' wa' kakanaj chawe ri'at yey chike rawalk'o'al ketajin lo chawij, jela' pacha' ri kataqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che»^y xcha'.

¹⁶Ek'u ri Moisés lik xe'ek che utz'onoxik puwi ri kaprox ma', ri kakamisaxik re ri qasa'n re tojob'al re kimak ri tikawex. Yey xunab'ej k'u ri', wa' e porotal chi puwi raltar. Xpe k'u royowal ri Moisés kuk' ri Eleazar yey ri Itamar, ri keb' chik uk'ajol ri Aarón ek'o kanoq, xub'i'ij k'u chike: ¹⁷—E ri kaprox ma', ri xkamisax chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri qasa'n re tojob'al re ri kimak ri tikawex ¿Su'chak na xitij ta pa ri luwar ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri k'o che ruwaja re ri Tabernáculo re molob'al ib'? Ma wa' lik loq'olaj uq'ij^z yey ri QAJAWAL JEHOVÁ xuya chiwe cha' kiya chwach Rire, ruma ri mak keqelem ri tinamit yey jek'ula' kakuytaj kimak. ¹⁸Ruma na xokisax tub'i rukik'el^a ri kaprox ma'

^x10:3 Wa' e kach'a't pakiwi raj q'atiskan qasa'n. (Ex. 19.22).

^y10:15 Kil ri kub'i'ij pa Lv. 7.28-34

^z10:17 Kil ri kub'i'ij pa Lv. 6.24-26

^a10:18 Kil ri kub'i'ij pa Lv. 6.30

chupa ri Loq'olaj Luwar, ri lik ub'e e ta xitij rawaj^b re ri qasa'n pa ri luwar ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri k'o che ruwaja re ri Tabernáculo re Molob'al ib', jela' pacha' ri xintaqan ri'in che.

¹⁹Ek'u ri Aarón xuk'ul uwach che ri Moisés: —Chata na pe', waq'ij e ri keb' nuk'ajol xkikamisaj rawaj re ri qasa'n re tojob'al re ri mak yey xkiporoj rawaj chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ. No'j e ruma k'u ri' xink'ulumaj wa pajtajik kuk'. We ta e k'u la' xintij ri'in wo'ora wa' wa qasa'n re rawaj xkamisax re tojob'al re ri mak ¿kuk'ul nawi uk'u'x ri QAJAWAL JEHOVÁ? —xcha'.

²⁰Echiri' xuta wa' ri Moisés na jinta chi k'o xub'i'ij.

Levítico 11

Ri taqanik pakiwi rawaj ketijik yey ri na ketij taj

¹Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't kuk' ri Moisés yey ri Aarón, yey jewa' xub'i'ij chike: ²«Chiya'a wa pixab'anik chike ri tinamit, jewa' chib'i'ij chike: konoje rawaj e k'o che ruwachulew, e taq wa' ri e utz ketijik: ³E taq rawaj keb' jachb'al u'anom upa ri kixk'aq che rupakaqan, yey xaqi kakikach'uj^c upa ri kecha', e wa' ri utz keb'itijo.

⁴No'j e taq rawaj na utz taj ketijik, tob' xaqi kakikach'uj upa ri kecha' o keb' ujachom wi rib' ri kixk'aq che rupakaqan, e taq wa': Ri camello ma xaqi kukach'uj upa ri rechaa' no'j na jinta jachb'al upa ri rixk'aq che taq ruparaqan; ek'u jun awaj ri' na utz ta katijik. ⁵Jenela' rawaj pacha' imul, ma xaqi kukach'uj upa ri rechaa' no'j na jinta jachb'al upa ri rixk'aq che taq ruparaqan; ek'u jun awaj ri' na utz ta katijik. ⁶Jenela' rimul, wa' xaqi kukach'uj upa ri rechaa' no'j na jinta jachb'al upa ri rixk'aq che taq ri raqan, ek'u jun awaj ri' na utz ta katijik. ⁷Yey ri aaq, ma wa' ujachom ne rib' ri rixk'aq che taq ruparaqan no'j na kukach'uj ta upa ri rechaa'; ek'u jun awaj ri' na utz ta katijik.

⁸Mitij k'u ri' ri kiti'jil wa' wa'waj yey meb'ichapo echiri' ekaminaq chik: ma chiweta'maj e taq awaj wa' na utz ta ketijik.

⁹Yey e chike taq rawaj e aj upa ya', wa' e pacha' ri ek'o chupa ri mar yey pa taq unimaya', xew k'u utz ri' keb'itij ri kemuxan ruk' kixik' yey ri

k'o kij kasoloso'xik. ¹⁰No'j e k'u ri kemuxanik na jinta kixik' yey ri na jinta kij kasoloso'xik, chiweta'maj e awaj ri' k'aqom b'i kiq'ij, tob' ne e re upa mar o e re upa nimaya'. Wa' e konoje rawaj kapoq' kiwach chikik'iyal. ¹¹Mitij k'u ri kiti'jil ma e awaj wa' k'aqital b'i kiq'ij, yey meb'ichapo echiri' ekaminaq chik. ¹²Ronoje awaj aj upa ya', we na kemuxan ta ruk' kixik' yey we na jinta kij kasoloso'xik, chiweta'maj ri' e kuk'il rawaj k'aqital b'i kiq'ij.

¹³Yey chike taq ri tz'ikin k'aqital b'i kiq'ij, chiweta'maj k'u ri' e awaj wa' na utz taj ketijik: e ri nimalaj tz'ikin kab'i'x águila che, ruk' ri waqkuje', yey ri nimalaj tz'ikin águila aj uwi mar, ¹⁴uk'iyal uwach taq tz'ikin pacha' ri kab'i'x milano yey halcón chike, ma wa' xaqi junam kiwach, ¹⁵uk'iyal kiwach taq joj, ¹⁶ri avestruz, ri xoch' e aj upa taq che' yey uk'iyal uwach taq tz'ikin e aj uwi mar, uk'iyal uwach taq xik, ¹⁷ri k'oyk'oy, ruk' ri juch'ob' xpun re uwi mar, ri ganzo e aj uwi ya', ¹⁸ruk' ri xoch' e aj chaq'ab'; ri xoch' e aj pa taq luwar katz'intz'otik yey ri k'uch, ¹⁹ri cigüena, yey uk'iyal uwach taq garza, ri kab'i'x abubilla^d che yey ri sutz'.

²⁰Konoje ri raltaq ko awaj k'o kixik' yey kewak'an ruk' kajib' kaqan, wa' e taq ri kapoq' kiwach chikik'iyal, chiweta'maj konoje wa' e awaj k'aqital b'i kiq'ij. ²¹No'j utz k'ut keb'itij jujun raltaq ko awaj k'o kixik' yey kewak'an ruk' kajib' kaqan, e taq ri kapoq' kiwach chikik'iyal yey wa' e taq ri k'o kaqan chikij más nima'q cha' utz kech'opilanik. ²²Yey utz ne keb'itij ri xi'l ruk' taq ronoje uk'iyal uwach sak' kech'opilanik, ek'o ri nima'q yey ek'o ri ch'uti'q, wa' e taq ri kapoq' kiwach chikik'iyal. ²³No'j taq ri jujun chik raltaq ko awaj k'o kixik' yey kewak'an ruk' kajib' (4) kaqan, ri kapoq' kiwach chikik'iyal, chiweta'maj wa' e kuk'il rawaj k'aqital b'i kiq'ij.

Ri taqanik puwi ri kachapi' juna awaj na katij taj

²⁴Chiweta'maj sa' taq ri kichina'aj, ri ku'an chiwe na utz ta chik kixqib' chinuwach Ri'in: E ri kachapaw junoq chike taq wa'waj kaminaq chik, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in la jun q'ij, k'a che ri tzaqib'al q'ij. ²⁵E ri kuyak b'i junoq chike taq wa'waj kaminaq chik, chirajawaxik

^b10:18 Kil ri kub'i'ij pa Lv. 6.26

^c11:3 Wa' wa kakikach'uj upa ri kecha' e taq rawaj kakitij aq'ees.

^d11:19 Wa' e jun awaj k'o uwu'tz pacha' ri xb'u'q.

kuch'aj ruq'uu' yey na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in la' la jun q'iiij k'a che ri tzaqib'al q'iiij. ²⁶ E konoje rawaj k'o kixk'aq yey na jinta jachb'al upa ri kixk'aq che taq rupakaqan yey na kakikach'uj tane upa ri kecha'. Chiweta'maj konoje wa' na ketij taj yey e ri kachapaw junoq chike taq wa' wa'waj e la' kaminaq chik, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. ²⁷ Yey e juna awaj kajib' (4) raqan yey kab'linik e ri' kajupjut puwi ri kajib' (4) raqan, chiweta'maj ri' e jun awaj na katij taj yey e ri kachapaw re wa'waj e la' kaminaq chik, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in la jun q'iiij k'a che ri tzaqib'al q'iiij. ²⁸ Yey e ri kayakaw b'i re wa'waj kaminaq chik, ri' chirajawaxik kuch'aj ruq'uu' yey na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in la jun q'iiij, k'a che ri tzaqib'al q'iiij; lik chiweta'maj k'u ri' e taq awaj wa' na utz taj ketijik.

²⁹ Chike taq rawaj kapoq' kiwach chikik'iyal, chiweta'maj e lik na utz taj ketij k'ana wa': e ri kux, ri ch'o yey ronoje uk'iyal kiwach lagarto, ³⁰ e pacha' ruk'iyal uwach taq iwana, ri xtlook yey ri xpa'ch. ³¹ E taq k'u awaj ri' wa' chike ri kapoq' kiwach chikik'iyal, kiweta'maj na utz taj ketijik. E ri kachapaw re ruti'jil wa'waj e la' kaminaq chik, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in la' la jun q'iiij, k'a che ri tzaqib'al q'iiij.

³² E junoq chike wa'waj kaminaq e kuk'il ri kapoq' kiwach chi kik'iyal, ri na utz taj ketijik; we katzaq wa' puwi juna che', puwi uq'uu' junoq, puwi juna tz'u'um, puwi juna k'ul o puwi juna chapab'al re chak, ri' chirajawaxik kach'aj ruk' ya'. Yey na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iiij, k'a ek'uchiri' utz kaqib'isax chinuwach.

³³ We k'o junoq chike wa'waj kaminaq yey katzaq k'u pa juna ulew xun, ri' e ronoje ri k'o pa ri xun na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in yey chirajawaxik asu kapaxix ri xun. ³⁴ We ri ya' k'o chupa wa xun katzaq puwi taq ri katijik, ri' na utz ta chik kaqib'isax chinuwach Ri'in; yey ri re kaqumik k'o chupa, ronoje wa' na utz ta chik kaqib'isax chinuwach. ³⁵ E puwi k'u ronoje ri katzaq wi junoq chike wa'waj kaminaq, ri' na utz ta chik kaqib'isax chinuwach Ri'in; tob' ne e juna nimalaj orna o juna ralko orna, chirajawaxik k'u ri' kawulixik. Chiweta'maj wa' na utz ta chik kaqib'isax chinuwach Ri'in.

³⁶ No'j we k'o junoq chike wa'waj katzaq pa juna ak'al o pa juna jul k'otom re uk'olib'al ya', ri

ya' utz kaqib'isax chinuwach Ri'in; no'j e ronoje ri kuchina'aj wa'waj kaminaq yey e kuk'il ri na ketij taj, ri' lik na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in.

³⁷ We k'o junoq chike wa'waj kaminaq yey katzaq k'u puwi rija' re katikik, ri' wa' wi'ja' utz kaqib'isax chinuwach Ri'in. ³⁸ No'j we rija' mub'am pa ya' yey katzaq k'u junoq chike wa'waj puwi' kaminaq, chiweta'maj k'u ri' lik na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in.

³⁹ Yey we xkam junoq chike rawaj utz ketijik yey k'o k'u junoq kachapaw re, ri' na utz ta kaqib' chinuwach Ri'in la jun q'iiij k'a che ri tzaqib'al q'iiij. ⁴⁰ Yey e ri kutij ruti'jil wa'waj kaminaq, chirajawaxik kuch'aj ruq'uu' yey na utz ta kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iiij. Yey e ri kesan b'i re ruti'jil rawaj kaminaq, ri' kuch'aj ruq'uu' yey na utz ta kaqib' chinuwach Ri'in la jun q'iiij, k'a che ri tzaqib'al q'iiij.

⁴¹ Mitij junoq chike rawaj lik kapoq' kiwach chikik'iyal che ruwu'lew, ma wa' k'aqital b'i kiqu'iiij yey na utz taj ketijik.

⁴² Chike taq konoje rawaj keb'linik e ri' kejupjut puwi ri kajib' (4) o uk'iyal kaqan, wa' e taq ri kapoq' kiwach chikik'iyal, lik na utz taj keb'itijo, ma wa' e awaj k'aqital b'i kiqu'iiij. ⁴³ Mu'an ri na utz taj kixqib' ri'ix chinuwach Ri'in ruma kichi'na'aj taq wa'waj, wa' e taq ri kapoq' kiwach chikik'iyal. ⁴⁴ Ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix, ruma k'u ri' chirajawaxik kiya iwib' panuq'ab' Ri'in yey lik kichomaj rik'aslemal, ma Ri'in lik loq'olaj uwach nuq'iiij. Mu'an ne ri na utz taj kixqib' chinuwach Ri'in ruma kichi'na'aj taq wa'waj kecharar pulew, wa' e taq ri kapoq' kiwach chikik'iyal. ⁴⁵ In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS, ri xesan lo iwe chupa ri tinamit Egipto, cha' jela' kinu'an DIOS iwe'ix. Jek'uri'la' lik chirajawaxik chiwe kiya iwib' panuq'ab', ma Ri'in lik loq'olaj nuwach.

K'isb'al re

⁴⁶ E k'u taq pixab'anik wa' pakiwi rawaj, e pacha' taq ri tz'ikin, rawaj k'o kik'aslem kesilab' chupa ri ya' yey konoje rawaj kecharar pulew, ⁴⁷ jek'ula' kaq'alajin uwach pachike rawaj utz kaya' chinuwach Ri'in yey ri na utz taj kaya' chinuwach Ri'in; yey kaq'alajin kiwach ri' rawaj utz ketijik yey ri na utz taj ketijik» xcha'.

Levítico 12

Taqanik xya' puwi rixox k'ak' kutzir uwach ruk' uch'uti'n

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés, ² «Chab'i'ij wa' chike ri tinamit Israel: Echiri' juna yewa' ixox kutzir uwach ruk' juna ralko ala, ri' wuqub' (7) q'iij kakanajik na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in; jela' pacha' ruq'ijol echiri' karil ruyab'il re upa iik'. ³ Ek'u ri ralko ak'a, pa wajxaqib' (8) q'iij ralaxik kakoj ri retalil re circuncisión^e che. ⁴ E rixox xutzir uwach chirajawaxik karoye'ej chi 33 q'iij che ruq'ijol ruch'ajanik. Na utz ta k'u ri' kuchap taq ri b'itaj sa'ch ya'tal panuq'ab' Ri'in, yey na utz tane kok pa ri Tabernáculo re Molob'al ib' we k'amaja' kuk'is ruq'ijol ruch'ajanik. ⁵ No'j we rixox xutzir uwach ruk' jun ralko ali, ri' ka'ib' (2) semana na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in; jela' pacha' ruq'ijol echiri' karil ruyab'il re upa iik'. Chirajawaxik k'u che karoye'ej chi 66 q'iij, che ruq'ijol ruch'ajanik.

⁶ Echiri' kuk'is k'u ruq'ijol ruch'ajanik, tob' ne ala o ali ruch'uti'n, rixox chirajawaxik che kuk'am b'i jun k'ak'al b'exex k'o jun junab' che, wa' re ri qasa'n kaporox chinuwach Ri'in, yey kuk'am b'i jun ralko palomax o juna xmukur, re uqasa'n puk'axel ruch'ulil. E taq wa' kuk'am b'i che raj q'atitan qasa'n, che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁷ E k'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'atitan wa' chinuwach Ri'in, yey e qasa'n wa' puk'axel ruch'ulil rixox, jela' k'u ri' utz chik kaqib' chinuwach Ri'in echiri' ik'owinaq chi ruq'ijol ruch'ajanik. E taq pixab'anik ri' wa' puwi rixox kutzir uwach, tob' ala o tob' ali ruch'uti'n.

⁸ No'j we rixox na jinta ri rajil juna k'ak'al b'exex ruk', ri' utz keb'uk'am b'i keb' xmukur o keb' raltaq ko palomax; jun awaj re ri qasa'n kaporoxik yey ri jun chik awaj re kakamisax ruma rujosq'inik rixox. E k'u raj q'atitan qasa'n, kuya wa' puk'axel ruch'ulil yey jela' utz chik kaqib' chinuwach Ri'in» xcha'.

Levítico 13

Ri taqanik puwi ri yab'il kel lo chirij ri tikawex

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey ri Aarón, jek'uwa' xub'i'ij chike: ² Echiri' k'o junoq kel taq lo yab'il chirij^f pacha' ri wa'lijinaq o juch'ob' saqriq'iroj o ch'a'k lik kak'axk'ob'ik; chirajawaxik k'u ri' kak'am b'i ruk' raj q'atitan qasa'n, wa' e ri Aarón o junoq chik chike ruk'ajol e aj q'atitan qasa'n. ³ Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n, chirajawaxik karil chi utz ri yab'il elinaq lo chwi ruti'jil ri tikawex yey we e la' u'anom saq ri rismal pa k'owi ri yab'il yey we okinaq b'i chupa ruti'jil, ri' e jun yab'il lik kak'axk'ob'ik elinaq lo chwi ruti'jil. Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n, echiri' karil chi utz ruk'ulumam wa tikawex, kuq'alajisaj uwach ri tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. ⁴ We e wa yab'il u'anom saqriq'iroj, no'j na okinaq tub'i chupa ruti'jil yey na u'anom tane saq ri rismal pa la k'owi; ek'u ri' raj q'atitan qasa'n xa karesaj b'i ri tikawex wuqub' (7) q'iij yey ku'ya'a pa juna luwar utukel, ⁵ yey chupa k'u ri wuqub' (7) q'iij, e raj q'atitan qasa'n karil tanchik sa' ri u'anom ri yab'il. We karilo k'a e u'anom, na uyenom tub'i rib' che ruti'jil, ek'u ri ku'an che e kuya chi wuqub' (7) q'iij che, cha' kak'oji' pa la k'owi utukel. ⁶ Ek'uchiri' kuk'is tanchi la wuqub' q'iij, e raj q'atitan qasa'n karil tanchik sa' ri u'anom. Yey we wa yab'il na uyenom tub'i rib' che ruti'jil ma katajin ne uchupik uwach, ek'u ri ku'ano e kuq'alajisaj uwach utz chik kaqib' ri tikawex chinuwach Ri'in, ma ri xuk'ulumaj xa e raltaq ko ch'a'k elinaq lo chirij yey xa kuch'aj ruq'uu' cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in. ⁷ No'j we ri yab'il re raltaq ko ch'a'k elinaq lo chirij ri tikawex, kujeq kuyen b'i rib', yey tob' ne xilitaj ri' chi utz yey q'alajisam chik choom chi uwach ri tikawex; ri' chirajawaxik che katzelej tanchi ruk' raj q'atitan qasa'n cha' ku'k'utu' sa' ruk'ulumam. ⁸ Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom, yey we ri raltaq ko ch'a'k elinaq lo chirij xuyen b'i rib' chwi ruti'jil, ri' kuq'alajisaj uwach wa tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in; ma ri' e jun yab'il re ch'a'k kak'axk'ob'ik.

^e12:3 Circuncisión: Ri retalil re circuncisión 1. Ri kaki'an raj judi'ab' echiri' juna ralko ala kuk'is wajxaqib' (8) q'iij ralaxik, e kaq'at rutz'u'malil ruwi ri rulewal, k'utub'al re e jun chike rutinamit ri Dios. Gn. 17:9-14; Lc. 2:21; Hch. 7:8

^f13:2 Pa hebreo wa' kuch'a'tib'ej uk'iyal uwach yab'il kel lo chirij ri tikawex.

Ri taqanik puwi taq ri yab'il kak'axk'ob'ik

⁹ Echiri' k'o junoq k'o juna yab'il kel lo chwi ruti'jil e ruk'il ri kak'axk'ob'ik, ri' chirajawaxik kak'am b'i chwach raj q'atitan qasa'n, ¹⁰ ek'u rire karil chi utz ri yab'il elinaq lo chirij ri tikawex yey we e wa yab'il u'anom saqriq'iroj yey e pa la k'owi xu'an saq ri rismal, ma q'alaj ne lo ruti'jil kalo'lotik; ¹¹ ri' e jun yab'il kel lo chwi ruti'jil k'axk'ob'inaq. Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n, kuq'alajisaj uwach ri tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in yey na karesaj ta chub'i pa juna luwar utukel, ma eta'matal chik e che wa tikawex, k'o jun yab'il lik k'axk'ob'inaq.

¹² No'j we ri yab'il k'o chwi ruti'jil ri tikawex uyenom b'i chiraqan yey k'a pujolom yey karil wa' raj q'atitan qasa'n ma uyenom chi ronoje pa taq kaq'alajin wi ruti'jil ri tikawex, ¹³ ek'u ri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom, yey we xril k'u wa yab'il uyenom chub'i rib' che ronoje ruti'jil, ri' kuq'alajisaj uwach wa tikawex utz chik kaqib' chinuwach Ri'in, ma ruk' ri yab'il k'o che ruti'jil ronoje ru-cuerpo xu'an saq. ¹⁴ No'j we xq'alajin lo ruti'jil kalo'lotik, chiri' k'u ri' kaq'alajisax uwach ri tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. ¹⁵ Ek'uchiri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom wa' wa uti'jil kalo'lotik, ri' kuq'alajisaj uwach ri tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. Ma e ruti'jil kalo'lotik, wa' na utz taj kachina'axik, yey ek'u yab'il ri' kel lo chwi ruti'jil junoq lik k'axk'ob'inaq chik. ¹⁶ No'j we wa k'ax kalo'lot uwach kakunutajik yey ku'an tanchi saq, ek'u ri' ri tikawex chirajawaxik che ke'ek ruk' raj q'atitan qasa'n, ¹⁷ cha' rire karil chi utz sa' ri u'anom ri k'ax kalo'lot uwach. We ruk'ax kalo'lotik xu'an saq uwach, ek'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'alajisaj uwach ri tikawex utz chik kaqib' chinuwach Ri'in, ma pa qatzij wi kanajinaq kanoq choom.

Ri taqanik xya' puwi ri yab'il re awaas

¹⁸ We k'o junoq xk'o'ji' juna awaas chwi ruti'jil yey ek'u ri' wa' xutzirik, ¹⁹ no'j ek'u pa la xk'o'ji' wi kujeq kawa'lijik yey xu'an saqasoj o kaqakoj uwach, ri' chirajawaxik ke'k'ut che raj q'atitan qasa'n. ²⁰ We raj q'atitan qasa'n karil wa' wa k'ax e pacha' okinaq b'i k'a chupa ruti'jil ri tikawex yey e la rismal pa la k'owi xu'an saq, ek'u ri' ri ku'ano e kuq'alajisaj e ri tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, ma e ri' rawaas xu'ana jun yab'il chwi ruti'jil lik k'axk'ob'inaq chik. ²¹ No'j we

raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom ri tikawex yey karil k'u ri' na u'anom ta saq riq'iroj uwach ruk'ax yey na okinaq tane b'i chupa ruti'jil ma katajin ne uchupik uwach; xa k'u karesaj b'i ri' ri tikawex yey ku'ya'a wuqub' (7) q'iij pa juna luwar utukel.

²² No'j we ri awaas xuyen b'i rib' puwi ruti'jil, ek'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'alajisaj wa tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, ma ri k'o che e ri yab'il kel lo che ruti'jil lik kak'axk'ob'ik. ²³ No'j we ri awaas na kak'axk'ob' taj yey e ri saqriq'iroj k'o che na kuyen tub'i rib', ma xchaqij ne uwach, ek'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'alajisaj uwach ri tikawex utz kaqib' chinuwach.

Ri taqanik puwi ri kek'atik

²⁴ We k'o junoq xk'atik yey puwi k'u ri' ruti'jil k'atinaq kujeq ku'an saq-kaqkoj uwach, o saqasoj kawilwot uwach, ²⁵ ek'u ri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom, we ri rismal puwi ri k'ax ku'an saq yey okinaq b'i chupa ruti'jil, ri' e jun yab'il k'o chwi ruti'jil e ruk'il ri lik kak'axk'ob'ik xel lo pa ri xk'at wi. Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'alajisaj wa tikawex na utz taj kaqib' chinuwach, ma e jun yab'il ri' lik kak'axk'ob'ik. ²⁶ No'j we echiri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom ri k'ax pa ri k'atinaq wi, yey karil k'u ri' na u'anom ta saq ri rismal yey na okinaq ta ne b'i chupa ruti'jil ma katajin ne uchupik uwach, xa k'u karesaj b'i ri' ri tikawex wuqub' (7) q'iij yey ku'ya'a pa juna luwar utukel. ²⁷ Chupa k'u ri' ruwuq (7°) q'iij, e raj q'atitan qasa'n karil tanchik sa' ri u'anom ri k'ax yey we xrilo uyenom b'i rib' che ruti'jil, ri' kuq'alajisaj wa tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, ma ri' e jun yab'il lik kak'axk'ob'ik. ²⁸ No'j we ri saqriq'iroj na uyenom tub'i rib' che ruti'jil yey katajin ne rutzirik, yey wa' xa wa'lijinaq ruma ri xk'atik, ek'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'alajisaj uwach ri tikawex utz kaqib' chinuwach Ri'in, ma e ri' xk'ochitaj uwach ri pa xk'at wi.

Taqanik puwi ri yab'il kel lo pa ri wi'aj yey ri kiketete' ri tikawex

²⁹ We juna achi o juna ixoq kel lo juna ch'a'k kaq'olol uwach che rujolom o che ruketete', ³⁰ ek'u ri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom wa k'ax, we okinaq b'i chupa ruti'jil yey xa ne takata'l chi ruwi' yey q'anaq'oj katzu'nik. Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'alajisaj e wa tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, ma ri'

e jun yab'il re saal e ruk'il ri lik kak'axk'ob'ik, wa' kel lo che ri jolomaaj yey che ruketete' junoq. ³¹No'j echiri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom wa k'ax, yey we na okinaq ta ne b'i chupa ruti'jil yey na jinta chi ne rismal q'eq chupa, ek'u ri ku'ano e karesaj b'i wuqub' (7) q'iij ri tikawex k'o wa' wa saal che yey ku'ya'a pa juna luwar utukel. ³²Chupa k'u ruwuq (7°) q'iij, e raj q'atitan qasa'n karil tanchik sa' ri u'anom ri tikawex yey we ri yab'il re saal na uyenom tub'i rib' che ruti'jil yey na q'anaq'oj tane ri rismal che yey na okinaq ta ne b'i chupa ruti'jil, ³³ek'u ri' ri ku'an ri tikawex e kuq'at ruwi', no'j na kuq'at ta pa k'owi ri k'ax, yey ek'u raj q'atitan qasa'n kuya chi wuqub' (7) q'iij che cha' kak'o'ji' chiri' pa la uya'om wi utukel. ³⁴Chupa k'u ri' ruwuq (7°) q'iij, e raj q'atitan qasa'n karil tanchik sa' ri u'anom ri tikawex yey we e wa yab'il re saal na uyenom tub'i rib' che ruti'jil yey na okinaq ta ne b'i chupa ruti'jil, ek'u ri ku'an raj q'atitan qasa'n e kuq'alajisaj utz kaqib' chinuwach Ri'in. Yey ri ku'an ri tikawex e kuch'aj ruq'uu' yey jek'ula' kakanaj choom. ³⁵Echiri' q'alajisam chi ri tikawex utz kaqib' chinuwach Ri'in, yey e wa yab'il re saal kujeq kuyen b'i rib' che ruti'jil, ³⁶ek'u ri' raj q'atitan qasa'n, chirajawaxik karil chi utz sa' ri u'anom. Yey we wa yab'il re saal xuyen b'i rib' che ronoje ruti'jil, na kajawax ta chi ne ri' karilo we q'anaq'oj u'anom ruwi', ma e ri' xu'an jun tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. ³⁷No'j we raj q'atitan qasa'n karilo na nimatajinaq ta ri yab'il re saal yey karilo elinaq ne lo uwi' q'eq chupa, ri' e ke'eloq xutzir ri yab'il. Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n chirajawaxik kuq'alajisaj ri tikawex utz kaqib' chinuwach Ri'in.

Taqanik puwi ri yab'il k'a utz kakunax che ruti'jil ri tikawex

³⁸We juna achi o juna ixoq kel lo ch'a'k saqriq'iroj che ruti'jil, ³⁹ek'u ri' raj q'atitan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom wa'. We ri ch'a'k u'anom saqriq'iroj, ri' xa e rutz'u'malil ru-cuerpo wa'lijinaq, ek'u ri' wa' e jun tikawex utz kaqib' chinuwach Ri'in.

Taqanik puwi ri jolomaaj ku'an ch'o'x

⁴⁰We juna achi kapuq ruwi' yey kakanaj kan ch'o'x, ri' utz kaqib' chinuwach Ri'in. ⁴¹Yey we

kapuq ruwi' chwi lo rupalaj yey kakanaj kan ch'o'x, ri' utz kaqib' chinuwach Ri'in. ⁴²No'j we che taq ri pa kapuq wi ruwi' chirij uwi' o chwi lo rupalaj, kawinaqir juna ch'a'k kaq'ololik kakaqin uwach; ri' e jun yab'il kak'axk'ob'ik kel lo pa u'anom wi ch'o'x. ⁴³Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n chirajawaxik karil chi utz sa' ri u'anom, yey we ri wa'lijinaq che ri pa ch'o'x wi kakaqin uwach, e jela' pacha' taq ri yab'il kel lo chirij lik kak'axk'ob'ik, ⁴⁴e ri' wa tikawex e xuk'ul ri yab'il kel lo chirij lik kak'axk'ob'ik, ruk' wa' ri tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. Ek'u ri' raj q'atitan qasa'n kuq'alajisaj wa tikawex na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, ruma ri ch'a'k kaq'olol pujolom.

Ri taqanik puwi ri yab'il kaq'olol che ruti'jil junoq ⁸

⁴⁵E junoq kuk'ul juna yab'il e ruk'il ri lik kaq'olol che ruti'jil, ri' chirajawaxik e taq ruq'uu' kukojo e ri lik tastas chik, na kajawax ta chi nenare' kuxiy ruwi'. Kel k'u b'i yey kuch'uq ruware' yey kasik'in che ub'i'xikil: «¡Ri'in in ch'ul! ¡Ri'in in ch'ul!» kacha'. ⁴⁶Yey kaq'alajisax k'u uwach, na utz ta kaqib' chinuwach Ri'in ronoje ruq'ijol kuch'ij ri ch'a'k kaq'olol chirij. Yey ruma wa', chirajawaxik karesaj b'i rib' chikixo'l ri tinamit yey ke'k'ola lo utukel; naj che ri tinamit.

Ri taqanik puwi taq ri ku'an puus

⁴⁷Echiri' kawinaqir puus che juna k'ul re kakojik tob' re chiij lana o juna k'ul lino, ⁴⁸o tob' che ri k'ul kemom ruk' chiij, ruk' lana o ruk' lino; o kawinaqir che tz'u'um o che juna chik utz'u'malil awaj; ⁴⁹yey we ri puus che taq wa' katzu'n pacha' karaxinik o kakaqinik, ri' lik e jun ch'ul re puus na kel ta chik; chirajawaxik ri' ke'k'ut che raj q'atitan qasa'n. ⁵⁰Karil k'u ri' chi utz sa' ri u'anom ri ch'ul yey ri ku'ano e wuqub' (7) q'iij karesaj b'i ri k'o ch'ul che, re ku'ya'a pa juna chik luwar. ⁵¹Chupa k'u ruwuq (7°) q'iij, karil tanchik sa' ri u'anom wa ch'ul, we uyenom chub'i rib' che ri k'ul o ri keem, o che ri tz'u'um o juna chik utz'u'malil awaj: ri' wa ch'ul e jun puus kuq'ayisaj wa'; yey ruma k'u ri' e ronoje taq ri k'ul o pa taq xuch'ulaj wi, kaq'alajisax uwach na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in. ⁵²E taq k'u ri k'ul kemom ruk' chiij, ruk' chiij lana o ruk'

⁸13:44 Echiri' ri tikawex kakik'ul wa' wa yab'il, e taqanik wa' kaya' chike yey na utz ta chik kek'o'ji' chupa ri tinamit ma e wa yab'il kaq'ax chike jujun chik.

lino; o juna utz'u'malil awaj ri xuch'ulaj wa', chirajawaxik asu kaporox ronoje, ma ri' e ri puus kuq'ayisaj b'i wa'.

⁵³Noj we raj q'atisan qasa'n karil chi utz sa' ri u'anom ri puus yey karil k'ut na uyenom tub'i rib' che ri k'ul re kakojik, che ri keem, o juna utz'u'malil awaj; ⁵⁴xa k'u kataqan ri' che cha' kach'aj ri ch'ul yey kuya chi wuqub' (7) q'iij che kak'oji' chiri' pa la uya'om wi. ⁵⁵Ek'uchiri' ch'ajital chi ri ch'ul, e raj q'atisan qasa'n karil tanchik sa' ri u'anom. Yey we xril k'ut e ri ch'ul na elinaq taj, ri' q'axinaq chi ri ch'ul che yey ek'u ri k'ul o tob' sa' che xuch'ulaj wi, chirajawaxik asu kaporoxik; tob' ne ri ch'ul na uyenom tub'i rib' che, ma wa' e puus chik, laj ne umajom chi chupa yey chirij che taq wa'. ⁵⁶Noj we echiri' raj q'atisan qasa'n, karil chi utz wa' yey karil k'ut e ri ch'ul xsachik ruma ri xch'ajik, ri' utz xa kuq'at b'i wa' che ri k'ul, che ri tz'u'um o che ri keem. ⁵⁷Noj we ri ch'ul xupeq kawinaqir tanchik yey kupeq kuyen b'i rib' che ri k'ul re kakojik, che ri k'ul kemom ruk' chiiij o che juna tz'u'um re awaj, ek'u ri' wa' asu kaporoxik. ⁵⁸Noj ek'u ri k'ul re kakojik o ri k'ul kemom ruk' chiiij, o juna utz'u'malil awaj xch'ajik yey xel k'u ri ch'ul che, ri' kach'aji' tanchi chukalaj yey jela' utz kaqib'isax chinuwach Ri'in.

⁵⁹E pixab'anik wa' puwi taq ri ch'ul re puus kuq'ayisaj ronoje, kawinaqir che taq ri k'ul re kakojik, wa' tob' re k'ul lana o re k'ul lino, o kawinaqir che ri k'ul kemom ruk' chiiij, o che ri tz'u'um o tob' juna sa'ch re juna chik utz'u'malil awaj. Cha' jela' kaq'alajisaxik we utz o na utz taj kaqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ.

Levítico 14

Rujosq'ixik ri yab'il kaq'ololik kel lo chirij juna tikawex

¹Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ²«E pixab'anik wa' puwi ruq'alajisaxik uwach ri tikawex kel lo yab'il kaq'ololik che ruti'jil, echiri' utz chik kaqib' chinuwach Ri'in: Wa' ke'b'i'x che raj q'atisan qasa'n, ³ek'u raj q'atisan qasa'n kel lo che rilik chirij ri tinamit cha' karil chi utz sa' ri u'anom. We xril k'ut e ri ch'a'k utzirinaq chik, ⁴e ri ku'an

raj q'atisan qasa'n e kutaq uk'amik juk'ulaj raltaq ko tz'ikin utz ketijik e k'aslik, ruk' juch'aaqap che' re chakalte', ruk' juch'aaqap k'ul kaq uwach yey jun uq'ab' che' re hisopo; wa' e taq kajawax che ri tikawex cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in.

⁵Raj q'atisan qasa'n kataqan k'u che kakamisax jun chike ri raltaq ko tz'ikin yey wa' ka'an puwi juna ralko k'olib'al re ulew yey nojinaq che ya' petinaq pa juna ak'al. ⁶Kuk'am k'u ri' ri jun chik ralko tz'ikin k'aslik, ruk' ri ch'aaqap che' re chakalte', ri k'ul kaq uwach yey ruq'ab' che' re hisopo, yey kumub'a' k'u ronoje ri' wa' junam ruk' ri ralko tz'ikin k'aslik, chupa rukik' ri ralko tz'ikin kamisax chupa ri ya' re ak'al. ⁷Tek'uchiri' kukitzika' wuqub' (7) laj, puwi ri tikawex elinaq lo ri ch'a'k kaq'ololik che ruti'jil; wa' e ri katajin uq'alajisaxik uwach, utz chik kaqib' chinuwach Ri'in. Chwi k'u wa' kutzoqopij b'i ri tz'ikin k'aslik.

⁸Ek'u ri' wa' tikawex xq'alajisax uwach, utz chik kaqib' chinuwach Ri'in, chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu', kusokaj b'i ronoje ruwi' yey katinik; jek'ula' ri' kakanajik choom. Chwi k'u ri' utz chik kok chupa ri tinamit, noj cha' utz kok pa ri rocho xa kakirik, karoye'ej na wuqub' (7) q'iij. ⁹Pa ruwuq (7°) q'iij k'u ri' kusokaj b'i ronoje ruwi', ri rismachi' yey taq ri rismal uwach; tek'uchiri' kuch'aj ruq'uu' yey katinik. Jek'uri'la' wa' tikawex kakanajik utz chik kaqib' chinuwach Ri'in.

¹⁰Pa uwajxaq (8°) q'iij k'ut, wa' wa' tikawex chirajawaxik keb'uk'am lo juk'ulaj q'apoj b'exex lik choom kiwach, yey jun chik q'apoj b'exex ati' k'o jun junab' che, lik choom uwach, yey ek'u ri qasa'n re harina chirajawaxik kuk'am lo oxlajuj (13) libra^h che ri chomilaj harina, wa' yoq'otal aceite chupa yey kajawax jun tasaⁱ re aceite.

¹¹Ek'u raj q'atisan qasa'n, e kaq'alajisan uwach wa' tikawex utz chik kaqib' chinuwach Ri'in. Kuya k'u rachi chwach ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', wa' junam ruk' taq ri qasa'n tz'onom che. ¹²Tek'uchiri' e raj q'atisan qasa'n kuk'am jun chike ri q'apoj b'exex emama'ib' yey junam ruk' ri jun tasa aceite, kuq'atisaj chinuwach Ri'in, wa' e qasa'n re ri mak equelem. Kupeq k'u ri' kuyak wa' chinuwach Ri'in, ma e jun qasa'n re kayak chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹³Tek'uchiri' kukamisaj ri q'apoj b'exex ma' chupa ri loq'olaj luwar pa kekamisax wi taq rawaj

^h14:10 Pa hebreo wa' e 3/10 re jun efa, che k'u ri qapajab'al ri'oj re wo'ora e ku'ana oxlajuj libra ma ri jun efa k'o 44 libra che.

ⁱ14:10 Pa ch'a'teem hebreo wa' e jun Log kab'i'x che, yey che k'u ri qapajab'al ri'oj wo'ora wa' e jun tasa.

re ri josq'inik yey taq rawaj re ri qasa'n kaporox chinuwach Ri'in. Ma e pacha' rawaj kakamisax ruma ri mak equelem, jenela' rawaj kakamisaxik re ri qasa'n re ri josq'inik, wa' kaya' che raj q'atitan qasa'n, ma lik loq'olaj uq'ij. ¹⁴ Ek'u raj q'atitan qasa'n kuk'am jub'iq' che ri kik' re rawaj xkamisax ruma ri mak equelem, re kusoq' chutza'm ruxikin puwikip'ab' ri tikawex katajin ujosq'ixik yey jenela' kusoq' che ri nimalaj uwi uq'ab' puwikip'ab' yey che ri nimalaj uwi raqan puwikip'ab' cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in.

¹⁵ Tek'uchiri' kuk'am jub'iq' che ri jun tasa aceite, wa' kuq'ej chupa ruq'ab' pamox. ¹⁶ Kumu' k'u ruwi uq'ab' puwikip'ab' ruk' raceite k'o che ruq'ab' pamox yey e la' ruk' ruwi uq'ab' kukitzika' raceite wuqub' (7) laj chinuwach Ri'in. ¹⁷ Che k'u raceite kakanaj puq'ab' raj q'atitan qasa'n, kuk'am jub'iq' re kusoq' chutza'm ruxikin puwikip'ab', che ri tikawex katajin ujosq'ixik cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in yey jenela' kusoq' che ri nimalaj uwi uq'ab' puwikip'ab' yey che ri nimalaj uwi raqan puwikip'ab'. E janipa ri ku'an ruk' raceite, wa' ku'an puwi ri kik' re rawaj kamsam ruma ri mak equelem. ¹⁸ Ek'u raceite k'a k'o puq'ab' raj q'atitan qasa'n, kusoq' puwi rujolom ri jun katajin ujosq'ixik cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in. Ek'u u'anik wa' kukamisaj rawaj re ri qasa'n re tojob'al re rumak ri tikawex.

¹⁹ Raj q'atitan qasa'n kukamisaj rawaj chinuwach Ri'in re ri qasa'n re tojob'al re rumak re ri jun katajin ujosq'ixik cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in; tek'uchiri' kutoq' uqul rawaj re ri qasa'n kaporoxik, ²⁰ yey kuq'atisaj k'u rawaj re kaporoxik puwi raltar; junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina, yey kukamisaj rawaj chinuwach Ri'in re ri qasa'n re tojob'al re rumak yey jela' kuq'alajisaj e ri tikawex utz chik kaqib' chinuwach Ri'in.

²¹ We ri tikawex nib'a' yey na jinta ruk' janipa ri kajawaxik, ri' utz kuk'am b'i jun q'apoj b'exex ma' re ruqasa'n re ri mak requelem. Yey wa' kayak k'u chinuwach Ri'in, re ri qasa'n re ri josq'inik. Yey jenela' kuk'am b'i uqasa'n re trigo, wa' e kajib' (4) libra^j re chomilaj harina yoq'otal aceite chupa yey jun tasa aceite, ²² wa' junam kuk' juk'ulaj xmukur o juk'ulaj raltaq ko palomax, e chirij ri kuch'ij kajil. Jun chike rawaj e re kakamisaxik re ri qasa'n re tojob'al re ri mak yey jun chik e re ri qasa'n re kaporoxik. ²³ Yey chupa

k'u ruwajxaq (8°) q'iij che rujosq'inik ri tikawex, kuk'am b'i ronoje wa' wa' qasa'n che raj q'atitan qasa'n, kuya k'u chinuwach Ri'in pa ri okib'al che ri Tabernáculo re Molob'al ib', yey jela' utz chik kaqib' chinuwach Ri'in. ²⁴ Ek'u raj q'atitan qasa'n kuk'am ri q'apoj b'exex kakamisaxik re ri qasa'n ruma ri requelem, wa' kuk'am junam ruk' ri jun tasa aceite yey kuyak chinuwach Ri'in, ma wa' e jun qasa'n re kayak chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ²⁵ Kutoq' k'u uqul ri q'apoj b'exex re ri mak equelem yey kuk'am jub'iq' che ri kik' re wa'waj yey kusoq' chutza'm ruxikin puwikip'ab' ri tikawex katajin ujosq'ixik, jenela' kusoq' che ri nimalaj uwi uq'ab' puwikip'ab' yey che ri nimalaj uwi raqan puwikip'ab', cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in.

²⁶ Tek'uchiri' raj q'atitan qasa'n, kuk'am raceite yey kuq'ej lo jub'iq' chupa ruq'ab' pamox; ²⁷ ruk' k'u ruwi uq'ab' puwikip'ab', kuk'am jub'iq' che raceite k'o chupa ruq'ab' pamox yey kukitzika' wuqub' (7) laj chinuwach Ri'in. ²⁸ Yey ek'u raceite k'o pa ruq'ab', wa' kusoq' chutza'm ruxikin puwikip'ab' ri tikawex katajin ujosq'ixik yey jenela' kusoq' che ri nimalaj uwi uq'ab' puwikip'ab' yey che ri nimalaj uwi raqan puwikip'ab', cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in; kusoq' wa' wa' aceite chiri' pa k'owi wi rukik'el rawaj xkamisax ruma rumak requelem ri tikawex. ²⁹ Ek'u ri' ruqax raceite kanajinaq puq'ab' raj q'atitan qasa'n, wa' kusoq' puwi rujolom ri tikawex katajin ujosq'ixik cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in.

³⁰ Tek'uchiri' kuq'atisaj jun che ri juk'ulaj xmukur o jun che ri juk'ulaj raltaq ko palomax, wa' e chirij ri kuch'ij uya'ik ri kaya'w ri qasa'n. ³¹ Jun chike wa' raltaq ko tz'ikin, e re ri qasa'n re ri mak yey ri jun chik e re ri qasa'n re kaporoxik, wa' junam ke'ek ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina. Jela' k'u ri' e raj q'atitan qasa'n, kukamisaj rawaj re tojob'al re rumak re rujosq'inik ri tikawex, cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in» xcha'.

³² E pixab'anik wa' kaya'i' che rujosq'ixik ri tikawex, wa' e ri xkunutaj che ch'a'k kaq'olol che ruti'jil yey na kuch'ij ta uya'ik ri qasa'n kajawaxik cha' utz kaqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ.

³³ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't tanchi kuk' ri Moisés yey ri Aarón, jewa' xub'i'ij chike: ³⁴ «Echiri' ri'ix kixok chupa taq ri luwar re Canaán, ri kanya piq'ab' ri'ix; yey we xin'an Ri'in

^j14:21 Pa hebreo wa' e 1/10 re jun efa, che ri qapajab'al ri'oj wo'ora ku'ana kajib' libra ma ri jun efa k'o 44 libra che.

che juna ja cha' kujeq kel lo juch'ob' puus che ruwa taq xaan, ³⁵ ek'u ri' ri rajaw ja chirajawaxik ke'ek ruk' raj q'atisan qasa'n yey kub'i'ij che: "Chupa ri wocho xujeq kel lo juch'ob' puus che ruwa taq xaan" kacha'. ³⁶ Ek'u raj q'atisan qasa'n, kataqan che kesax lo ronoje ri b'itaq sa'ch k'o chupa, cha' e taq wa' na kach'ulab' ta che ri xel lo che ruwa taq xaan yey jek'ula' na kakanaj ta kanoq na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in. Tek'uchiri' kok b'i re ke'rila lo chi utz ri juch'ob' puus k'o chupa ri ja; ³⁷ we xril k'u ri' ri puus che ruwa taq ri xaan re ri ja yey wa' karaxinik o kakaqinik yey okinaq b'i chupa ri xaan, ³⁸ ek'u ri' ri ku'an raj q'atisan qasa'n e kel lo che ri okib'al re ri ja yey kutz'apij kan wuqub' (7) q'iij wa ja. ³⁹ Chupa k'u ruwuq (7°) q'iij katzelej tanchik cha' ke'rila chi utz sa' ri u'anom wa ja; we ri puus ya xuyen b'i rib' che taq ruwa xaan re ri ja, ⁴⁰ ek'u ri' ri ku'an raj q'atisan qasa'n e kutaq resaxik taq rab'aj pa k'owi ri puus, yey ke'kik'aaq k'u b'i pa juna luwar na ya'tal ta panuq'ab' Ri'in, wa' k'o lo chirij ri tinamit. ⁴¹ Tek'uchiri' kataqan che kajoxjo'x ruwa xaan re upa ri ja yey ek'u ronoje rulew kel lo che wa', ke'k'aaq b'i pa juna luwar na ya'tal ta panuq'ab' Ri'in, wa' k'o lo chirij ri tinamit. ⁴² Yey kakik'am k'u jujun chik ab'aj yey kakikoj puk'axel rab'aj xesaxik yey kakik'am k'ak' ulew cha' katz'aaq ruwa taq xaan re ri ja.

⁴³ No'j we ri puus kujeqo kel tanchi lo che ri ja, tob' ya xk'ot b'i rab'aj pa xel lo wi yey xjoxjo'x ne upa ruwa xaan re ri ja yey xtz'aaq ne ruwa taq xaan che ulew, ⁴⁴ ek'u ri' raj q'atisan qasa'n kok b'i yey karil chi utz wa', yey we xrilo pacha' ya xuyen b'i rib' wa puus chupa ri ja; ri' e jun puus kulu' b'i ri ja yey lik na utz ta uwach chinuwach Ri'in. ⁴⁵ Ek'u ri' ri ku'an raj q'atisan qasa'n e kuwulij wa ja ruk' ronoje rab'aj, taq ri che' ruk' ronoje ri tz'aaqom chirij; kakesaj k'u b'i ronoje wa' yey ke'k'aaq b'i pa juna luwar na ya'tal ta panuq'ab' Ri'in, wa' k'o lo chirij ri tinamit. ⁴⁶ China k'u ri kok chupa wa' wa ja che taq ri q'iij echiri' taqom utz'apixik, ri' kakanaj kanoq na utz ta kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ⁴⁷ Yey china ri kawar kan chupa wa' wa ja, ri' kuch'aj ruq'uu'; jenela' che junoq kawa' chupa ri ja chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu'.

⁴⁸ No'j we e la' xok b'i raj q'atisan qasa'n yey karil k'u ri' chi utz wa puus na uyenom tu b'i rib' chupa ri ja, echiri' k'ak' tz'aaqatal tanchi ruwa taq xaan; ri' kuq'alajisaj choom ri ja ma ri puus xsachik. ⁴⁹ Ek'u ri ku'an raj q'atisan qasa'n che

ujosq'ixik ri ja, e keb'uk'am juk'ulaj raltaq ko tz'ikin utz ketijik, ruk' juch'aaqap che' re chakalte', ruk' juch'aaqap k'ul kaq uwach yey jun uq'ab' che' re hisopo. ⁵⁰ Kataqan k'u che kakamisax jun ralko tz'ikin yey wa' ka'an puwi juna k'olib'al re ulew, nojinaq che ya' petinaq pa juna ak'al. ⁵¹ Kuk'am k'u ri ch'aaqap che' re chakalte', ri k'ul kaq uwach, ruq'ab' che' re hisopo, yey kumub'a' k'u ronoje wa' junam ruk' ri ralko tz'ikin k'aslik, chupa rukik'el ri ralko tz'ikin kamisam chupa ri ya' re ak'al yey kukitzika' k'u ri' che ri ja wuqub' (7) laj. ⁵² Jek'ula' ri' kujosq'ij ri ja ruk' rukik'el ri ralko tz'ikin, ruk' ri ya' petinaq pa juna ak'al, ruk' ri ralko tz'ikin k'aslik, ri juch'aaqap che' re chakalte', ruq'ab' che' re hisopo yey ri juch'aaqap k'ul kaq uwach. ⁵³ Tek'uchiri' kutzoqopij b'i ri ralko tz'ikin k'aslik chirij lo ri tinamit pa juyub'. Jela' k'u ri' kuq'atisaj ri qasa'n puk'axel rujosq'ikil ri ja yey kakanaj k'u kan ri' utz kachapab'exik» xcha'.

⁵⁴ E pixab'anik wa' puwi taq ronoje yab'il kel lo chwi ruti'jil junoq, ruk' taq ri yab'il re saal, ⁵⁵ ruk' taq ri puus kel lo che ri k'ul re kakojik yey ri puus che taq ruwa xaan re chupa ri ja, ⁵⁶ yey puwi taq yab'il re wa'lijinaq ruti'jil ri tikawex, ri raltaq ko ch'a'k elinaq lo chirij ri tikawex yey ri ch'a'k saqriq'iroj uwach. ⁵⁷ Jek'ula' kaq'alajinik china ri utz o ri na utz taj kaqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ. Ek'u pixab'anik wa' xya' puwi ronoje taq ri yab'il kel lo chirij ri tikawex.

Levítico 15

Pixab'anik puwi echiri' k'o kak'ajaw che ri rulewal rachi

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't kuk' ri Moisés yey ri Aarón, jewa' xub'i'ij chike: ² «Chixch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chib'i'ij chike: Echiri' juna achi kujeq kak'ajaw puj che ri rulewal, ri' wa' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. ³ Tob' kak'ajaw k'u ri' wa' che rachi o katani' kan chupa ri rulewal, e ri' wa'chi na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in.

⁴ E juna warab'al pa kakotz'i' wi ri kak'ajaw puj che ri rulewal yey xa tob' sa' ri xe'tz'ula puwi', ri' wa' na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in.

⁵ E junoq tob' xa kuchap ruwarab'al ri kak'ajaw puj che ri rulewal, ri' chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu' yey katinik; ek'u ri' la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij.

⁶ Yey e junoq katz'uyi' pa ri luwar pa xtz'uyi' wi ri kak'ajaw puj che ri rulewal, ri' chirajawaxik che

kuch'aj ruq'uu' yey katinik; ek'u ri' la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ⁷ Yey jenela', e junoq kuchina'aj ru-cuerpo ri kak'ajaw puj che ri rulewal, ri' chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu' yey katinik; ek'u ri' la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach k'a che ri tzaqib'al q'iij. ⁸ Yey we ri kak'ajaw puj che ri rulewal kachub'an puwi junoq, e ri' wa xchub'axik chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu' yey katinik; ek'u ri' la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ⁹ Yey e juna tz'ulib'al re keq'anib'ex uwi kawayu' o camello kutz'ulib'ej ri kak'ajaw puj che ri rulewal, ri' wa' na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in. ¹⁰ E junoq k'o kuchap che taq ri pa xk'oji' wi ri kak'ajaw puj che ri rulewal, ek'u ri' la jun q'iij, na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. Yey e ri kak'amaw b'i wa' wa pa xk'oji' wi, ri' chirajawaxik kuch'aj ruq'uu' yey katinik, ek'u ri' la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ¹¹ Yey we ri kak'ajaw puj che ri rulewal na uch'ajom ta ruq'ab' yey kuchap junoq, e ri' ri xuchapo chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu' yey katinik, yey ek'u ri' la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ¹² E ri kak'ajaw puj che ri rulewal we xuchap juna ulew xun, ri' asu kapaxix ri xun; yey we xuchap juna ub'itaq sa'ch 'anom ruk' che', ri' chirajawaxik kach'aj chi utz ruk' ya'.

¹³ We rachi xkunutaj che ri puj kak'ajaw che ri rulewal, karoye'ej na kik'ow wuqub' (7) q'iij che ruchomaxik. Tek'uchiri' kuch'aj ruq'uu' yey katin k'u pa ya', jela' k'u ri' utz chik kaqib' chinuwach Ri'in. ¹⁴ Yey chupa k'u ruwajxaq (8°) q'iij keb'uk'am b'i juk'ulaj xmukur o juk'ulaj raltaq ko palomax, yey kak'oji' k'u chinuwach Ri'in che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', yey keb'uya k'u puq'ab' raj q'atisan qasa'n. ¹⁵ Ek'u raj q'atisan qasa'n kuk'am jun chike ri tz'ikin re kuya pa qasa'n ruma ri josq'inik yey e ri jun chik tz'ikin e re ri qasa'n re kaporoxik. Jek'ula' e raj q'atisan qasa'n, kuq'atisaj chinuwach ri qasa'n re ri josq'inik re ri kak'ajaw puj che ri rulewal, cha' jela' utz kaqib' chinuwach Ri'in.

¹⁶ Echiri' k'o juna achi k'ate kuna'o kaq'ejelaj lo ruya'ul ruxu'manik, ri' chirajawaxik katinik yey e la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ¹⁷ Yey e ri k'ul o ri tz'u'um pa xb'elel wi lo ruya'ul ruxu'manik rachi, ri' kach'aj ruk' ya' yey e la jun q'iij na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij.

¹⁸ We juna achi kakotz'i' ruk' juna ixoq, yey rachi kaq'ejelaj ruya'ul ruxu'manik; ri' kikab'ichal keb'atinik yey ek'u la jun q'iij na utz taj keqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij.

Pixab'anik puwi ri kaq'ejelaj lo che ri rulewal rixoq

¹⁹ Echiri' rixoq karil ruyab'il re upa iik', wuqub' (7) q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. We k'o k'u junoq xchina'an re rixoq, e ri' wa tikawex la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ²⁰ Yey e pa ri kakotz'i' wi o pa ri katz'uyi' wi rixoq xaloq' katajin wa yab'il re upa iik' che, ri' na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in. ²¹ Ek'u junoq kachina'an re ruwarab'al rixoq, chirajawaxik kuch'aj ruq'uu' yey katinik; ek'u la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ²² Jenela' che junoq kuchap ri teem o ri tz'ulib'al pa xtz'uyi' wi rixoq katajin ri yab'il re upa iik' che, ri' chirajawaxik kuch'aj ruq'uu' yey katinik, ek'u la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ²³ Yey e junoq kuchina'aj sa' ri k'o chwa ruwarab'al, o kuchina'aj sa' ri k'o puwi ri pa xtz'uyi' wi rixoq katajin ri yab'il re upa iik' che, e ri' la tikawex la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ²⁴ Yey we juna achi kakotz'i' ruk' rixoq, ri' karezelaj rib' ruk' wa yab'il re upa iik' re wi'xoq, wuqub' (7) q'iij k'u ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in; yey e taq k'u ri warab'al pa kakotz'i' wi rire, na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in.

²⁵ Echiri' juna ixoq kajoq'ojob' ri yab'il re upa iik' che, wa' e ku'ano echiri' kik'ow uwi' ruq'ijol xex karil wi. Ek'u rixoq, xaloq' joq'ojob'inaq wa yab'il che, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, jela' pacha' echiri' karil ruyab'il re upa iik'. ²⁶ Xaloq' rixoq k'o kaq'ejelaj lo che, e ruwarab'al pa kawar wi yey e taq ronoje ri katz'uyi' puwi', na utz taj kaqib'isax chinuwach Ri'in; e jela' pacha' echiri' karil ruyab'il re upa iik'. ²⁷ We k'o k'u junoq ri' kuchina'aj ruwarab'al o rutz'ulib'al rixoq katajin wa yab'il re upa iik' che, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in yey chirajawaxik k'u ri' kuch'aj ruq'uu' yey katinik; ek'u ri' la jun q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij.

²⁸ Ek'uchiri' kik'ow ri yab'il re upa iik' che rixoq, karoye'ej na kik'ow wuqub' (7) q'iij che ruchomaxik yey k'atek'uchiri' utz kaqib' chinuwach Ri'in. ²⁹ Chupa k'u ruwajxaq (8°) q'iij

keb'uk'am juk'ulaj xmukur o juk'ulaj raltaq ko palomax yey keb'uk'am b'i chwach raj q'atisan qasa'n, wa' che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ³⁰ Ek'u raj q'atisan qasa'n, kuq'atisaj jun chike ri tz'ikin re kakamisax ruma ri qasa'n re ri josq'inik; yey e ri jun chik tz'ikin e re ri qasa'n re kaporoxik. Jek'ula', raj q'atisan qasa'n kuq'atisaj chinuwach ri qasa'n re ri josq'inik re rixox k'o ri yab'il re upa iik' che, cha' jela' utz kaqib' chinuwach Ri'in.

³¹ Jek'uri'la', e ri'ix keb'ipixab'aj ri tinamit Israel che taq wa', cha' na kekam taj. Ma ri' e kakich'ulaj ri Tabernáculo re Molob'al ib'; pa in k'owi Ri'in chikixo'l rike. ³² Ek'u pixab'anik wa' che junoq kak'ajaw puj che ri rulewal yey che juna achi kujeq kaq'ejelaj lo ruya'ul ruxu'manik che ri rulewal, keta'maj k'u ri', ruk' wa' na utz taj keqib' chinuwach Ri'in. ³³ Jenela', che rixox echiri' karil ruyab'il re upa iik' yey che juna ixox kajoq'ojob' ri yab'il re upa iik' che o rachi kak'ajaw puj che ri rulewal; yey jenela' che rachi kakotz'i' ruk' rixox na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in» xcha'.

Levítico 16

Ruq'ijol echiri' kakamisax rawaj re tojob'al re ri mak

(Nm. 29:7-11)

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, wa' echiri' ekaminaq chi ri keb' uk'ajol ri Aarón; echiri' xeqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ yey xkiq'atisaj aq'a'l kaqa'wik, lik junwi^k chwach Rire. ² Xub'i'ij k'u ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés: «Chab'i'ij che rawatz Aarón, mu'an ri xa tob' sa' chi q'ijol kok chupa ri Loq'olaj Luwar, wa' e chirij lo ri cortina k'o lo pa ja, ma we xu'an wa', ri' kakamik. Ma chupa wa' k'owi ri Kaxa pa k'olotal wi ri Tzij yey ri tz'apib'al uwi' e ri luwar re kuyb'al mak; yey Ri'in kank'utub'ej nuwach chupa ri sutz', ri k'o puwi ri tz'apab'al uwi ri kaxa.

³ Ek'u ri ri Aarón kok chupa ri luwar ya'tal panuq'ab' Ri'in ruk' taq wa': Jun toro re kakamisaxik re ri qasa'n re tojob'al re rumak raj mak yey jun b'exex re ri qasa'n kaporox chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁴ Yey echiri' kok b'i, nab'e na katinik tek'uchiri' kukoq taq ri k'ul ya'tal panuq'ab' Ri'in yey e taq wa': ruwex re upa ruq'uu', rukotoon naj raqan, rupaas kuxim che rupa, yey ri k'ul ch'uqub'al rujolom;¹ ronoje wa' 'anatal ruk' chomilaj k'ul re lino. ⁵ Chike k'u ri tinamit Israel, keb'uk'am keb' (2) kaprux e mama'ib' re kekamisaxik, re ri qasa'n puk'axel ri mak ke ri tinamit yey jun b'exex ma' re ri qasa'n kaporoxik.

⁶ Ek'u ri Aarón kuk'am lo ri toro re rire yey wa' e qasa'n re tojob'al re rumak rire yey re tojob'al re ri kimak ri ralk'o'al yey jek'ula' Ri'in kankuy kimak. ⁷ Tek'uchiri' keb'uk'am ri keb' kaprux e mama'ib' yey keb'uq'atisaj k'u chinuwach Ri'in, wa' ku'an chwach ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁸ Ek'u ri Aarón kuk'aq ri raltaq ko ab'aj re ri suerte pakiwi ri keb' kaprux e mama'ib', jun ku'an pa ri nub'i' Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ yey jun chik ku'an pub'i' ri Azazel.^m ⁹ Ek'u ri kaprux ma', wa' e ri katzaq ri suerte puwi' re kaya'i' pa ri nub'i' Ri'in; kuq'atisaj ri Aarón chinuwach Ri'in re qasa'n re tojob'al re rumak raj mak. ¹⁰ No'j ek'u ri kaprux ma', wa' e ri xtzaq ri suerte puwi' re kaya'i' pa rub'i' ri Azazel, ri' e la' k'aslik kuk'am lo chinuwach Ri'in re qasa'n re tojob'al re ri mak, cha' jela' Ri'in kankuy kimak; tek'uchiri' kutaq b'i che ri Azazel pa taq ri luwar katz'intz'otik.

¹¹ Ri Aarón kuq'atisaj ri toro cha'tal chik re rire, wa' e ri kutoq' uqul chinuwach Ri'in re ri qasa'n re tojob'al re rumak rire yey re tojob'al re ri kimak taq ri ralk'o'al; yey jek'ula' Ri'in kankuy kimak. ¹² Tek'uchiri' kuk'am jun porob'al incienso, nojinaq che aq'a'l kaqa'wik esam lo puwi raltar. Wa' e ri k'o chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix, kuk'am k'u keb' moq' che ri incienso jok'om lik ki' ruxlab', yey kuk'am b'i chirij ri cortinaⁿ k'o lo k'a pa ja. ¹³ Ri Aarón kujopij puwi ri q'aaq', ri incienso lik ki' ruxlab' ruk'a'am b'i chinuwach Ri'in, ek'u ri'

^k16:1 Wa' e ri Nadab yey ri Abiú yey chupa ri nota k'o chupa ri versículos 1 che ri Lv. 10.1-2 kach'a't puwi ri qasa'n xkiya wa' wachijab'.

^l16:4 Wa' e ri kab'i'x mitra che.

^m16:8 E wa jun b'i'aj na lik ta q'alaj, k'o keb'i'n re laj e jun itzel uxlab'ixel jeqel pa taq ri luwar katz'intz'otik.

ⁿ16:12 Wa' e ri Loq'olaj Luwar. Echiri' kok b'i ri kajawal ri kikiq'atisaj qasa'n chwach Dios chupa wa' wa luwar, e jun q'ijij lik nimaq'ijij uwach ma xa julaj chupa ri junab' utz kok b'i chiri' yey wa' e echiri' kuq'atisaj ri qasa'n re ri kuyb'al mak.

rusib'ol wa' kuch'uq uwi' ri luwar re tz'apib'al uwi' ri Kaxa, wa' e re ri kuyb'al mak, ri k'o puwi ri Kaxa re ri Tzij; ri Aarón ku'an wa' cha' jela' na kakam taj. ¹⁴ Kuk'am k'u jub'iq' che rukik'el ri toro yey ruk' ruwi uq'ab' kukitzika' putzal pa releb'al q'iij che ri luwar re tz'apib'al uwi' ri Kaxa, wa' e re kuyb'al mak, ri k'o puwi ri Kaxa pa k'olotal wi ri Tzij, yey chwach ne wa' ruk' ruwi uq'ab' kukitzika' wuqub' (7) laj wa kik'.

¹⁵ Tek'uchiri' xel lo ri Aarón re kutoq' uqul ri kaprux ma', ma wa' e awaj re ri qasa'n kakamisax puk'axel ri kimak ri tinamit yey kuk'am k'u b'i ri kik' chirij lo ri cortina k'o lo k'a pa ja chupa ri Loq'olaj Luwar, yey ku'an k'u ruk' jela' pacha' xu'an ruk' rukik'el ri toro: kumak'ama' puwi' yey kumak'ama' chwach ri luwar re tz'apib'al uwi' ri Kaxa, wa' e re kuyb'al mak. ¹⁶ Jek'ula' ri' ku'an ri Aarón che ujosq'ixik ri Loq'olaj Luwar, ruma taq ri kich'ulil ri tinamit Israel, ruma ri kititz'itikil yey ruma taq ronoje ri kimak. Jenela' ku'an che uchomaxik ri Tabernáculo re Molob'al ib'; wa' e ri k'o chikixo'l ri tinamit yey k'o chuxo'lib'al ronoje ri kich'ulil rike. ¹⁷ Na jinta k'u junuq kak'oji' pa ri Tabernáculo re Molob'al ib', xaloq' ri Aarón kok b'i chupa ri Loq'olaj Luwar, re kuya ri qasa'n re tojob'al re ri mak re rire, ke taq ri ralk'o'al yey ke konoje ri tinamit Israel yey jela' Ri'in kankuy kimak.

¹⁸ Ek'uchiri' kel lo ri Aarón chiri', ke'ek ruk' raltar k'o chinuwach Ri'in, cha' ku'an ri josq'inik che: kuk'am k'u jub'iq' che rukik'el ri toro yey rukik'el ri kaprux ma' yey kusoq' che taq ri uk'a' k'o che raltar yey kusoq' pa taq utzal raltar.

¹⁹ Ruk' k'u ruwi uq'ab', kukitzika' ri kik' puwi' raltar wuqub' (7) laj; jek'uri'la' kuya ri qasa'n re ri josq'inik re ri mak che ri kich'ulil ri tinamit Israel, tek'uchiri' kuya raltar panuq'ab' Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix.

²⁰ Ek'uchiri' ri Aarón kuk'is u'anik ri josq'inik re ri Loq'olaj Luwar, ri josq'inik re ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey raltar; kutaq uk'amik ri kaprux ma' e la' k'aslik. ²¹ Karuxlanisaj k'u ukab'ichal ruq'ab' puwi' rujolom ri kaprux ma' e la' k'aslik^o yey kujeq kuq'alajisaj puwi', ronoje ri na utz ta

k'ana uwach kaki'an ri tinamit Israel, ronoje ri kititz'itikil yey ronoje ri kimak. Jek'ula' e pacha' kuya b'i ronoje wa' puwi ri kaprux yey kutaq k'u b'i pa taq ri luwar katz'intz'otik, kak'am b'i wa kaprux ruma jun achi lik e uwach ku'an wa' wa chak. ²² Ek'uchiri' ke'ek ri kaprux ma', e kuk'am b'i puwi rire ronoje ri lik na utz ta uwach kaki'an ri tinamit, yey wa' kuk'am b'i pa taq ri luwar pa na e jinta wi e jeqelet; katzoqopix k'u kan ri' pa taq ri luwar katz'intz'otik.

²³ Tek'uchiri' ri Aarón, kok chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey e taq k'u ruq'uu' re lino, ri xukojo echiri' xok chupa ri Loq'olaj Luwar; wa' kujolo yey kuya kan chiri'.^p ²⁴ Yey katin k'u chupa juna luwar ya'tal panuq'ab' Ri'in. Ek'uchiri' ukojom chi ruq'uu' xex kukoji wi; kel b'i re kukamisaj rawaj re ri qasa'n kaporox chinuwach Ri'in, wa' e re rire yey rawaj re ri qasa'n re kaporoxik ke ri tinamit. Wa' e xu'an puk'axel rumak rire yey puk'axel ri kimak ri tinamit, cha' jela' kakuytaj kimak. ²⁵ Yey kuporoj k'u puwi raltar chinuwach Ri'in ri kimanteki'il rawaj xekamisax puk'axel ri mak.

²⁶ Ek'u rachi, ri kacha'ik re kuk'am b'i ri kaprux ma' che ri Azazel; wa' chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu' yey katinik, k'a ek'uchiri' utz kok b'i chupa ri tinamit.

²⁷ Tek'uchiri' kakesaj b'i chirij ri tinamit,^q ri toro yey ri kaprux ma'; wa' e ri ekamisam re ri qasa'n re tojob'al re ri mak cha' jela' k'o kuyb'al mak, ri xk'am b'i ri kikik'el chupa ri Loq'olaj Luwar. Yey kaporox k'u chupa ri q'aaq' ri kitz'u'malil, ri kiti'jil yey taq ri kachaq yey wa' ka'an lo chirij ri tinamit. ²⁸ Yey e ri kaporow taq wa', chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu' yey katinik, k'a ek'uchiri' utz kok b'i chupa ri tinamit.

²⁹ Yey ek'u jun taqanik wa' katiki' kanoq chiwe ri'ix: Chupa ri lajuj (10) q'iij che ruwuq (7°) iik';^r na kixwa' taj ma ki'an ayuno jun q'iij, na jinta k'u junuq ri' kachakunik; tob' ne e ri alaxel pa taq iwocho o ri na e ta aj Israel e jeqel chixo'lib'al ri'ix. ³⁰ Ma chupa wa' wa q'iij, kakamisax rawaj re ri qasa'n puk'axel ri mak ri'ix, cha' jela' kixjosq'itaj che ronoje mak chinuwach

^o16:21 Wa kaya'i' ukab'ichal q'ab'aaj puwi' rujolom ri kaprux e la' k'aslik kub'i'ij wara, lik junwi ke'eloq chwa ri kub'i'ij pa Lv. 1.4

^p16:23 Puwi wa' kil ri kub'i'ij Ezequiel. 42.14 yey 44.19

^q16:27 Kil ri kub'i'ij pa Hebreos 13.11

^r16:29 Chupa ri calendario hebreo wa' katzaq chupa ri iik' re septiembre o chupa ri iik' re octubre.

Ri'in.^s 31 Chiwe k'u ri'ix e jun q'iij lik k'o uwach re uxlanem yey kiwesaj k'u q'iij ri' che ki'an ayuno. Wa' e jun taqanik asu katiki' kanoq ki'an ri'ix. 32 Ek'u ri kaq'atisan re rawaj re ri qasa'n re tojob'al re ri mak, cha' k'o kuyb'al mak, e raj q'atisan qasa'n. Yey wa' e ri xkoji' aceite chwi ujolom yey ya'tal ne puq'ab' kakanaj kan puk'axel ruqaw, kukoj taq k'u ruq'uu' ya'tal panuq'ab' Ri'in, ri 'anatal ruk' chomilaj k'ul re lino, 33 yey kujosq'ij ri Loq'olaj Luwar, jenela' ri Tabernáculo re Molob'al ib', ruk' raltar; yey kukamisaj ne rawaj re ri qasa'n re tojob'al re ri kimak raj q'atisan qasa'n yey ri kimak konoje ri tinamit. 34 Ek'u jun taqanik wa' katiki' kan chiwe ri'ix, yey e k'u la' julaj chupa ri junab' kiq'atisaj rawaj chinuwach Ri'in re ri qasa'n re tojob'al re ri mak, cha' jela' Ri'in kankuy kimak ri tinamit» xcha'.

Ek'u ri Moisés e xu'ano jela' pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

Levítico 17

Taqanik puwi jujun chik qasa'n

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ² «Chatch'a't ruk' ri Aarón, kuk' taq ruk'ajol yey kuk' konoje ri tinamit Israel; jek'uwa' chab'i'ij chike: E taqanik wa' uya'om ri QAJAWAL JEHOVÁ: ³ E juna achi e kuk'il ri tinamit Israel, yey kutoq' uqul juna toro o juna q'apoj b'exex o juna kaprux chupa ri tinamit o chirij lo ri tinamit; ⁴ ri' kareqelej mak ruma rawaj xukamisaj, we na kuk'am tub'i wa' che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al, cha' kuya'o re uqasa'n chinuwach Ri'in. Ek'u wa' wa'chi asu kesax b'i chikixo'l ri tinamit. ⁵ Ruchak wa' wa taqanik e cha' ri tinamit e aj Israel, na kekikamisaj ta rawaj puwi juna altar chirij lo ri tinamit; ma e chirajawaxik kakik'am lo che raj q'atisan qasa'n che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', jek'ula' kakiq'atisaj awaj kamisam re utzil k'oleem chinuwach Ri'in. ⁶ Ek'u raj q'atisan qasa'n kumak'ama' ri kik' puwi raltar we Ri'in, wa' che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', yey kuporoj k'u rumanteki'il rawaj, ma wa' e jun qasa'n re kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in.

⁷ Jek'ula' makiya chi k'ana kiqasa'n chikiwach ritzel uxlab'ixel,^t wa' e taq ri tyoxab' e 'anom jela' pacha' ruk'axwach kaprux, ri lik xkich'ulaj kib' kuk'. Ek'u jun taqanik wa' katiki' kan chiwe ri'ix yey chike taq ri kilema'j iwalk'o'al ketajin loq» xcha'.

⁸ Xub'i'ij tanchi wa' ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés cha' kub'i'ij chike rike: «Echiri' junoq chike raj Israel o junoq chike ri na e ta aj Israel, ejeqel chixo'lib'al ri'ix yey kuq'atisaj juna qasa'n re kaporoxik o re juna awaj re kakamisaxik, ⁹ yey we na kuk'am ta k'u lo che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib' cha' jela' kuq'atisaj chinuwach Ri'in; ri' wa' wa tikawex asu kesax b'i chikixo'l ri tinamit.

Ri taqanik puwi ri na utz taj katij ti'iij k'o kik' che

¹⁰ Echiri' junoq chike raj Israel o junoq chike ri na e ta aj Israel e jeqel chixo'lib'al ri'ix yey kutij ti'iij k'o kik' che, tob' sa' re, ri' kanyak wib' chirij rire yey asu kanwesaj b'i chikixo'l ri tinamit.^u

¹¹ Ma e konoje ri k'o kik'aslemal, ri kik'aslem che ri kikik'el k'owi, yey Ri'in nuya'om ri kik' lik e uwach re kaq'atisax puwi raltar chinuwach puk'axel ruk'aslemal raj mak;^v ma e ri kik' e ri ka'anaw che cha' kankuy umak ri tikawex.

¹² Ruma k'u la', lik nub'i'im chike ri tinamit Israel: “Na jinta junoq chiwe ri'ix kutij ti'iij k'o kik' che, tob' ne e ri na e ta aj Israel e jeqel chixo'lib'al”.

¹³ E junoq chike raj Israel o junoq chike ri na e ta aj Israel jeqel chixo'l ri'ix yey kuchap juna awaj e kuk'il ri ketijik yey kukamisaj, wa' tob' ne juna tz'ikin; ek'u ri ku'an che e karoye'ej na kach'uruw b'i ronoje ri kik' che, tek'uchiri' kuch'uq uwi ri kik' ruk' ulew. ¹⁴ Ma e konoje ri k'o kik'aslemal che ruwachulew, e ri kik' ri kaya'w kik'aslem. Ruma k'u la', lik nub'i'im chi che ri tinamit Israel: “Lik mitij ri kik' k'o che ri kiti'jil taq ri k'o kik'aslemal che ruwachulew, ma e konoje wa', e ri kik' ri kaya'w kik'aslem” yey china k'u ri katijow re ri kik' k'o che ri kiti'jil wa', ri' asu kesax b'i chupa rutinamit.

¹⁵ Tob' china chi tikawex, we e kuk'il raj Israel o ri na e ta aj Israel; yey xutij k'u ruti'jil juna

^s16:30 Kil ri kub'i'ij pa Lv. 23.26-32; Num. 29.7-11

^t17:7 Wa' e jun kojjob'al k'o kuk' ri tinamit, ma kakib'i'ij e k'o jujun itzel uxlab'ixel e jeqel chupa ri luwar katz'intz'otik e jela' ketzu'nik pacha' ri chikop yey e k'o k'u ri' ri kakiya kiqasa'n chikiwach wa'.

^u17:10 E wa' wa kub'i'ij wara na utz taj ka'anik, ub'i'im chi lo ri Dios pa Gn. 9.4

^v17:11 Puwi wa' kil ri kub'i'ij pa Hebreos 9.22

awaj kaminaq o raqim kan upa ruma juna awaj b'i'q'onel, ri' chirajawaxik che kuch'aj ruq'uu' yey katinik; ek'u ri' la jun q'ij kakanajik na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'ij, yey k'atek'uchiri' utz chik kaqib' chinuwach. ¹⁶No'j we na kuch'aj ta ruq'uu' yey na katin ta nenare', ri' kareqelej ri mak ruma wa'» xcha'.

Levítico 18

Ri na ub'e taj ku'an ri tikawex ruk' ri rulewal

¹E ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey xub'i'ij che: ²«Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij wa' chike: e Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix. ³Lik mi'an k'u iwe'ix jela' pacha' taq ri kaki'an raj Egipto, ri luwar pa xixjeqi' wi ri petinaq loq. Mi'an ne iwe'ix jela' pacha' ri kaki'an raj Canaán, wa' e ri luwar pa kixink'am wub'i; lik k'ut mi'an iwe janipa taq ri kib'ano'n rike. ⁴Lik e chi'ana taq ri nutaqanik tiki'naq kanoq, kixb'in k'u ri' e chirij ri kub'i'ij wa', ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix. ⁵E Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ, ruma k'u ri' lik e chitijoj iwib' che janipa ri nutaqanik tiki'naq kanoq, ma e ri tikawex lik kutaqej u'anik, ri' k'o uk'aslemal ruma taq wa'.

⁶Ri'in In ri IWAJAWAL JEHOVÁ, ruma ri' lik makotz'i' k'ana junoq ruk' juna tikawex k'o chux che. E pacha' taq wa': ⁷Lik mak'aq b'i uwa uq'ij raqaw ruma katkotz'i' ruk' rachu; ma rire e achu yey ruma ri' lik na ub'e taj katkotz'i' ruk'.

⁸Lik matkotz'i' ruk' rixoq uk'amom raqaw; ma ri' e kak'aq b'i uwa uq'ij raqaw.

⁹Lik matkotz'i' ruk' rawanab', tob' ne e awanab' xa chirij raqaw o xa chirij rachu; tob' ne junam ja ix alaxinaq wi ruk' o petinaq che juna chik ja.

¹⁰Lik matkotz'i' ruk' rumi'al rak'ajol, o ruk' ri ralit rami'al; ma ri' e amam yey ruma wa' e kak'aq b'i uwa aq'ij ri'at chawib'il awib'.

¹¹Lik matkotz'i' ruk' rumi'al raqaw chirij ruka'm achu, ma wa' che raqaw upeteb'em wi yey ri' awanab'.

¹²Lik matkotz'i' ruk' ri ranab' raqaw, ma wa' junam ri kikik'el ruk' raqaw yey ri' atiy.

¹³Lik matkotz'i' ruk' ri ratz o ruchaq' rachu, ma wa' junam ri kikik'el ruk' rachu.

¹⁴Lik matkotz'i' ruk' ri rixoqil rawikan, ma ri' rixoq atiy yey ruma wa' e kak'aq b'i uwa uq'ij rawikan.

¹⁵Lik matkotz'i' ruk' rawalib', ma wa' e rixoqil rak'ajol.

¹⁶Lik matkotz'i' ruk' ri rixoqil rachaq' o rawatz, ma we ka'an wa' e kak'aq b'i uwa uq'ij rachaq' o rawatz.

¹⁷Lik matkotz'i' ruk' juna ixoq yey ruk' ri ralit, yey jenela' matkotz'i' ne ruk' rumi'al ri ralab' o ri ralit junoq chike ri ralit wa' wi'xoq, ma ri' k'o chux chikiwach yey we ka'an wa', ri' lik na utz ta k'ana uwach.

¹⁸Lik matk'uli' ruk' ruchaq' o ri ratz rawixoqil yey matkotz'i' ne ruk' e la' k'a k'as rawixoqil, ma ri' kakoj retzelal k'u'x chikiwach kichaq' kib'.

¹⁹Lik matkotz'i' ruk' juna ixoq echiri' k'o che ruyab'il re upa iik'.

²⁰Jenela' lik matkotz'i' ruk' ri rixoqil juna chik achi, cha' jela' na kach'ulaj ta awib' ruma wa' wi'xoq.

²¹Lik ne maya junoq chike rak'ajol re kaprox chwach ri tyox Moloc;^w ma we e xa'an ri' e kak'aq b'i uwa uq'ij ri nub'i' Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

²²Lik ne matkotz'i' ruk' juna awach achi, ka'an che pacha' at kotz'ol ruk' juna ixoq, ma wa' lik kuxa'ij nuk'u'x Ri'in.^x

²³Lik matok ruk' juna awaj yey ka'an che pacha' katok ruk' juna ixoq, ma wa' lik na utz ta k'ana uwach chinuwach Ri'in. Yey e juna ixoq, muya ne rib' chwa juna awaj cha' kok ruk', ma we ku'an wa', ri' lik na utz ta k'ana uwach chinuwach Ri'in.

²⁴Lik k'u ri' mi'an iwe ri'ix taq wa' wa ch'ulilaj b'ano'n, ma e taq wa' ri eyojotajinaq wi ri tikawex kenuwesaj b'i chiwach ri'ix. ²⁵Yey ruma ne wa' e lik xyojotaj ruwu'lew re Canaán, jek'ula' Ri'in keb'enuya pa k'ax taq ri tikawex e jeqel chwach yey ruma ri' e ruwu'lew pacha' keb'uxab'ej b'i echiri' Ri'in keb'enuwesaj b'i chiri'. ²⁶Lik k'u ri' chitijoj iwib' che janipa ri nutaqanik tiki'naq kanoq, yey lik k'ut mi'an iwe janipa taq wa kuxa'ij nuk'u'x Ri'in; tob' ne e ri ix aj Israel o e ri na e ta aj Israel e jeqel chixo'lib'al.

²⁷Ma e ronoje taq wa' lik kuxa'ij nuk'u'x Ri'in, yey e lik xkitaqej u'anik wa' ri xejeqi' nab'e chiwach ri'ix chupa wa luwar, yey jela' e lik xkiyoj ruwa taq ulew. ²⁸Mik'ulumaj k'u iwe ri', e

^w18:21 Wa' e jun b'ano'n kaki'an raj Fenicia, kakiporoj ri raltaq ko ak'alab' k'ak' eb'alaxinaq chwach taq ri kityox.

^x18:22 Kil ri kub'i'ij pa Lv. 20.3; Ro. 1.26-27; 1 Co. 6.9-10

pacha' kixumach'aj lo ruwa taq ulew ruma xiyoj ruk' ri lik na utz ta uwach; e pacha' ri xkik'ulumaj ri tikawex ri xejeqi' nab'e chiwach ri'ix chwach taq wa' wu'lew pa wa kixink'am wub'i. ²⁹ Yey china k'u ri ka'anaw junok che taq wa lik kuxa'ij nuk'u'x Ri'in, ri' asu kesax b'i chikixo'l ri tinamit. ³⁰ Lik k'u ri' chitaqej u'anik janipa taq ri nutaqanik Ri'in yey lik mitijoj iwib' che taq wa' wa kib'ano'n ri winaq xejeqi' nab'e chiwach ri'ix che taq wa' wu'lew, jek'ula' na kich'ulaj ta iwib' ri'ix jela' pacha' ri xki'an rike, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix» xcha'.

Levítico 19

Ri sik'ib'al ku'an ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri chomilaj b'inik

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey xub'i'ij che: ² «Chatch'a't kuk' konoje ri tinamit Israel yey chab'i'ij chike: Lik e chichomaj rik'aslemal ri'ix, ma Ri'in lik loq'olaj uwach nuq'ij,^y ri In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix. ³ E la' chijujunal ri'ix, k'ola xi'in ib' iwuk' chwach richu yey chwach riqaw. Lik chichajij taq ri sábado,^z ri q'ij we Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

⁴ Lik ne mi'an ri kixtzelej che kiter nab'exik taq ri tyox, yey meb'i'an ne i-dios ch'ich' pa q'aaq' yijib'am wi, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

⁵ Echiri' kiq'atisaj juna qasa'n re utzil k'oleem chinuwach, chi'ana chi jusuk' cha' jela' Ri'in kank'ul chi utz. ⁶ Cha' utz ka'an wa', e u'anik wa' kaya chinuwach Ri'in: E rawaj kaq'atisax chinuwach, asu katiji' chupa la q'ij echiri' kaq'atisaxik o chuka'm q'ij; yey ek'u ri kakanaj kan pa rurox q'ij asu kaporox pa q'aaq'. ⁷ No'j we katiji' wa' k'a purox q'ij, ri' na junta chi ke'elawi ma na e ta xu'an janipa ri b'i'talik yey jela' Ri'in na kank'ul ta chik. ⁸ Yey ek'u ri katijow re, kape ri tojob'al re rumak puwi', ma e xuk'aq b'i uq'ij ri loq'olaj uwach chinuwach Ri'in. Ek'u wa' wa tikawex asu kesax b'i chikixo'l rutinamit.

E taq ri utz ka'an chike ri jujun chik

⁹ Echiri' ka'an ri molonik, ma'an ri lik na'l katmolon k'a che ruchi' rawulew, yey mate'ek ne tanchi che umolik ri kanajinaq kanoq. ¹⁰ Ma'an ne ri lik na'l kamol taq ri jiq'ob'al che ri tiko'n re uva yey ma'an ne ri kamol taq ri jiq'ob'al che ruq'ab' tzaqinaq, chaya'a kan pach'o'l ke ri nib'a'ib'^a yey ke ri e aj naj e k'o chupa ri tinamit, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

¹¹ Lik mi'an eleq', mi'an raq'ub'al yey mi'an ne ri kisok iwib' chiwach.

¹² Lik mak'o mijikib'a' uwach xa ruk' sokoso'nik chupa ri nub'i', ma we ki'an wa' e kik'aq b'i uwa uq'ij ri nub'i' Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹³ Lik miya pa k'axlaj chak riwatz-ichaq' yey mi'an ne eleq' che.

Lik mi'an ne ri kixkanaj ruk' rurajil rajchak kachakun iwuk' yey k'a chuka'm q'ij kiya che.

¹⁴ Lik mib'i'ij ch'a'teem itzel uwach chirij juna t'o'k, yey mikoj ne latz'anel chupa rub'e juna potz'; e ri chi'ana' e lik k'ola xi'in ib' iwuk' chinuwach Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁵ We ix aj q'atal tzij, lik mi'an ri na jusuk' taj echiri' kiq'at tzij puwi' junok, mi'an ne ri xa e kiwaj kixel utz chikiwach ri nib'a'ib' o xa e kiwaj kixel utz chikiwach ri b'eyomab'; e chi'ana ri lik jusuk' chike riwatz-ichaq' echiri' kiq'at tzij pakiwi'.

¹⁶ Lik mi'an ri kiyak molot chikixo'l taq ri tikawex.

Lik mi'an ne ri ix jun kixpichab' che rukamik riwatz-ichaq', ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁷ Lik mitik oyowal piwanima' chirij riwatz-ichaq'. Ri lik ub'e e kich'ab'ej upa riwatz-ichaq', chi'ana wa' ma jela' na kixpichab' ta ruk' rumak.

¹⁸ Lik mi'an uk'axel ri na utz taj kaki'an riwatz-ichaq' chiwe yey mik'ol ne oyowal chikij, ma ri jusuk' ki'ano e k'ax cheb'ina'a riwatz-ichaq' jela' pacha' k'ax kina' iwib' ri'ix, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

^y19:2 Ri tinamit Israel xecha' ruma ri Dios, ri Jun lik Loq'olaj uwach uq'ij, kil (Isaías 6:3). Ruma wa' ri Dios kub'i'ij chike chirajawaxik e lik junwi ri kib'inik chikiwa taq konoje ri jujun chik tinamit, (cf. Ex 19.6; Lv 11.44-45)

^z19:3 Ri ch'a'teem pa hebreo *Shabat*, yey pa kaxtila e *Sábado* ke'eloq: *K'isb'al re ri chak* o e *Jun q'ij re uxlanem*. Wa' ke'eloq e jun q'ij cha'talik kaya' che ri Dios; ma e lik junwi chwa ri jujun chik q'ij.

^a19:10 E wa' ri xto'taj wi ri Rut, (Rut 2).

Jujun chik taqanik katz'onox che ri chomilaj b'inik

¹⁹ E lik chitajej u'anik janipa taq ri nutaqanik tiki'naq kanoq.

Lik meb'ijunimaj rawaj kuk' jujun chik awaj we na kuk'il ta kib', xa e cha' kak'oji' kal. Mitik riwulew ruk' uk'iyal uwach taq ija'.

Lik mikoj ne juna iq'uu' we ru'anik kemom e ruk' uk'iyal uwach chij.

²⁰ We juna achi kakotz'i' ruk' juna ixoq ajchak loq'otalik yey ek'u wa' unimam chik kak'uli' ruk' juna achi, no'j k'amaja' tojotal che ri rajaw yey k'amaja' ne elinaq puq'ab' ri rajaw; kikab'ichal k'u ri' keya' pa k'ax, no'j na kaq'at ta tzij re kamik pakiwi' ma e rixoq k'a k'o puq'ab' ri rajaw. ²¹ Ek'u ri' rachi, kuq'atisaj chinuwach Ri'in jun b'exex ma', re ruqasa'n re ri mak reqelem, yey ku'an wa' che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'.

²² Ruk' k'u ri b'exex ma' re kakamisax puk'axel ri mak eqelem, e raj q'atisan qasa'n kach'aw chinuwach Ri'in ruma rumak wa jun achi; yey jela' kankuy umak che ri xu'ano.

²³ Ek'uchiri' kixok ri'ix chupa ri luwar pa kixjeqi' wi yey kitik k'u ronoje uk'iyal uwach taq che' kuya ujq'ob'alil, yey lik k'u ri' na ub'e taj kiwuxu o kitij ri nab'e uwach taq wa' wa che'; oxib' (3) junab' k'ut jela' ki'ano, na kitij ta k'ana rujq'ob'alil wa'. ²⁴ Yey che k'u rukaj junab', ronoje rujq'ob'alil wa' kaya' panuq'ab' Ri'in pacha' jun qasa'n re yakb'al nuq'ij. ²⁵ No'j che k'u ruro' (5°) junab' utz chik kitij rujq'ob'alil taq wa' wa che'. Jek'ula' ri', kak'iyar uwach rujq'ob'alil kuya chiwe, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

²⁶ Lik mitij ri ti'ij we e la' k'a k'o kik' che.

Lik mi'an ri kitijoj iwib' che cha' kina'ij ri k'amaja' ku'ana' o ri kixu'an aj q'ijab'.

²⁷ Lik miq'at rutza'm ri patiiy re riwi' yey miq'at ne rutza'm riwismachi'.

²⁸ Lik mijasij ruk' nawaxo riti'jil xa ruma ri b'iis chike ri ekaminaq, yey mikoj ne k'axwach che ri-cuerpo, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

²⁹ Lik mak'aq b'i uwa uq'ij rami'al ruma kataq che karetz'ab'ej uwa uq'ij kuk' achijab', ma ri' e lik kayojtaj ri tinamit yey kanoj che ri lik na utz ta uwach.

Jujun chik pixab'anik chirajawaxik ka'anik

³⁰ Lik chichajij taq ri sábadu, ri q'ij we Ri'in yey lik k'ola xi'in ib' iwuk' che ri Tabernáculo pa kayak wi nuq'ij, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

³¹ Lik meb'itzukuj ri kekich'ab'ej ri uxlab'ixel ke ri ekaminaq chik yey meb'itzukuj ne ri e aj q'ijab', ma we e ki'an ri', na utz taj kixqib' chinuwach Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

³² Echiri' at k'o chikiwach ri nimaq winaq, chat-tak'aloq yey lik chaloq'oj kiq'ij rike. Lik k'ola xi'in ib' awuk' chinuwach Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

³³ Echiri' k'o juna aj naj kajeqi' chixo'l chupa ri tinamit, mi'an ri kiya pa k'ax. ³⁴ Ri ki'an che juna aj naj k'o chixo'lib'al e k'ax kina'o jela' pacha' k'ax kina' iwib' ri'ix; ma jenela' xik'ulumaj ri'ix echiri' xixe'jeqela chupa ri tinamit Egipto, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

³⁵ Lik mi'an ri na ub'e taj ruk' taq ri pajanik ki'ano, e pacha' ri pajanik ka'an che taq rulew, ri pajanik ka'an ruk' lipro yey ri pajanik e chirij ri kok chupa juna k'olib'al, e lik jusuk' chi'ana che upajik. ³⁶ Chirajawaxik lik tz'aaqat chi'ana che ri lipro, lik tz'aaqat chi'ana che ri k'olib'al re pajb'al kichapab'ej. Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix; ri xesan lo iwe chupa ri tinamit Egipto.

³⁷ Lik k'u ri' chitajej ronoje ri nutaqanik tiki'naq kanoq, lik chitijoj iwib' che, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ» xcha'.

Levítico 20

Taq ri k'axk'ob'ik kape ruma ri kapalajix tzij

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ² «Kab'i'ij ne wa' chike taq ri tinamit Israel: E juna achi, xa tob' chinoq chike ri tinamit Israel o junoq chike ri na e ta aj Israel ejeqel pa ri tinamit, yey kukamisaj k'u junoq chike ruk'ajol chwach ri tyox Moloc, ri' wa' wa'chi jikil uwach kakamik: e taq ri tikawex re ri tinamit kaki'an pab'aj yey jela' kakikamisaj. ³ Ek'u Ri'in kanyak wib' chirij wa' wa'chi, asu kanwesaj ne b'i chupa rutinamit, ruma xuch'ulaj ri Wocho yey xuk'aq b'i uq'ij ri loq'olaj nub'i' echiri' xukamisaj chwach ri Moloc, jun chike ruk'ajol. ⁴ Yey we ri tikawex re ri tinamit kaki'an pacha' na xkil taj janipa wa xu'an wa'chi yey na kakikamisaj ta k'u ri' ruma xukamisaj jun chike

ruk'ajol chwach ri Moloc, ⁵ri' In ne ri kinyakataj chirij wa'chi yey chikij ri ralk'o'al yey kanwesaj k'u b'i chikixo'l rutinamit, junam kuk' konoje ri xki'an jela' pacha' rire, ma e xretz'ab'ej uwa uq'iij ruk' ri Moloc.

⁶E juna tikawex keb'utzukuj ri kekich'ab'ej ri uxlab'ixel ke ri ekaminaq chik yey keb'utzukuj raj q'ijab', ri' wa' wa' tikawex e lik karetz'ab'ej uwa uq'iij^b chinuwach Ri'in ruma katerej chikij taq wa'; ruma k'u ri' kank'ut ri woyowal chirij yey kanwesaj ne b'i chikixo'l rutinamit.

⁷Jek'ula' chiya'a iwib' panuq'ab' Ri'in yey lik chichomaj rik'aslemal; ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix. ⁸Lik k'u ri' e chitajej ri nutaqanik tiki'naq kanoq yey lik chitijoj iwib' che, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri ka'anaw chiwe cha' ku'an loq'olaj iwach.

⁹E junoq tzel kach'a't chirij ruqaw o ruchu, ri' kaq'at tzij re kamik puwi rire; ruma e tzel xch'a't chirij ruqaw yey ruchu, ri' e ne rire kutzukuj rukamik chirib'il rib'.

¹⁰Echiri' juna achi kamakun chirij ruk'ulanikil, ruma kakotz'i' ruk' ri rixoqil ri ratz-uchaq'; ri' wa' wa'chi junam ruk' rixoq, jikil uwach ri q'atb'al tzij re kamik pakiwi' rike.

¹¹E juna achi kakotz'i' ruk' ri rixoq uk'amom ruqaw, ri' e kuk'aq b'i uwa uq'iij ruqaw; yey wa'chi junam ruk' rixoq kaq'at tzij re kamik pakiwi', ri' e ne rike ketzukuw ri kikamik chikib'il kib'.

¹²We k'o junoq kakotz'i' ruk' ri ralib', ri' wi'ke junam kape ri q'atb'al tzij re kamik pakiwi'; ma ri' lik na e ta jusuk' chinuwach Ri'in yey ri' e ne rike ri ketzukuw ri kikamik chikib'il kib'.

¹³We k'o junoq kakotz'i' ruk' juna rach achi, ku'an che pacha' kotz'ol ruk' juna ixoq; ri' lik xab'ib'al uwach ri kaki'ano, junam k'u ri' kaq'at tzij re kamik pakiwi' yey ri' e ne rike ri ketzukuw ri kikamik chikib'il kib'.

¹⁴E junoq ku'an rixoqil che juna ixoq yey jenela' ku'an rixoqil che ruchu wa' wi'xoq, ri' wa' e ku'an ri lik na utz ta k'ana uwach. Ek'u ri' wa'chi junam kuk' ri keb' ixoqib', e la' chikik'aslikil keporoxik; cha' jela' na jinta chi k'o ka'anaw re wa' wa' na utz ta k'ana uwach.

¹⁵We k'o juna achi kok ruk' juna awaj, ku'an che pacha' kok ruk' juna ixoq, ri' kaq'at tzij re kamik puwi'. Yey rawaj asu kakamisaxik.

¹⁶Yey we k'o juna ixoq kuya rib' chwa juna awaj cha' wa' kok ruk', e ri' rixoq yey rawaj junam kekamisaxik, yey ri' e ne rike ri ketzukuw ri kikamik chikib'il kib'.

¹⁷We k'o junoq kuk'am ri ranab', tob' ne ranab' xa chirij ruqaw o xa chirij ruchu yey kakotz'i' ruk', ri' lik k'ixb'al uwach yey ruma ri' kekamisax junam e la' chikiwach konoje ri tinamit; ma e ruk' ri ranab' xu'an wi wa' yey ruma ri' kareqelej ri mak.

¹⁸Yey e juna achi kakotz'i' ruk' juna ixoq echiri' k'o che ruyab'il re upa iik', ri' e karilo sa' ruk'ulumam rixoq yey rixoq e xuq'alajisaj rib' ruk' ruyab'il k'owi; kikab'ichal k'u ri' asu keb'esax b'i chuxo'l ri kitanamit.

¹⁹Lik matkotz'i' ruk' ratiy, tob' ne e ruhaq' rachu o e ri ranab' raqaw, ma we ka'an wa', ri' kak'aq b'i uwa uq'iij ri k'o chux chawe yey junam k'u ri' kiweqelej ri mak.

²⁰E junoq kakotz'i' ruk' ri rixoqil ri rikan, ri' e kuk'aq b'i uwa uq'iij ri rikan, yey junam kakeqelej ri mak, kikab'ichal k'u ri' kekamik e la' na jinta kan kalk'o'al.

²¹E junoq kakotz'i' ruk' ri rixoqil ruhaq' o ri ratz, ri' e kuk'aq b'i uwa uq'iij ruhaq' o ri ratz, yey wa' lik xab'ib'al uwach yey ruma ri', kikab'ichal e la' na kek'o'ji' ta kalk'o'al.

²²Lik k'u ri' chitijoj iwib' che ronoje ri nutaqanik tiki'naq kanoq, lik chixok iil che ki'ano, cha' na kixumach'aj ta lo ruwa taq ulew pa ri kixink'am wub'i re kixjeqi' chila'. ²³Lik mi'an iwe janipa taq ri kib'ano'n ri winaq, wa' e taq ri kenuwoqotaj b'i chiwach chupa ri luwar pa ri kixink'am wub'i; ma e rike lik xkitijoj kib' che taq wa' yey lik xuxa'ij nuk'u'x Ri'in. ²⁴Yey chiwe k'u ri'ix nub'i'im: “E ri'ix kixu'an rajaw ri kulew wa' wa' tikawex yey ek'u Ri'in kanya piq'ab' cha' ku'an iwe'ix, ek'u ulew ri' wa' leche yey uwa'al kab' uwach ma lik k'o katijik”. Yey In ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix, In ri xinchaw lo iwe chikixo'l taq ri tinamit.

²⁵Ruma k'u la', chirajawaxik kiweta'maj pachike taq rawaj utz ketijik, pachike ri na utz taj ketijik yey pachike rawaj k'o kixik' utz ketijik yey ri na utz taj ketijik. Lik mu'ana ri na utz taj kixqib' chinuwach Ri'in, xa kuma taq wa'waj yey taq ri tz'ikin yey rawaj kejukuk che taq ruwa ulew; ma wa' e taq rawaj nuq'alajisam kiwach na utz taj

^b20:6 E wa jun b'ano'n e ruk'il echiri' kayak kiq'iij taq ri tyox, yey echiri' ka'an wa' chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, wa' e junam ruk' pacha' rixoqib' kaketz'ab'ej uwa kiq'iij kuk' achijab', lik k'u xab'ib'al uwach ri' chwach Rire.

ketijik. ²⁶ Lik k'u ri' chichomaj rik'aslemal ri'ix, ma e Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ, lik loq'olaj uwach nuq'iij; yey ix nucha'om lo chikixo'l taq ri tinamit cha' jela' kixu'an we'in.

²⁷ Ek'u rachijab' o rixoqib' kekich'ab'ej ri uxlab'ixel ke ri ekaminaq chik o kakiya kib' che ri q'ijonik, ri' kekamisax pab'aj yey ri' e ne rike ri ketzukuw ri kikamik chikib'il kib'» xcha'.

Levítico 21

Ruchomal ri kik'aslemal raj q'atiskan qasa'n

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: «Chatch'a't kuk' taq raj q'atiskan qasa'n, wa' e taq ruk'ajol ri Aarón, chab'i'ij chike: Lik meqib' chinuwach Ri'in^c we kakichap ru-cuerpo juna tikawex kakamik k'o chux chike. ²No'j we ri xkamik e ruchu, e ruqaw, e ruk'ajol o juna ratz o juna uchaq', ³o we e ri ranab' q'apoj ali na k'ulan taj yey ruk' ruxib'al jeqel wi; ri' tob' keb'uchap wa', utz kaqib' chinuwach Ri'in. ⁴No'j e raj q'atiskan qasa'n, lik maqib' chinuwach Ri'in we kuchap ru-cuerpo junoq kaminaq k'o chux che xa ruma ruk'ulel.

⁵ Lik miq'at rutza'm ri patiiy re riwi' yey miq'at ne rutza'm riwismachi' yey mijasij ne ruk' nawaxo riti'jil, xa ruma ib'is chike ri ekaminaq.

⁶ Chirajawaxik chiwe kichomaj rik'aslemal chinuwach Ri'in, yey lik mik'aq b'i uwach nuq'iij; ma e ri'ix ri kixq'atiskan taq ri qasa'n porotalik chinuwach yey e wa'im wa' kaya'i' chinuwach Ri'in; ruma k'u ri' lik chirajawaxik kichomaj rik'aslemal.

⁷ E juna aj q'atiskan qasa'n, lik mak'uli' ruk' juna ixoq k'aqital b'i uq'iij ruma retz'ab'em uwa uq'iij kuk' achijab', o k'o junoq kotz'i'naq ruk' rixoq tob' e la' na karaj taj o junoq jachom kan ruma ri rachijil; ma e raj q'atiskan qasa'n lik ya'tal panuq'ab' Ri'in. ⁸ Ruma k'u la' lik chiwila' cha' e raj q'atiskan qasa'n e kuchomaj ruk'aslemal, ma e rire ri kaq'atiskan ri wa'im kaya'i' chinuwach Ri'in. Lik k'u ri' chirajawaxik che kuchomaj ruk'aslemal ma Ri'in lik Loq'olaj uwach nuq'iij yey In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, In ri kan'an chiwe cha' ku'an loq'olaj iwach ri'ix.

⁹ E rumi'al raj q'atiskan qasa'n, lik maqib' chinuwach Ri'in we e la' xujeq karetz'ab'ej uwa uq'iij kuk' taq achijab', yey ri' kuk'aq ne b'i uwa

uq'iij ri chomilaj ub'inik ruqaw; ek'u ri' rali lik taqal che kaporox pa q'aaq'.

¹⁰ E ri ajwach ke raj q'atiskan qasa'n, chikixo'l ri eratz-uchaq' e rire ri ya'tal che kukoj ri k'ul ya'tal panuq'ab' Ri'in, yey e rire ri kojotal raceite puwi rujolom, wa' e raceite kakoj puwi taq ri kaya' panuq'ab' Ri'in. Ek'u ri' rire lik na taqal ta che kukiyej ruwi' yey na utz tane kurich'ij taq ruq'uu' ruma kuk'ut rub'iis re rukamik junoq k'o chux che, ¹¹ lik na utz tane kok pa juna luwar pa k'owi juna kaminaq; tob' ne e ruqaw o e ruchu, ma we e xu'an ri', na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. ¹² Lik na utz ta nenare' we ri ajwach ke raj q'atiskan qasa'n, ruma juna kaminaq kel lo chupa ri Wocho, ma ri' e kuk'aq b'i uwa uq'iij wa', ma puwi rire kojotal raceite, ri kakoj puwi taq ri kaya'i' panuq'ab' Ri'in. E Ri'in In ri IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

¹³ E rali kak'uli' ruk' ri ajwach ke raj q'atiskan qasa'n, chirajawaxik e junoq k'o che ri chomilaj uq'apojil. ¹⁴ Lik na utz taj kak'uli' ruk' juna ixoq malka'n o juna ixoq jachom kanoq; o k'o junoq kotz'i'naq ruk' rixoq e la' tob' na karaj taj o juna ixoq retz'ab'em uwa uq'iij kuk' achijab'. Lik chirajawaxik k'u ri', kak'uli' ruk' juna ali k'o che ri chomilaj uq'apojil, yey wa' e kuk'il rutinamit. ¹⁵ Cha' jela' na kuk'aq tub'i kiq'iij ri ralk'o'al ketajin lo chirij chikixo'l rutinamit, ma Ri'in In ri KAJAWAL JEHOVÁ ke rike, In ri kan'an chike cha' ku'an loq'olaj kiwach rajwach ke raj q'atiskan qasa'n» xcha'.

Ri na ub'e taj che juna aj q'atiskan qasa'n

¹⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ¹⁷ «Chatch'a't ruk' ri Aarón yey chab'i'ij che: E chwi wo'ora yey wa ke'ek chiqawach apanoq, na jinta junoq chike rawalk'o'al ketajin lo chawij e chirij taq ri kilema'j, taqal chike keqib' chinuwach re kakiq'atisaj ri qasa'n re wa'im chinuwach Ri'in, we na tz'aqat ta raqan uq'ab' ru-cuerpo. ¹⁸ Na jinta k'u juna achi ri' na tz'aqat ta raqan uq'ab' ru-cuerpo taqal che kaqib' chinuwach re kuq'atisaj juna qasa'n: we potz', o jetz', o jeech' rupalaj, o na jusuk' ta ri raqan o ruq'ab', ¹⁹ o we uq'ajom ri raqan o ruq'ab', ²⁰ o k'uuyuk'ik ri riij, o t'u's, o sutz' upa ruwach, o waqawa'x riij, o pacha' k'atinaq riij o we ch'unu'n taq rulob' che ri

^c21:1 Ri karaj ri Dios e konoje ri keqib' chwach e lik choom ri kik'aslemal, ma Rire lik Loq'olaj uwach Uq'iij yey kutz'onoj k'u ri' chike ri kakiq'atisaj qasa'n chwach, cha' kakichajij kib' che taq wa'.

rulewal. ²¹ Na jinta k'u juna ralk'o'al ri' ri Aarón chike ri ketajin lo chirij, k'o juna wa' wa k'ax che yey kaqib' k'ut re kuq'atisaj ri qasa'n porotalik chinuwach. Ma ri' na tz'aqat ta raqan uq'ab' ru-cuerpo, yey ruma wa' na taqal ta che kuq'atisaj ri qasa'n re wa'im chinuwach Ri'in. ²² Na ruk' ta k'u ri' e taq ri k'o juna wa' wa k'ax chike, utz kakitij ke ri qasa'n k'o chinuwach Ri'in, ronoje taq ri katijik loq'olaj uwach, tob' wa' lik loq'olaj uwach, utz k'u ri' kakitijo. ²³ No'j ruma ri na tz'aqat ta raqan uq'ab', lik na utz taj kok pa k'owi lo ri cortina k'a pa ja^d yey na utz tane kaqib' pa k'owi raltar, yey ku'an wa' cha' e na kuk'aq tub'i uwa uq'iij ri Wocho, ma Ri'in In ri IWAJAWAL JEHOVÁ, In ri kan'an chike cha' ku'an loq'olaj kiwach raj q'atisan qasa'n^e chinuwach Ri'in» xcha ri DIOS che ri Moisés.

²⁴ Jela' ri xub'i'ij ri Moisés che ri Aarón yey chike taq ruk'ajol yey chike konoje ri tinamit Israel.

Levítico 22

Ruchomal taq ri qasa'n kaya' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ² «Chab'i'ij che ri Aarón yey chike taq ruk'ajol, e lik chirajawaxik kakichajij chi utz taq ri loq'olaj qasa'n kakiq'atisaj ri tinamit chinuwach, cha' jela' na kakik'aq tub'i uq'iij ri loq'olaj nub'i', ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

³ Chab'i'ij chike, e konoje ri kalk'o'al ketajin lo chikij, e chirij taq ri kilema'j, we k'o junoq chike wa', na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in yey kuq'atisaj ri loq'olaj qasa'n kakiya ri tinamit pa nuq'ab', ri' asu kesax b'i chinuwach Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

⁴ E junoq chike taq ri e ralk'o'al ri Aarón kel lo yab'il chwi ruti'jil o kujeq kak'ajaw puj che ri rulewal, ri' na utz taj kutij taq ri lik loq'olaj uq'iij ya'tal panuq'ab' Ri'in, ma chirajawaxik che kuchomaj na rib'.

E juna aj q'atisan qasa'n we e la' k'o kuchina'aj ruk' ruq'ab' yey ek'u ri' wa' uchina'am ru-cuerpo junoq kaminaq chik, o kuchap ruk' ruq'ab' ri kaq'ejelaj lo ruya'ul re uxu'manik che ri rulewal, ⁵ o kuchap junoq uchapom juna awaj, e kuk'il

ri kapoq' kiwach chikik'iyal yey wa' e ri na utz taj ketijik o kuchina'aj junoq, xa tob' sa' ruma kanajinaq kanoq na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in; ⁶ ek'u ri' wa' tikawex kachina'an taq wa', na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in la' la jun q'iij, k'a che ri tzaqib'al q'iij yey chirajawaxik nab'e na katinik, cha' utz kutij janipa ri qasa'n ya'tal panuq'ab' Ri'in. ⁷ Echiri' katzaq b'i ri q'iij, k'a ek'uchiri' utz kaqib' chinuwach Ri'in yey k'a ek'u ri' utz kutij janipa ri qasa'n ya'tal panuq'ab' Ri'in, ma e uwa'im wa' re kutijo. ⁸ E juna aj q'atisan qasa'n, na utz taj kutij ti'iij re awaj kaminaq utukel o kamisam kan kuma awaj e b'iq'onel, ma ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

⁹ Chab'i'ij k'u ri' chike raj q'atisan qasa'n, lik kitijoj kib' che taq ri nutzij, cha' na kakik'ul ta ri taqal che wa' wa mak we xkik'aq b'i uq'iij wa nutzij yey ruma k'u ri' kekamik. In ri IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix, In ri kan'an chike cha' ku'an loq'olaj kiwach.

¹⁰ Lik na ub'e taj we k'o junoq, na e ta kuk'il ri pamilia ke raj q'atisan qasa'n, kutij re janipa taq ri loq'olaj qasa'n.^f E pacha' ri b'inel k'o ruk' o ri rajchak k'o pa rocho, lik na taqal ta chike kakitij wa'. ¹¹ No'j we raj q'atisan qasa'n uloq'om chwa pwaq ri rajchak, ri' wa jun ajchak utz kutij ri loq'olaj qasa'n; jenela' ri rajchak alaxinaq parocho, utz kutij re ri qasa'n. ¹² E rumi'al raj q'atisan qasa'n, na utz taj kutij re wa loq'olaj qasa'n, we xk'uli' ruk' juna achi na e ta kuk'il raj q'atisan qasa'n. ¹³ No'j we rumi'al raj q'atisan qasa'n kakanajik malka'n o jachom kan ruma ri rachijil yey na e jinta kan ralk'o'al yey katzelej k'u chirocho ruqaw e ri' utukel tanchik; ri' utz kawa' tanchi ruk' ruqaw jela' pacha' ri petinaq loq. No'j lik na ub'e taj we xa tob' chinoq, e la' na jinta chux che raj q'atisan qasa'n katijow janipa taq ri loq'olaj qasa'n.

¹⁴ We k'o k'u junoq chike taq wa', na kape ta che kutij wa loq'olaj qasa'n, ri' chirajawaxik kutoj che raj q'atisan qasa'n, e chirij janipa ri xutijo yey k'a k'o ne jun uro' (5^a) parte che wa qasa'n kuya puwi'. ¹⁵ Ek'u ri' raj q'atisan qasa'n lik makik'aq b'i uwa uq'ij, janipa ri loq'olaj qasa'n kakiya ri tinamit chinuwach Ri'in. ¹⁶ Ma we kakiya luwar xa tob' china katijow wa qasa'n, ri'

^d21:23 Chupa wa jun luwar xew utz kok ri ajwach ke raj q'atisan qasa'n, e uwari'che xepixab'ax puwi wa'.

^e21:23 Wa' e raj q'atisan qasa'n q'ejom aceite chwi ujolom

^f22:10 K'o jun xutij re wa' wa loq'olaj qasa'n. Puwi wa' kil ri kub'i'ij pa 1 Sm. 21.1-9; Mt. 12.3-4

e kaki'an che wa' tikawex cha' kareqelej ri mak yey chirajawaxik kutoj che raj q'atisan qasa'n e chirij janipa ri xutijo yey k'a k'o ne jun uro' (5ª) parte che wa qasa'n kuya puwi', ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, In ri kan'an chike cha' ku'an loq'olaj kiwach raj q'atisan qasa'n» xcha'.

Ri qasa'n kuk'ul uk'u'x yey ri na kuk'ul ta uk'u'x ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹⁷ Jenela', ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ¹⁸ «Chatch'a't ruk' ri Aarón yey junam kuk' taq ruk'ajol, chab'i'ij wa' chike: We k'o junoq chike ri tinamit aj Israel o junoq chike ri na aj ta Israel jeqel chupa ri tinamit yey kuya ruqasa'n re kaporoxik chinuwach Ri'in, ruma ku'an ri uya'om uchi' che ku'ano o juna chik qasa'n kalax pa ranima' kuya'o; ¹⁹ cha' kank'ul k'u ri' Ri'in, chirajawaxik che kuk'am lo juna awaj ma'; tob' juna toro, juna b'exex o juna kaprux. ²⁰ Xew k'u ri' ma chirajawaxik e juna awaj lik choom uwach, ma we na jetala' u'anom; ri' na kank'ul ta Ri'in.

²¹ Jenela', echiri' k'o junoq kuq'atisaj juna qasa'n, re utzil k'oleem re ku'an ri uya'om uchi' che ku'ano,⁸ o e juna qasa'n kalax pa ranima' ri tikawex; lik chirajawaxik ri' e juna b'aka o juna b'exex lik choom uwach, cha' jela' lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in. ²² Lik maq'atisaj juna qasa'n chinuwach Ri'in re juna awaj potz', o q'ajinaq raqan o t'um raqan o waqawa'x riij o wa'lijinaq ruti'jil; maya ne junoq chike wa' re qasa'n kaporox chinuwach puwi' raltar. ²³ Echiri' kaq'atisaj juna aqasa'n chinuwach lik kalax pawanima' kaya'o, utz kaya juna toro o juna b'exex ma' tob' k'o juna raqan más nim o más ch'uti'n, no'j na utz taj kaya'o we re ka'an ri aya'om achi' che ka'an chinuwach Ri'in. ²⁴ Lik ne miq'atisaj chinuwach Ri'in juna awaj, we rulob' che ri rulewal u'anom k'ax o ch'unu'n, o raqarob'inaq rij o q'atital b'i. Lik ne mi'an ri' wa' chupa ri tinamit. ²⁵ Lik meb'ik'ul taq rawaj we jela' ki'anom, tob' ne qasa'n re junoq na aj ta Israel re kuq'atisaj chinuwach; ma ri' na kank'ul ta Ri'in, ma na tz'aqat ta uwach ru-cuerpo yey na choom ta uwach» xcha'.

²⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ²⁷ «Echiri' kalax juna meq', juna q'apoj b'exex o juna ralko kaprux, ri' kakanaj ruk' ruchu

wuqub' (7) q'iij, no'j chwi k'u ruwajxaq (8º) q'iij utz chik kaya'ik re qasa'n kaporox chinuwach Ri'in.

²⁸ Lik mitoq' uqul juna b'aka o juna b'exex junam ruk' ri ral e ri' xa pa jun q'iij.

²⁹ Echiri' kikamisaj juna awaj re tyoxib'al chinuwach Ri'in, lik chi'ana chi utz cha' jela' lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in. ³⁰ Yey wa' wa qasa'n, katiji' chupa ri q'iij echiri' xq'atisax chinuwach Ri'in, na jinta k'o kaya'i' kanoq re chuka'm q'iij, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

³¹ Lik k'u ri' chitijoj iwib' che taq ri nutaqanik yey lik e chi'ana' janipa taq ri kub'i'ij, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

³² Lik k'ut mik'aq b'i uq'ij ri loq'olaj nub'i', ma Ri'in kank'utub'ej nuwach, cha' lik kaloq'nimax nuq'iij chi jusuk' chikixo'l ri tinamit Israel, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, In ri kan'an chiwe cha' ku'an loq'olaj iwach. ³³ In ri xinesan lo iwe chupa taq ri luwar re Egipto cha' kinu'an In ri DIOS iwe ri'ix, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ» xcha'.

Levítico 23

Ruq'ijol taq ri nimaq'iij ka'anik xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ² «Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij chike: E uq'ijol wa' re taq ri loq'olaj nimaq'iij nukojom Ri'in lik e uwach re kayak nuq'ij, ruma k'u la' chupa taq wa' wa q'iij chiq'alajisaj e molob'al iwib' wa' lik loq'olaj uwach. Wa' wa nimaq'iij e taq wa'.

Ru'anik kachajix ri q'iij sábado

³ Waqib' (6) q'iij utz kixchakunik, no'j ruwuq (7º) q'iij e sábado re uxlanib'al yey na jinta juna chak ki'ano; ma e molob'al ib' wa' lik loq'olaj uwach. E jun q'iij wa' re uxlanib'al re kiyak nuq'iij Ri'in, lik chirajawaxik ki'an wa' tob' pa ix jeqel wi ri'ix.

Ri nimaq'iij re Pascua

⁴ E taq nimaq'iij wa' lik k'o uq'iij kojotal wuma Ri'in, re molob'al iwib' lik loq'olaj uwach, cha' e kiyak nuq'iij Ri'in yey ki'an wa' chujujunal junab' e chirij taq ruq'ijol: ⁵ Chupa ri kajlajuj (14) q'iij

⁸22:21 Ru'anik kaq'atisax wa' wa qasa'n e pacha' ru'anik xki'an ri e Nazareos kub'i'ij pa Num. 6.13

che ri nab'e iik',^h pa rokib'al aq'ab', e ka'ani' ri Nimaq'iij re Pascua re yakb'al nuq'iij Ri'in.

⁶ Chupa ri uwo' lajuz (15) q'iij che ri nab'e iik', e Loq'olaj Nimaq'iij echiri' katij ri Pam na jinta levadura ruk'; ka'ani' wa' re yakb'al nuq'iij Ri'in, yey wuqub' (7) q'iij k'u ri' kitij wa pam e la' na jinta levadura ruk'. ⁷ Che k'u ri' wa nab'e q'iij e jun q'iij re molob'al ib' lik loq'olaj uwach yey na jinta juna chak ki'ano pacha' ri xex ki'an wi. ⁸ Yey wuqub' (7) q'iij k'u ri', e ri qasa'n kiq'atisaj chinuwach e ri porotal puwi raltar, yey che ruwuq (7°) q'iij e molob'al iwib' lik loq'olaj uwach; yey na jinta juna chak ki'ano pacha' ri xex ki'an wi» xcha'.

Nimaq'iij re ri nab'e uwach ri cebada

⁹ Xch'a't ri QAJAWAL JEHOVÁ ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ¹⁰ «Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij chike: Echiri' ixokinaq chi chupa ri luwar kanya Ri'in chiwe, yey echiri' ki'an taq rimolonik che ri cebada; kik'am lo juyataj che wa' re raj q'atisan qasa'n, ek'u iqasa'n ri' che ri nab'e uwach rimolonik. ¹¹ Che ri jun chik q'iij, echiri' ik'owinaq chi ri q'iij sábadó, e raj q'atisan qasa'n, kuyak chinuwach Ri'in wa' wa juyataj cebada, cha' jela' kank'ul chi utz. ¹² Yey chupa la q'iij echiri' kaq'atisax wa juyataj cebada chinuwach, kikamisaj jun q'apoj b'exex k'o jun junab' che, chirajawaxik lik choom uwach, wa' e awaj re ri qasa'n kaporox chinuwach Ri'in. ¹³ Yey jenela' kik'am lo puwi riqasa'n, b'elejeb' (9) libraⁱ che ri chomilaj harina wa' yoq'otal aceite chupa, e k'u jun qasa'n ri' kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ yey ek'u ri qasa'n re kaq'ej puwi' e jun litro^j re vino. ¹⁴ Chupa wa' wa q'iij mitij pam re cebada, mitij ne cebada k'ilim o e la' churaxul, k'a e kitijo echiri' iya'om chi riqasa'n chinuwach Ri'in. Wa' e jun taqanik kakanaj kan chike taq riwalk'o'al ketajin lo chiwij ri'ix, e chirij taq ri kilema'j tob' pachawi taq kixe'jeqela wi.

Taq ri nimaq'iij ka'ani' che ri semana

¹⁵ Chwi k'u ri' la' la q'iij, echiri' kik'am b'i ri juyataj cebada re iqasa'n re kayak chinuwach Ri'in, wa' e che ri jun chik q'iij, echiri' ik'owinaq

chi ri q'iij sábadó; kiwajilaj k'u wuqub' (7) semana ri' e chwi xiq'atisaj wa'. ¹⁶ Ek'u ke'ela ri', pa 50 q'iij e katzaq wi ruwuq (7°) sábadó; wa' kujeq lo che ri jun chik q'iij, echiri' ik'owinaq chi ri q'iij sábadó; k'a ek'uchiri' kiq'atisaj ri qasa'n chinuwach Ri'in re ri k'ak' trigo. ¹⁷ Yey ek'u ri ki'ano e kik'am b'i keb' (2) pam, wa' 'anatal piwocho ruk' b'elejeb' (9) libra re ri chomilaj harina, yey kojotal levadura ruk'; ek'u iqasa'n ri' re kiyak chinuwach Ri'in re ri nab'e uwach ri tiko'n. ¹⁸ Junam k'u ri' ruk' wa pam, kiq'atisaj chinuwach Ri'in wuqub' (7) q'apoj b'exex k'o jun junab' chike, wa' lik choom kiwach yey jun toro yey keb' b'exex e mama'ib'; e taq k'u awaj ri' keb'iporoj chinuwach Ri'in. Yey puwi wa' ke'ek ri qasa'n re ri chomilaj harina, ruk' taq ri vino re kaq'ej puwi', e taq k'u qasa'n ri' re kaporox chinuwach lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁹ Yey puwi wa' wa qasa'n, kiq'atisaj jun kaprux ma', ek'u awaj ri' re kakamisaxik re ri qasa'n re tojob'al re ri mak yey keb' b'exex k'o jun junab' chike, wa' e qasa'n re ri utzil chomal. ²⁰ Ek'u raj q'atisan qasa'n keb'uq'atisaj wa'waj re ri qasa'n re kayak chinuwach, ku'an wa' junam ruk' ri pam re taq ri nab'e ujq'ob'alil ri tiko'najik yey ri keb' k'ak'al b'exex. E taq k'u ri' wa' wa qasa'n lik loq'olaj uq'iij yey kakanaj k'u ri' ke raj q'atisan qasa'n.

²¹ Chupa k'u ri' wa' wa q'iij kimol iwib' che jun loq'olaj molob'al ib', na jinta juna chak ki'ano pacha' ri xex ki'an wi. Wa' e jun taqanik kakanaj kan chike taq ri kilema'j riwalk'o'al ketajin lo chiwij, tob' pachawi taq kixe'jeqela wi.

²² Echiri' ki'an ri molonik, mi'an ri lik na'l kimol k'a che ruchi' riwulew, yey mixe'ek ne tanchi che umolik ri kanajinaq kanoq. Chiya'a kan wa' ke ri nib'a'ib' yey ke ri na e ta aj Israel e k'o chupa ri tinamit, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix» xcha'.

Ri nimaq'iij re taq ri trompeta

(Nm. 29:1-6)

²³ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ²⁴ «Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij chike: E ri nab'e q'iij che

^h23:5 Chupa ri nab'e calendario hebreo wa' e *Abib* yey echiri' xetzelej lo raj Israel chupa ri tinamit Babilonia, *Nisán* rub'i' xkikojo. Wa' katzaq chupa ri k'isb'al iik' re marzo yey che ri jeqeb'al iik' re abril.

ⁱ23:13 Pa hebreo wa' e 2/10 re jun efa, che ri qapajb'al ri'oj re waq'ij ora e ku'ana wa b'elejeb' libra.

^j23:13 Pa hebreo wa' e 1/4 re jun hin, che ri qapajb'al ri'oj waq'ij ora e jun litro.

ruwuq (7°) iik^k chiya'a kanoq e jun q'iij re uxlanib'al chiwe, chi'ana k'u nimalaj nimaq'iij re kuxtab'al ruk' jun molob'al ib' lik loq'olaj uwach yey ki'an ruk' taq uch'awib'al trompeta.^{1 25} Yey na jinta juna chak ki'ano pacha' ri xex ki'an wi yey kiq'atisaj jun qasa'n porotalik chinuwach Ri'in» xcha'.

Ri q'iij re Tojob'al Mak

(Nm. 29:7-11)

²⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ²⁷ «Pa lajuj (10) q'iij che wa uwuq (7°) iik', e uq'ijol wa' re kakamisax rawaj Tojob'al re ri Mak; ki'an k'u jun molob'al ib' lik loq'olaj uwach yey la' la jun q'iij na kixwa' taj ma ki'an ayuno yey kiq'atisaj jun qasa'n porotalik chinuwach Ri'in. ²⁸ Na jinta k'u juna chak ri ki'an chupa wa' wa jun q'iij, ma e q'iij wa' re Tojb'al re ri Mak, wa' echiri' raj q'atisan qasa'n, kukamisaj rawaj chinuwach Ri'in re ri qasa'n re ri kuyb'al mak. ²⁹ No'j k'u ri na ku'an ta ayuno, kawa' k'u chupa la' la jun q'iij, ri' asu kesax b'i chupa rutinamit. ³⁰ Yey e junoq ku'an juna chak chupa wa' wa q'iij, ri' In kinsachaw uwach wa' wa tikawex chikixo'l rutinamit.

³¹ Lik k'u ri' mi'an juna chak. Wa' e jun taqanik kakanaj kan chike taq ri kilema'j riwalk'o'al ri'ix ketajin lo chiwij, tob' pachawi kixe'jeqela wi.

³² Wa' e pacha' juna q'iij sábado chiwe ri'ix yey la' la jun q'iij na kixwa' taj ma ki'an ayuno, kijeq b'enaq q'iij che ri ub'elej (9°) q'iij chupa ri iik' yey kik'is k'u ri' b'enaq q'iij che ri jun chik q'iij» xcha'.

Ri nimaq'iij echiri' ka'an taq ri Rancho ruk' Uq'ab' taq Che'

³³ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ³⁴ «Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij chike: Che ri uwo'lajuj q'iij re ri uwuq (7°) iik', kujeq wuqub' q'iij re Nimaq'iij lik k'o Uwach echiri' ka'an taq ri Rancho ruk' Uq'ab' taq Che',^m wa' e re yakb'al nuq'iij Ri'in. ³⁵ Chupa ri nab'e q'iij che wa', kixk'o'ji' pa jun molob'al ib' lik loq'olaj uwach; na jinta juna chak

ki'ano pacha' ri xex ki'an wi. ³⁶ Wuqub' q'iij k'u ri' kiq'atisaj iqasa'n e la' porotalik chinuwach Ri'in yey pa ruwajxaq (8°) q'iij kixk'o'ji' pa jun molob'al ib' lik loq'olaj uwach yey kiporoj jun qasa'n chinuwach; wa' e jun molob'al ib' lik loq'olaj uq'ij, na jinta juna chak ki'ano pacha' ri xex ki'an wi.

³⁷ E taq nimaq'iij wa' lik k'o uwach ka'ani' chinuwach Ri'in yey chujujunal wa' kimol iwib' ruk' taq loq'olaj molob'al ib', jek'ula' kiq'atisaj taq ri qasa'n re kaporoj chinuwach Ri'in, wa' e pacha' ri re kaporoj, ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina, ruk' taq rawaj kekamisax puwi raltar yey ri vino kaq'ej puwi taq wa'; ka'ani' k'u ri' chujujunal e la' chupa taq ruq'ijol. ³⁸ E taq wa' wa nimaq'iij xa uwi' chi ne taq ri q'iij sábado echiri' kiyak nuq'iij Ri'in yey kiya taq sipanik, ruk' taq riqasa'n re ki'an taq ri iya'om ichi' che ki'ano yey riqasa'n lik pa iwanima' kel wuloq, wa' e ri lik xex kiya wi chinuwach Ri'in.

³⁹ No'j che k'u ri uwo'lajuj q'iij che ri uwuq (7°) iik', echiri' i'anom chi ri molonik che taq riwulew, kijeq wuqub' (7) q'iij nimaq'iij re yakb'al nuq'iij Ri'in; e ri nab'e q'iij che wa' e jun q'iij sábado yey che ri uwajxaq (8°) q'iij, katzaq tanchi pa jun q'iij sábado. ⁴⁰ Che k'u ri nab'e q'iij, kik'am lo uq'ab' choom taq che' e la' k'o lo ri jiq'ob'al che, uq'ab' taq palma, uq'ab' taq che' lik mokomaq yey uq'ab' taq che' re álamo re uchi' taq ya'; wuqub' (7) q'iij k'u ri' lik kixki'kot chinuwach Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix. ⁴¹ Lik chirajawaxik chujujunal junab' kiyak nuq'iij ruk' jun nimaq'iij kuchap rib' chi wuqub' (7) q'iij. Wa' e jun taqanik kakanaj kan chike taq ri kilema'j riwalk'o'al ketajin lo chiwij; yey ki'an k'u ri' chupa ri uwuq (7°) iik'. ⁴² Kixjeqi' k'u ri' wuqub' q'iij chupa raltaq ko Rancho 'anatal ruk' Uq'ab' Che'; konoje ri e alaxel che ri tinamit Israel kejeqi' chupa wa raltaq ko rancho, ⁴³ cha' e taq riwalk'o'al ketajin lo chiwij, kaketa'maj e Ri'in jela' xin'an chike ri tinamit Israel, echiri' xeb'enuwesaj lo chupa ri tinamit Egipto; chupa raltaq ko rancho xejeqi' wi. E Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix» xcha'.

^k23:24 Chupa ri calendario hebreo wa' e *Abib* no'j echiri' xetzelej lo ri tinamit Israel Babilonia e wa' wa uwuq (7°) iik' xkikoj *Tisri* che. Wa' katzaq xo'lib'al septiembre yey octubre.

^l23:24 Trompeta: Wa' wa trompeta kab'i'x che e ri xki'an raj Israel ruk' ruk'a' taq awaj pacha' ri b'exex ma', ruk'a' kapruy yey ruk'a' keej yey e lik xkicha' ri uk'a' lik ketekaq u'anom.

^m23:34 Wa' e ri jun nimaq'iij kariqitaj pa Ex. 23.16

⁴⁴ Jek'uri'la' xub'i'ij ri Moisés chike ri tinamit Israel, puwi taq ri nimaq'iij lik k'o uwach ka'an che ri QAJAWAL JEHOVÁ.

Levítico 24

Ruwonib'al upa ri Tabernáculo

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ² «Chab'i'ij chike ri tinamit Israel kakik'am lo chawe, chomilaj aceite re oliva ch'ayach'o'm uwi'; cha' ruk' la' xaqi kawolol ri q'aaq' che ri raltaq ko uk'olib'al aceite. ³ E uchak wa' ri Aarón kuyijib'a' taq ruk'olib'al aceite re q'aaq', ri k'o pan chwach ri cortina k'o lo k'a pa ja, cha' e chwi katzaq b'i la q'iij, k'a che rusaqrib'al chuka'm q'iij; e la' xaqi kawolol chinuwach Ri'in chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Wa' e jun taqanik kakanaj kan chike taq ri kilema'j iwalk'o'al ketajin lo chiwij ri'ix. ⁴ E taq k'u ruk'olib'al aceite re tzijib'al q'aaq', keb'uya lo puwi ri tzuk'ulib'al q'aaq'; wa' e ri 'anatal ruk' saqil oro; cha' jela' xaqi kawolol chinuwach Ri'in.

Ri pam kaya'i' puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ

⁵ Kak'am ri chomilaj harina yey ruk' wa' kachaq'isaj kab'lajuj (12) pam ketekaq, chujujunal pam ka'ani' ruk' b'elejeb' (9) libra che ri chomilaj harina. ⁶ Kaya k'u panuq'ab' Ri'in e la' kalemi' puwi ri mexa re oro, keb' (2) leem ka'an che, waqib' (6) pam chujujunal leem. ⁷ Yey chujujunal leem re pam chajopopej ri saqil incienso puwi', jek'ula' ku'ana jun qasa'n re kuxtab'al, jela' pacha' ri qasa'n lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ. ⁸ Chujujunal q'iij sábadó, lik chirajawaxik wi kaya'i' wa' chinuwach Ri'in kuma raj Israel, pacha' e jun tzij kakanajik kajiki' uwach na jinta utaqexik. ⁹ E taq k'u ri' wa pam e jun qasa'n kanajinaq kanoq na jinta utaqexik ke ri Aarón kuk' taq ri ralk'o'al, wa' lik chirajawaxik kakitij pa juna luwar ya'tal panuq'ab' Ri'in, ma e ruk'il taq ri qasa'n lik k'o uwach ya'om panuq'ab' re kaporoxik, wa' e jun che taq ri qasa'n lik nuyakom uq'iij Ri'in» xcha'.

Ri k'ax kape puwi ri kuk'aq b'i uwa uq'iij ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹⁰ Chupa taq la' la q'iij, k'o jun achi e ruchu e kuk'il ri e aj Israel no'j ruqaw aj Egipto. K'o k'u

jun q'iij ri', e wa' wa'chi xujeq kach'o'jin chupa la tinamit ruk' jun chike ri e aj Israel. ¹¹ Wa' wa'chi ralab' wa jun ixoq, xujeq lik tzel kach'a't chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ yey lik itzel uwach ri xub'i'ij. Ruma k'u wa' xk'am b'i chwa ri Moisés, e rub'i' ruchu e Selomit umi'al ri Dibri yey e kuk'il ri mutza'j ralk'o'al kan ri Dan. ¹² Wa' wa'chi xya' pa cárcel, yey xoye'ex na k'u ri' e chirij sa' ri kub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ ka'an che. ¹³ Ek'u ri' ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ¹⁴ «Wa jun achi lik tzel xch'a't chwij, chawesaj b'i chirij ri tinamit yey konoje k'u ri xetaw re janipa ri xub'i'ij, kuxlanisaj ri kiq'ab' puwi rujolom; tek'uchiri' konoje ri tinamit asu kikamisaj e ri' kaki'an pab'aj. ¹⁵ Yey chike k'u ri tinamit Israel jewa' chab'i'ij: China junoq kub'i'ij ri lik itzel uwach chwij Ri'in, In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri' kareqelej mak ruma wa'. ¹⁶ Ek'u ri' ri tzel xch'a't chwij Ri'in, In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri' asu kakamisaxik; kepe konoje ri tinamit chirij rire yey kaki'an pab'aj. Wa' e jun taqanik che ri na aj ta Israel yey jenela' che ri aj Israel, we xub'i'ij ri lik itzel uwach chwij Ri'in, ri' asu kakamik.

¹⁷ Yey jenela', e ri tikawex kukamisaj juna rach tikawex, ri' asu kaq'at tzij re kamik puwi'.

¹⁸ Yey e junoq kukamisaj juna awaj na re taj, ruk'axel wa' kuya'o e jun chik awaj k'aslik.

¹⁹ E junoq ku'an k'ax che juna rach tikawex, ri' e janipa ri k'ax xu'an che ri rach tikawex, jeneri'la' ri ka'an che rire: ²⁰ We k'o junoq k'o kuq'aj che rab'aqil ri'at, ri' kaq'ajisax rub'aqil rire, we k'o junoq kupuch' rawach, ri' kapuch' ruwach rire, we k'o junoq kutor b'i juna awe', ri' kator b'i ri re' rire. E chirij sa' ri k'ax ka'an che ri awach tikawex, jela' k'u ri' ka'an chawe ri'at.

²¹ E junoq kukamisaj juna awaj, ruk'axel wa' kuya'o e jun chik awaj k'aslik. No'j e ri tikawex kukamisaj juna rach tikawex, ri' asu kaq'at tzij re kamik puwi'.

²² Wa' wa' taqanik tz'ib'italik, xa jun uwach ke ri na aj ta Israel yey ke ri e aj Israel, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix» xcha'.

²³ Xch'a't k'u ri Moisés kuk' ri tinamit yey konoje k'u ri' xkesaj b'i rachi chirij ri tinamit, ri xuk'aq b'i uwa uq'iij ri QAJAWAL JEHOVÁ yey jela' xkikamisaj pab'aj. Ri tinamit e xki'ano janipa ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés ku'ano.

Levítico 25

Ri junab' re uxlanem re rulew yey ri eleb'al lo che taq ri k'ax

¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés che ruwi juyub' Sinaí, jewa' xub'i'ij che:
² «Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij wa' chike: Echiri' kixok chupa ri luwar kanya Ri'in chiwe, lik chirajawaxik kiwuxlanisaj rulew yey wa' ki'ano e re yakb'al nuq'i'ij Ri'in. ³ Waqib' (6) junab' k'u ri' kitik uwach taq riwulew, waqib' (6) junab' kiq'at uwi' taq ruku'mal ri tiko'n re uva yey kimol rujiq'ob'alil. ⁴ No'j che k'u ruwuq (7°) junab', e taq riwulew ri'ix pa saqil wi kuxlanik; wa' e re yakb'al nuq'i'ij Ri'in. Ek'u ri' mitik uwach taq riwulew yey miq'at ne uwi' taq ruku'mal ri tiko'n re ri uva.ⁿ ⁵ Yey mi'an ne molonik che ri trigo elinaq lo utukel e chwi xi'an ri molonik, mich'up ne ri uvas che taq ruq'ab' ruku'mal na q'atom ta uwi'. Lik chirajawaxik k'u ri' ronoje la jun junab' kuxlan taq rulew. ⁶ Tob' ne kuxlan taq rulew, e janipa ri tiko'n kel lo utukel chupa wa' wa junab', ruk' la' xaqare' kixwa' ri'ix, kewa' rachijab' yey rixoqib' e ajchak e k'o iwuk', kewa' rajchak yey ri e aj naj e jeqel iwuk' chupa taq riwocho. ⁷ Jenela' kewa' taq rawaj iwe ri'ix yey kewa' rawaj e aj upa taq che'; ek'u ri' ri kuya ruwach taq ulew la' la junab' lik e uwach xa re katijik.^o

Ri junab' eleb'al lo ke ri tikawex che taq ri k'axk'ob'ik

⁸ Jenela' wuqub' (7) laj kiwajilaj wuqub' (7) Junab' re Uxlanib'al, wa' ke'eloq wuqub' (7) laj kajilax wuqub' (7) junab', ruk' k'u ri' ku'maja pan rib' chi 49 junab'. ⁹ Ek'uchiri' kopon ri lajuj (10) q'i'ij che ruwuq (7°) iik', chupa ri q'i'ij echiri' kaq'atisax ri qasa'n re Tojob'al re ri Mak, cha' k'o kuyb'al mak,^p lik ko yey lik naj kiya che uch'awisaxik ri trompeta^q pa ronoje ri tinamit.

¹⁰ Kiq'alajisaj k'u uwach ri' wa 50 junab'^r e junab' ri' lik loq'olaj uq'ij, e junab' keleb'al lo ke konoje ri tikawex chupa taq ri k'axk'ob'ik. Konoje k'u ri' raj chakib' e loq'otalik ketzelej kuk' taq ri kipamilia pa kocho kik'olib'al yey e taq ri kijamom kulew, kakanax tanchi pakiq'ab'.

¹¹ Chupa wa 50 junab', ri junab' keleb'al lo ke konoje ri tikawex che taq ri k'axk'ob'ik; na kixtiko'naj taj, na ki'an tane molonik che ri trigo elinaq lo utukel, na kiq'at tane uwi' taq ruku'mal ri uva yey mich'up ne taq ruwach wa'. ¹² Ma e junab' wa' re eleb'al loq chupa ri k'ax: Ek'u jun loq'olaj junab' ri' chiwe ri'ix. Kixwa' k'u ri' xew ruk' taq ri elinaq lo utukel che taq ruwu'lew.

¹³ Chupa wa junab' re Eleb'al loq Chupa ri K'ax, chikijujunal ri tikawex kakanaj tanchi pakiq'ab' ri kulew. ¹⁴ Echiri' kik'ayij o kiloq' ulew che juna iwatz-ichaq', mi'an ri kixsokoso'n ruk' taq wa'.

¹⁵ Echiri' kiloq' ulew che riwatz-ichaq', e k'ola chik'u'x janipa junab' rik'owik ri junab' re Eleb'al loq Chupa ri K'ax, yey echiri' k'o kik'ayij, e ri kaloq'owik e k'ola chuk'u'x janipa chi junab' kopon wi ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax. ¹⁶ E chirij k'u ri', we k'a uk'iyal junab' katiko'naj chwa rulew, wa' e chwach pan ri junab' re uxlanem re rulew, jek'ula' ri' lik k'i rajil rulew, no'j we xa ajilam junab' chik katiko'naj chwach rulew, ri' kaqaj lo rajil rulew. Ma e ruk'ayixik rulew, e chirij janipa junab' ku'an ri molonik chwach.^s ¹⁷ Lik mi'an ri na jinta uq'i'ij juna iwatz-ichaq' ki'ano, e k'ola xi'in ib' iwuk' chinuwach Ri'in, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

¹⁸ E lik chixok iil che taq ri nutaqanik tiki'naq kanoq, e lik chi'ana' janipa ri kub'i'ij ma jela' na jinta k'ana kub'isoy ik'u'x kixjeqi' pa ri luwar re Canaán. ¹⁹ Jenela' e taq ruwu'lew kuya rujiq'ob'alil chiwe yey ri'ix kixwa'ik, kixnojik yey kixjeqi' k'ut e ri' na jinta k'ana kub'isoy ik'u'x.

²⁰ Yey laj kitz'onoj k'u ri' chiwach: “¿Sa' ri kaqatij chupa ruwuq (7°) junab', ma na kojtikonaj

ⁿ25:4 E wa' wa wuqub' junab' kuk'isb'ej ruk' ri junab' re uxlanib'al, e pacha' ri semana, waqib' q'i'ij ka'an chakunem yey chupa ruwuq (7°) q'i'ij e re uxlanib'al. Ri kajilax che wa' e taq ri junab' na e ta ri q'i'ij.

^o25:7 Kil ri kub'i'ij pa Ex. 23. 10-11

^p25:9 Kil ri nota k'o pa Lv. 16. 29-34, ma chiri' kub'i'ij wi sa' taq ri ka'an chupa wa' wa q'i'ij.

^q25:9 Wa' wa trompeta kab'i'x che e ri xki'an raj Israel ruk' ruk'a' taq awaj pacha' ri b'exex ma', ruk'a' kaprux yey ruk'a' keej yey e lik xkicha' ri uk'a' lik ketekaq u'anom.

^r25:10 Ri ke'elawi wa jun junab' e ri kub'i'ij chupa wa versículo, ma e junab' wa' echiri' konoje ri tikawex keb'el lo chupa taq ri k'axk'ob'ik e k'owi.

^s25:16 Ri kamajtaj usuk' che wa', e ri rajil rulew katojik pa qatzij wi na e ta rajil ri', ma xa e kutoj ri janipa junab' katiko'naj chwach.

taj yey na kaqa'an tane qamoloniq?"^t 21 No'j kantaq lo ri utzil uchomalil we Ri'in piwi' chupa ruwuq (7°) junab' yey ku'ana k'u oxib' junab' ri' lik k'o katijik. 22 Ek'uchiri' ki'an ri tiko'najik che ruwajxaq (8°) junab', ri' k'a e kixtajin che ri moloniq xex k'olotal wi, yey ek'u kixtajin ri' che xaloq' kel lo ri k'ak' moloniq ka'anik.

Rutzelexik tanchi rulew che ri xex rajaw wi

²³ E taq rulew na utz taj e la' xa jumul kak'ayix kanoq, ma e taq rulew wa' lik we Ri'in, yey e ri'ix xa ix ik'owel, xa ix aj naj iwoqxa'nem iwib' wuk'.

²⁴ Ruma k'u ri', we k'o juna ulew k'o piq'ab', chi'ana che cha' e ri kak'ayin chiwe k'o puq'ab' kutoj tanchi ri rajil rulew yey jela' kuloq' tanchik.

²⁵ Jek'ula', echiri' juna iwatz-ichaq' kopon pa nib'a'il yey kuk'ayij juch'aqap rulew, ek'u ri ratz o ruchaq' kuloq' ri kuk'ayij; yey ri xk'ayinik, k'o puq'ab' kuloq' tanchi rulew cha' ku'an tanchi ri're.^u

²⁶ Yey we k'o junoq, na jinta juna ratz-uchaq' k'o chux che xloq'ow re ri rulew xuk'ayij, no'j kuriq ri pwaq re kuloq' tanchi ri rulew uk'ayim, ²⁷ ek'u ri ku'ano e karajilaj janipa junab' ri' uk'ayim yey kutzelej ri rajil xutoj ri xloq'ow re, jela' k'u ri' kak'o'ji' tanchi puq'ab' rulew. ²⁸ No'j we na katz'aqat ta ruk' ri pwaq kajawaxik cha' katzelex tanchi ri rulew che, ek'u ri' wa' wu'lew kak'o'ji' na puq'ab' ri loq'oyom re k'a chupa ruq'ijol echiri' kopon ri junab' Eleb'al loq Chupa ri K'ax, k'a ek'uchiri' kel puq'ab' ri loq'oyom re, cha' jela' ku'ana tanchi re ri xex rajaw wi.^v

²⁹ We k'o junoq kuk'ayij juna ja chupa juna tinamit k'o tapyá chirij, pa jun junab' uk'ayixik wa' k'a k'o puq'ab' kuloq'o cha' ku'an tanchi re, xa jun junab' ya'talik cha' utz kuloq' tanchik.

³⁰ Yey we na xuch'ij ta chi uloq'ik chupa la' la jun junab', e ri' wa ja k'o chupa ri tinamit k'o tapyá chirij, xa jumul kakanaj puq'ab' ri kaloq'ow re, ri' wa' ku'ana ne ke ri ralk'o'al ketajin lo chirij; tob' ne xopon ri junab' eleb'al loq chupa ri k'ax, wa' wa ja na kel ta chi puq'ab' ri loq'oyom re. ³¹ No'j e taq ri ja e k'o pa taq tinamit na jinta tapyá chirij, ri' jela' ka'an che pacha' ri ka'an taq ruk' rulew kak'ayixik, k'a utz kaloq' tanchik yey we xopon ri

junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, wa' kel puq'ab' ri loq'oyom re.

³² Yey e taq k'u raj levita, rike k'o pakiq'ab' xa tob' jampala' kakiloq' tanchi ri kocho kik'ayim k'o chupa taq ri kitinamit rike. ³³ We k'o junoq kuloq' juna ja yey wa' k'o chupa taq ri tinamit ke raj levita, e ri' wa ja chirajawaxik katzelex che raj levita chupa ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, ma e taq ri ja k'o chupa ri tinamit ke raj levita, wa' ke rike, ma e raj Israel ri xeya'w wa' chike.

³⁴ Yey e taq rulew re kiwa'b'al ri kawaj k'o che ri kitinamit, wa' na kak'ayix taj ma wa' xa jumul pakiq'ab' rike k'owi.

Ri kito'ik taq ri nib'a'ib' yey taq rajchak eloq'otalik

³⁵ We k'o junoq chike rawatz-achaq' kopon pa nib'a'il yey katutzukuj k'u ri' ruma runib'a'il, ri' lik chirajawaxik kato'o; ka'an che pacha' junoq na aj ta Israel o pacha' junoq xa aj chiri' karoqxa'nej rib' awuk' yey kaya uk'olib'al cha' kajeqi' awuk'.

³⁶ We ku'an juna chaq'i'm chawe, matz'onoj chiq'imab'al re o ma'an ne ri na jinta uq'ijij ka'ano cha' katch'akan chirij. Ri ka'ano e lik k'ola xi'in ib' awuk' chinuwach Ri'in yey cha'ana che pacha' juna awatz-achaq' kajeqi' awuk'. ³⁷ Matz'onoj chiq'imab'al re ri pwaq kaya pa chaq'i'm yey ma'an ne ri k'o kach'ak che taq ri wa'im kak'ayij che junoq xa e ruma ri' ma xa kuk'aso. ³⁸ E Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix, In ri xinesan lo iwe chupa taq ri luwar re Egipto cha' e kanya taq ri luwar re Canaán piq'ab' yey cha' e Ri'in kinu'an ri DIOS iwe ri'ix.

³⁹ We k'o juna awatz-achaq' kopon pa nib'a'il e ri' k'o awuk', yey kuya k'u rib' paq'ab' cha' kaloq' chwa pwaq; ri' maya pa k'axk'ol laj chak pacha' ka'an che juna ajchak loq'otalik. ⁴⁰ Ri ka'an che e pacha' juna saqil awajchak o pacha' junoq chike ri e aj naj k'o awuk' pawocho, aya'om che kak'o'ji' awuk' k'a pa ruq'ijol ri junab' re Eleb'al loq Chupa ri K'ax. ⁴¹ K'a ek'uchiri' utz karesaj b'i rib' chupa rawocho junam kuk' taq ri ralk'o'al, keb'atzelej k'u b'i ri' kuk' ri kipamilia yey keb'e'jeqela chwach taq ri kulew kan ri kati'-kimam. ⁴² E ki'an wa' chike raj Israel ma rike e wajchak, e rike ri xeb'enuwesaj lo pa taq ri luwar re Egipto, na

^t25:20 Wa' wa jun tz'onob'al kaki'an ri tinamit Israel ojertan ruma ri jun junab' na ketiko'naj taj.

^u25:25 Wa' e jun taqanik xuya ri Dios chike ri tinamit Israel: e juna achi kakamik yey na e jinta kan ralk'o'al, e ri' ruchaq' k'o kanoq ruma ri taqanik ya'tal chike, chirajawaxik che kak'uli' ruk' ri rixoqil ri ratz xkamik. (Rut 2. 20; 4. 1-10)

^v25:28 Kil ri kub'ijij pa 1 Reyes 21. 1-6

ub'e ta k'u ri' kek'ayixik pacha' ka'an chike ri e ajchakib' e loq'otalik. ⁴³Ma'an ri lik keb'aya pa k'axlaj chak, e ne ri ka'ano e lik k'ola xi'in ib' awuk' chinuwach Ri'in, In ri DIOS iwe ri'ix.

⁴⁴E taq rawajchak keb'aloq'o keb'ajawax chawe, tob' achijab' o ixoqib', jeb'a'k'ama lo chike taq ri tinamit e k'o lo chanaqaj ri'at. ⁴⁵Yey utz ne keb'aloq'o cha' keb'u'an e awajchak, ri kalk'o'al yey ri katz-kichaq' ri na e ta aj Israel ejeqel chixo'lib'al yey eb'alaxinaq ne chupa ri tinamit; e taq k'u ri' wa' utz ne keb'u'an eb'awaj chak, e la' asu kek'o'ji' paq'ab'. ⁴⁶Yey we xatkamik, utz ne keb'aya kanoq pacha' kuxtab'al awe chike taq rawalk'o'al; cha' jela' kekinimaj rawalk'o'al xaloq' e k'aslik. No'j e raj Israel, ma'an ri pacha' at taqanel pakiwi' yey ma'an ne ri keb'aya pa k'axlaj chak.

⁴⁷We k'o junoq xa ik'owel o junoq na aj ta Israel roqxa'nem rib' awuk' yey kab'eyomarik, yey k'o k'u junoq chike rawatz-achaq' aj Israel k'o ruk' yey e wa' rire kopon pa nib'a'il; ek'u ri ku'ano e kuya rib' puq'ab' ri jun xb'eyomarik o puq'ab' junoq chik chike rupamilia ri xb'eyomarik, cha' jela' kaloq' chwa pwaq. ⁴⁸Ek'uchiri' k'ayital chik k'a utz kaloq'i' tanchik. Yey utz junoq chike ri e ratz-uchaq' kaloq'ow tanchi re, ⁴⁹tob' e ri rikan o e ruk'ajol ri rikan kaloq'ow re, o junoq chike ri k'o chux che kaloq'ow re; no'j we ne katz'aaqat ruk' rurajil, e ne ri' rire ri katojow ri rajil chirib'il rib'. ⁵⁰Junam k'u ri' ruk' ri loq'oyom re, karajilaj janipa junab' uk'ayim rib' che, ku'maja pan k'a chupa ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax; ek'u ri' ri rajil kutojo e chirij janipa lo junab' ku'ana'. Yey ek'u rutojik ka'anik e chirij ri kuch'ak juna ajchak chupa taq la' la janipa chi junab'. ⁵¹Yey we koye'ex na uk'iyal junab' cha' kopon ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, ri' chirajawaxik e ri tojob'al re ku'ano e chirij ri rajil xk'ayix wi. ⁵²No'j we xa keb' oxib' junab' chik kopon wi ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, xa ek'u karajilaj ri' janipa chi junab' yey e chirij ri' ri kutojo. ⁵³Ka'an k'u ri' che pacha' ri taqal che juna ajchak chokotalik xa re jun junab' uwach. Maya luwar che junoq na aj ta Israel e la' chawach ri'at kuya pa k'axlaj chak rawatz-achaq'.

⁵⁴We k'o juna aj Israel na xloq' ta chupa taq wa' wa junab', ri' k'a chupa ruq'ijol ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, kel puq'ab' ri loq'oyom re. ⁵⁵Ma e taq ri tikawex re ri tinamit Israel wa'

e wajchak Ri'in, lik saqil e wajchak; In ri xinesan lo ke chupa taq ri luwar re Egipto, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix.

Levítico 26

Taq rutzil chomalil re ri kanimax utzij ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹Lik k'ut meb'i'an taq ityox, yey meb'i'an kik'axwach xa tob' sa' taq re; lik ne miyak chupa ritinamit taq ri tak'alik ab'aj re kiyak kiqu'ij o ab'aj juch'utal taq uwach re kixukub'a' iwib' chikiwach, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix. ²Lik chichajij taq ri sábado, ri q'ijij we Ri'in yey lik chiyaka uq'ijij ri Tabernáculo pa kayak wi nuq'ij. Ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ.

³We e kitaqej taq ri taqanik tiki'naq kanoq yey lik k'u kitijoj iwib' che, ⁴ri' kantaq lo ri jab' piwi' lik chupa ruq'ijol, yey ek'u ri' ruwachulew kuya ta q ri molonik yey taq ri che' lik kakiya taq ri kiji'q'ob'alil. ⁵E taq ri molonik re ri trigo k'a k'o nenare' echiri' ka'an ri molonik re ri uvas yey e taq wa molonik re uvas ka'anik, ku'maja tanchi k'a chupa ruq'ijol ri tiko'najik; kixwa' k'u ri' yey kixnoj chi utz yey jela' kixjeqi' chi utz yey na jinta k'o kub'isoj ik'u'x chupa ri tinamit. ⁶Ek'u ri' Ri'in kankoj utzil k'oleem chupa ri tinamit yey kixwar k'ut e ri' na jinta k'ana k'o kixi'ij iwib' che; keb'enuwesaj ne chupa ri tinamit taq rawaj eb'iq'onel yey na jinta ne ch'a'oj kayakataj chiwij ri'ix. ⁷E taq ri tzel keb'ilow iwe, ix kixternab'en b'i ke cha' keb'animaj b'i yey chiwach ne ketzaq wi echiri' kekamisaxik. ⁸Tob' k'u xa ix wo'ob' ri' ri'ix, kich'ij kinternab'exik b'i e jun ciento chi winaq, yey tob' ne xa ix jun ciento, kich'ij ne kinternab'exik b'i e lajuj mil chi winaq; e taq ri tzel keb'ilow iwe, ruk' ri espada iwe ri'ix keb'ikamisaj rike. ⁹Ruma ri kanya ri relej nuk'u'x chiwe, kan'an chiwe lik kek'o'ji' iwalk'o'al, kapaxir k'u iwach ri' yey kanjikib'a' uwach ri nutzij nu'anom iwuk' ri'ix. ¹⁰K'a kitij ne ri' ri trigo ik'olom re uk'iyal junab' yey ku'ana ne ri na kiwaj ta chi ri ojer trigo, ruma e kiwaj kik'ol ri k'ak' trigo.

¹¹Kinjeqi' k'u ri' chixo'lib'al ri'ix yey na kank'aaq tub'i k'ana uwach iq'ij. ¹²Kimb'i'n k'u ri' chixo'lib'al yey In ri IWAJAWAL DIOS iwe'ix yey ek'u ri'ix ix nutinamit.^w ¹³Ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix, In ri xinesan lo iwe chupa taq ri luwar re Egipto, cha' na ix ta chi

^w26:12 Wa' k'o pa 2 Co. 6.16; Ap. 21.3

kajchak rike. Ri'in xinwesaj piwi' ri'ix ri yuku^x re ri k'ax ix kiya'om wi yey xin'an chiwe ri'ix cha' na jinta ne k'ana k'o kixk'ix che.

Ri kapalajix tzij kuk'am lo q'ilonik

¹⁴No'j we na kiko'j ta k'u nutzij yey na ki'an taj janipa taq ri kub'i'ij ri nutaqanik, ¹⁵we e la' kik'aq b'i uwa uq'i'ij janipa ri taqanik tiki'naq kan chiwach ri'ix yey ki'an pacha' na jinta uchak che taq ri nutzij q'atital chik, yey na kixok tane iil che yey na ki'an ta k'ut janipa ri tzij nujikib'am uwach iwuk', ¹⁶ri' jewa' ri kan'an Ri'in iwuk': Kan'an chiwe e ri' xaqik'ate't kape unimal xi'in ib' chiwe, kank'am taq lo kamik yab'il na kuya ta chik kakunaxik, kixqopow pa q'aaq', kujeq nenare' na kixtzu'n ta chik yey ruk' ri' e kaq'ob' richuq'ab'. Na jinta k'u kutiqoj ri' kixtiko'najik, ma ri tzel keb'ilow iwe e ketijow ri molonik ki'an ri'ix. ¹⁷Kanwesaj k'u wib' chiwij cha' jela' kixtzaq pakiq'ab' ri tzel keb'ilow iwe. E taq k'u ri tzel keb'ilow iwe kakijeq ketaqan piwi' yey kijeq k'u ri' kixanimajik tob' na jinta oqotayom iwe.

¹⁸Yey we ruk' taq wa' na kinimaj ta nutzij, ri' wuqub' (7) laj chik kixinya chiq'ilonik ruma ri mak. ¹⁹Kanwesaj chiwe ri ka'anawik lik ki'an nim che iwib', yey kan'an k'u ri' na jinta chi jab' kape che ruwakaj yey ruwachulew ku'an lik ko ruma wa' yey na jinta chi ujq'ob'alil kuya'o. ²⁰Na jinta chi kutiqoj richuq'ab' kiko'j che taq ri chak ki'ano, ma e taq riwulew na jinta chi k'ana kuya'o yey e taq ri che' na jinta chi ujq'ob'alil kuya'o.

²¹Yey tob' ne ruk' taq wa', e ri' xaqi e ki'an ri na utz taj chinuwach Ri'in yey na kinimaj ta nutzij, ri' kantaq chi wuqub' (7) laj piwi', ri k'axk'ol laj yab'il ruma ri mak. ²²Keb'enumin ne lo rawaj e b'i'q'onel chiwij cha' kekik'is kiwach riwalk'o'al, kekisach kiwach taq ri chikop yey kaki'an chiwe cha' kaq'ob' ri ajlib'al iwe ri'ix, jela' k'u ri' kujeq ne ku'an katz'intz'ot upa taq ri nimab'e.

²³Yey tob' ne ruk' taq wa' wa kik'ulumaj na kiyijib'a' ta iwib' chinuwach, ma na kiwoq'otaj ta u'anik ri na utz taj chinuwach, ²⁴ek'u Ri'in kinyakataj ne más chiwij, yey wuqub' (7) laj chik kixinya chi q'ilonik ruma taq ri mak. ²⁵Kanya k'u luwar kajeqer ch'a'oj chiwij, ma na xi'an taj

janipa ri nutzij nujikib'am uwach iwuk', yey we kixe'ek kitob'ej iwib' pa taq ri tinamit, e Ri'in kantaq lo k'axlaj yab'il na utz ta chik kakunaxik piwi' ri'ix yey kixtzaq k'u ri' pakiq'ab' taq ri tzel keb'ilow iwe.

²⁶We xinsach k'u uwach taq riwulew ri'ix tikib'al re ri trigo, ri' ku'ana nenare' xa pa jun orna e lajuj (10) chi lo ixoqib' kechaq'isan re ri pam iwe ri'ix yey xa kakijach chi k'u chiwe janipa ri kitijo; jek'uri'la' tob' ne kixwa'ik na kixnoj taj.

²⁷Yey tob' ne ruk' taq wa' na kiko'j ta nutzij, ma na kiwoq'otaj ta u'anik ri na utz taj chinuwach,

²⁸ek'u ri' Ri'in kinyakataj ne más chiwij re k'utub'al re ri woyowal, yey wuqub' (7) laj chi k'u ri' kixinya chi q'ilonik ruma taq ri mak.

²⁹Kijeq k'u ri' kitij ne ri kiti'jil rimi'al-iwalk'o'al.

³⁰Yey kanwulij ri luwar pa ki'an wi loq'nimanik,^y kan'an uk'aj che taq raltar pa kib'uqij wi incienso chikiwach ri tyox; kansach k'u iwach yey e la' ixkaminaq chik e taq ri-cuerpo ri'ix kant'ub'a' pakiwi taq ri tyox xa eb'i'anom na jinta kik'aslem. Ek'u ri' Ri'in lik kaxa'ka'n nuk'u'x chiwe ri'ix.

³¹Kan'an kan jutu'ub'aj chi sotolik xaan che taq ri tinamit, yey kanwulij taq ri loq'olaj luwar pa kiyak wi nuq'i'ij Ri'in yey na kuk'ul ta chi k'ana nuk'u'x riqasa'n kiya chinuwach Ri'in.

³²Kansach na k'u uwach taq rulew iwe ri'ix yey e taq ri tzel keb'ilow iwe echiri' keb'o'l jeqela chupa, kab'irb'ot kik'u'x che ruma xi'in ib' che ri kakilo. ³³Kixinkicherisaj k'u b'i chupa taq ri tinamit^z che ruwachulew, yey kixternab'ex ruk' espada asu pa kamik. E taq k'u rulew keb'u'ana katz'intz'ot upa yey taq ri tinamit kawulix kanoq, e ku'an kan jut'ub'aj chi sotolik xaan upa. ³⁴Lik utz k'u ri' che ruwa taq rulew re Israel ma e janipa junab' xuch'ijo wulim kanoq, wa' xu'ana uxlanib'al che,^a xaloq' k'u ri' ix k'amom b'i chupa ri tinamit ke ri tzel keb'ilow iwe, lik utz k'u ri' che ruwa taq ulew ma na jinta uxlanem ik'owinaq wi pacha' wa'. ³⁵Janipa junab' k'u ri' xuch'ij ruwa taq ulew wulim kanoq, k'a ek'u ri' kuxlan che ri na uxlaninaq ta wi, e chwi ix jeqel chwach.

³⁶E taq k'u ri jujun k'a kek'asi' kan chiwe chwa taq ri kulew ri tzel keb'ilow iwe, kankoj unimal xi'in ib' chike, tob' ne xa juna uxaq che' katzaq loq

^x26:13 E pacha' ri yuku kojotal che ri b'oyex, jela' xki'an raj Egipto chike raj Israel xekiya pa k'axlaj chak.

^y26:30 E taq wa' wa luwar che taq ruwi juyub' xkiyak wi, xki'an wa' ma e raj Canaán chiri' kakiyak wi uq'i'ij taq ri kityox.

^z26:33 Ruchola'j taq ri k'axk'ob'ik kape pakiwi raj Israel kujeq b'i xa ch'uti'n yey tek'uchiri' ku'ana lik nim, kuk'isb'ej echiri' kakijam ri kitinamit yey kek'am b'i chupa jun chik tinamit na ke taj. Kil 2 R. 25. 20-21, 26

^a26:34 Ruk' wa' xuxlan taq rulew, e pacha' janipa junab' xuxlanik e taq junab' ri' na ya'tal ta uxlanem che. (Lv. 25.4)

keb'animaj chwach, e pacha' chi eb'oqotam ruk' espada yey ketzaq k'u ri' tob' na jinta oqotayom ke. ³⁷ Kakipaq'ala' k'u kib' ri' chikiwach pacha' chi keb'animaj chikiwa ri kekamisan ke yey tob' na jinta ternab'eyom ke; na jinta chi k'u junoq ri' chiwe kuch'ij kichuq'ab' ri tzel keb'ilow iwe. ³⁸ Kasach k'u iwach ri' chupa taq ri tinamit na itinamit taj yey chikixo'l ri tzel keb'ilow iwe, kak'is wi iwach. ³⁹ Yey ek'u ri jujun k'a kek'asi' kan chiwe chwa taq kulew ri tzel keb'ilow iwe, ri' kak'is kiwach ruma ri kimak rike yey ruma taq ri mak ke kan ri kati'-kimam.

⁴⁰ Yey kiq'alajisaj k'u ri' ri na utz ta k'ana uwach k'o pa ri iwanima' ri'ix yey kiq'alajisaj ri xok pa kanima' taq riwati'-imam echiri' rike e xki'an ri lik na jusuk' taj chinuwach Ri'in, ma e lik xki'an ri kakaj rike. ⁴¹ Ruma taq k'u ri' wa', Ri'in kinyakataj chikij yey keb'enutaq b'i pa taq ri tinamit pa ek'owi ri tzel keb'ilow ke, yey ruma k'u lik na ketan taj yey na kakikoj ta tzij, kaki'an ch'uti'n che kib'; na ruk' ta k'u ri' kakik'ul ri tojob'al re ri kimak. ⁴² Ek'u ri' Ri'in, e kak'un chinuk'u'x ri tzij nujikib'am uwach ruk' ri Jacob, ri tzij nujikib'am uwach ruk' ri Isaac yey ri tzij nujikib'am uwach ruk' ri Abraham^b yey kak'un chinuk'u'x echiri' ximb'i'ij kanya lo ri utzil chomalil chwi taq rulew re Canaán. ⁴³ E taq k'u ri' rulew re Canaán kiwoq'otaj kanoq yey jela' ku'ana uq'ijol re uxlanib'al, che taq rulew echiri' na ix ta chi jeqel chwach. Jela' k'u ri' kixe'ek che utojik janipa ri na utz ta k'ana uwach xi'ano, ma e xik'aq b'i uq'ijij yey na xi'an taj janipa ri nutaqanik tiki'naq kanoq.

⁴⁴ Tob' e taq i'anom wa', echiri' ix k'o pa taq ri tinamit pa ek'owi ri tzel keb'ilow iwe, Ri'in na tzel ta kixinwilo yey na kank'aq ta ne b'i iq'ij cha' asu kasach iwach; na kanjolij tane k'ana ri tzij nujikib'am uwach iwuk', ma In Ri'in KAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS ke rike. ⁴⁵ E ne ri kan'ano, e lik k'o chinuk'u'x ri tzij nujikib'am uwach kuk' taq riwati'-imam, wa' echiri' e la' chikiwach taq ri

nimaq tinamit xeb'enuwesaj lo pa taq ri luwar re Egipto, cha' jela' kinu'ana In ri KAJAWAL DIOS ke rike, ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ» xcha'.

⁴⁶ E taq wa' ri taqanik tiki'naq kanoq yey ri pixab'anik, ri xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés che ruwi juyub' Sinaí, cha' jela' kuya chikiwach ri tinamit Israel.

Levítico 27

Taqanik puwi janipa ri kaya'i' puq'ab' ri DIOS

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ² «Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij chike: Echiri' k'o junoq kuya' uchi' re kuq'atisaj juna tikawex panuq'ab' Ri'in, yey karaj kutojb'ej ri releb'al lo re wa' wa tikawex ya'tal chi panuq'ab' Ri'in; e chirij ri rajil ri tikawex, ri' jewa' ka'an che: ³ E rachi paqal uwach pa 20 junab', k'a che ri k'o pa 60 junab', ri' katojb'ex chwa jun libra ruk' nik'aj re saqapwaq,^c wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. ⁴ Yey we ixoq, e ri' ri tojonik ka'an ruma rire ku'ana pan wo'lajuj (15) onza re saqapwaq.^d ⁵ Yey e ri paqal uwach pa wo'ob' (5) junab', k'a che ri k'o pa 20 junab', we e la' ala, ri' katojb'ex chwa lajuj (10) onza^e re saqapwaq, no'j we ali, ri' katojb'ex chwa wo'ob' (5) onza saqapwaq.^f ⁶ Yey e ri paqal uwach pa jun iik', k'a che ri k'o wo'ob' (5) junab' che, ek'u ri' rala, katojb'ex chwa keb' (2) onza ruk' nik'aj re saqapwaq,^g no'j rali katojb'ex chwa jun onza ruk' nik'aj^h re saqapwaq. ⁷ Yey we e la' k'o chi 60 junab' che rachi o xik'ow ne uwi' che wa', ri' katojb'ex chwa wuqub' (7) onza ruk' nik'aj re saqapwaq,ⁱ yey ek'u rixoq katojb'ex chwa wo'ob' (5) onza re saqapwaq.^j ⁸ No'j we ri tikawex xuya' uch'a'teem lik pa qatzij wi nib'a' yey na kuch'ij ta utojik ri b'i'talik kutojo, ri' wa' wa tikawex kuk'am b'i ri jun ya'tal panuq'ab' Ri'in, chwach raj q'atisan qasa'n yey chiri' kab'i'x wi che janipa ri tojonik ku'ano, e chirij ri kuch'ij utojik.

^b26:42 Kil ri kub'i'ij pa Gn. 17. 7-8; 26. 3-4; 28. 13-14

^c27:3 Pa hebreo wa' e 50 siclo re saqapwaq. Kil ri nota puwi janipa ri k'o che ri jun siclo k'o pa Levítico 5:15

^d27:4 Pa hebreo wa' e 30 siclo re saqapwaq. Kil ri kub'i'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

^e27:5 Pa hebreo wa' e 20 siclo re saqapwaq. Kil ri kub'i'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

^f27:5 Pa hebreo wa' e lajuj siclo re saqapwaq. Kil ri kub'i'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

^g27:6 Pa hebreo wa' e wo'ob' (5) siclo re saqapwaq. Kil ri kub'i'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

^h27:6 Pa hebreo wa' e oxib' (3) siclo re saqapwaq. Kil ri kub'i'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

ⁱ27:7 Pa hebreo wa' e wo'lajuj (15) siclo re saqapwaq. Kil ri kub'i'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

^j27:7 Pa hebreo wa' e lajuj (10) siclo re saqapwaq. Kil ri kub'i'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

⁹Yey we ri tzij ka'anik e ri kaya' juna awaj chinuwach Ri'in yey wa' e kuk'il ri utz keq'atisax chinuwach; ri' ku'ana lik loq'olaj uwach ruma q'atisam chi chinuwach Ri'in. ¹⁰Na utz ta chi k'u ri' kajal juna awaj chwach juna chik awaj más choom uwach o na choom ta uwach, no'j we e la' xjali' juna awaj chwach jun chik awaj, ri ku'ano e kikab'ichal wa' kekanaj panuq'ab' Ri'in.

¹¹Yey we ri tzij ka'anik e ri kaya' juna awaj chinuwach Ri'in e kuk'il ri na utz taj keq'atisax chinuwach, ek'u ri' wa'waj kak'am b'i chwach raj q'atisan qasa'n, ¹²yey e rire kakojow rajil rawaj, e chirij ruchomal uwach, ek'u chirij ri' janipa ri rajil xukojo, e kakanaj kan wi. ¹³Yey we ri rajaw rawaj karaj kuloq' tanchi ri rawaj, ri' chirajawaxik kuya ne jun chik uro' (5^a) parte puwi ri rajil b'i'tal chik.

¹⁴We k'o junoq kuya ri rocho cha' kak'oji' panuq'ab' Ri'in, e ri' raj q'atisan qasa'n koponik yey kukoj rajil ri ja e chirij ruchomal, ek'u chirij ri' janipa ri rajil xukojo, e kakanaj kan wi. ¹⁵No'j we ri jun ri xuya ri rocho panuq'ab', karaj kuloq' tanchi ri ja, ri' chirajawaxik che kuya ne jun chik uro' (5^a) parte puwi ri rajil b'i'tal chik yey jek'uri'la' ku'ana tanchi ri're.

¹⁶Yey we k'o junoq kuya juch'aqap rulew cha' wa' kak'oji' panuq'ab' Ri'in, e ri' ri rajil rulew e chirij janipa rija' kuk'am b'i echiri' katikik; jewa' ka'an che: e ri kajib' (4) kintaal ruk' 84 libra^k re cebada, wa' katoj chwa jun libra ruk' nik'aj^l re saqapwaq. ¹⁷Yey we kuya ri rulew panuq'ab', e chwi lo pa ruq'ijol ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, ri' na utz taj kajal ri rajil, e kakanajik janipa ri rajil xex kojotal wi. ¹⁸No'j we ik'owinaq chi ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax echiri' kuya ri rulew panuq'ab', ek'u ri' raj q'atisan qasa'n kukoj ri rajil rulew kajawaxik katojik, e chirij janipa junab' chik kopon wi ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, yey ri' kaqaj ne lo jub'iq' ri rajil kutojo.

¹⁹Yey we e ri tikawex, ri xuya ri rulew panuq'ab' Ri'in, karaj kuloq' tanchi rulew, ri' k'a k'o ne jun uro' (5^a) parte kuya puwi ri rajil b'i'tal chik, yey jek'uri'la' ku'ana tanchi ri're. ²⁰No'j we ri rajaw na xuloq' ta chik, yey kak'ayix k'u ri' rulew che junoq chik, ri' asu xujamo, na utz ta chik kuloq'o. ²¹Ek'uchiri' rulew kel puq'ab' ri loq'oyom re chupa ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax, e ri'

wa' wu'lew xa jumul kakanaj kan panuq'ab' Ri'in yey ri' ku'ana re raj q'atisan qasa'n.

²²We k'o junoq kuya ri rulew k'ak' xuloq'o cha' kak'oji' panuq'ab' Ri'in, yey wa' na e ta ruk'il ri ya'tal kan che kuma uchu-uqaw, ²³e ri' raj q'atisan qasa'n, e la' chwach ri rajaw rulew kukoj ri rajil kajawaxik katojik, e chirij janipa chi junab' kopon wi ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax yey e wa'chi, chupa la' la jun q'iiij kutoj ri rajil b'i'tal chik, yey kuya k'u ri' cha' kak'oji' panuq'ab' Ri'in. ²⁴Chupa k'u ri junab' re Eleb'al loq Chupa ri K'ax, e wa' wu'lew kak'oji' tanchi puq'ab' ri xk'ayin re, ke'elawi, ku'ana tanchi re ri xex rajaw wi.

²⁵Ronoje taq ri kakoji' rajil, chirajawaxik e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo, wa' e mey onza.^m

²⁶E ri nab'e ral juna awaj wa' lik rewi we Ri'in, na utz taj kak'amik yey kaya' tanchi panuq'ab' Ri'in. Tob' meq' o ralko b'exex, ma wa' we'in chik. ²⁷Yey we e junoq chike rawaj na utz taj ketijik, ri' utz kaloq' tanchik e chirij ri rajil b'i'tal chik, yey k'a k'o chi jun uro' (5^a) parte katoj puwi wa' wa' rajil; no'j we na kaloq' ta chik, ri' kak'ayix b'i e chirij ri rajil b'i'tal chik.

²⁸We k'o junoq k'o kuya panuq'ab' Ri'in che taq rub'itaq re, wa' tob' e tikawex, o e awaj o ulew ya'tal kan chiwe kuma ichu-iqaw; chiweta'maj wa' na utz ta chik kak'ayixik o ku'an tanchi iwe, ma e ronoje ri ya'tal chi panuq'ab', lik loq'olaj uq'iiij chinuwach Ri'in. ²⁹Yey we e juna tikawex nuya'om chi parewi asu re sachib'al uwach, wa' na utz ta chik kakolob'ex che ri kamik yey kakam k'u ri'.

³⁰E taq ri ulajuj parte kesax che taq ri kuya ruwu'lew, wa' e ri kel che taq ri molonik ki'ano, ruk' taq rujiq'ob'alil ri che', wa' chwe Ri'in taqal wi: Lik rewi k'u ri' kaya'i' panuq'ab'. ³¹We k'o junoq k'o karaj karesaj che ri ulajuj parte taqal chwe Ri'in, ri' k'a k'o ne jun uro' (5^a) parte kuya puwi ri rajil b'i'tal chik.

³²Chike lajuj chi awaj, wa' tob' chikop o b'exex kesax jun chike, ek'u ri' ri taqalik kaya'i' panuq'ab' Ri'in. ³³Mi'an ne e kicha' kan ri choom uwach yey e kiya ri na choom ta uwach chwe, mijal ne juna awaj chwa jun chik, ma we xi'an ri', ri xex k'owi ruk' ri kik'am loq, ri' kikab'ichal

^k27:16 Wa' e jun homer, jun pajb'al ke raj hebreos; che ri qapajb'al ri'oj wo'ora ku'ana kajib' (4) quintal ruk' 84 libra ra'lal.

^l27:16 Wa' e 50 siclo. Kil ri kub'ij ri nota k'o pa Levítico 5:15

^m27:25 Pa hebreo wa' e jun siclo yey e junam ruk' 20 geras.

kek'oji' panuq'ab' Ri'in yey na utz ta chi k'u ri'
keb'u'an tanchi iwe'ix» xcha'.

³⁴Ek'u taqanik wa' xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ
che ri Moisés che ruwi juyub' Sinaí, cha' kuya
chikiwach ri tinamit Israel.